

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS
VILNIAUS FAKULTETAS

ĮVIETINTO MENO IR SCENOGRAFIJOS KATEDRA

Įvietinto meno studijų programa, Vitražo specializacija, valstybinis kodas 6211PX012 (621W10003)

Romarikos Pikelienės

TARP ŠIAURĖS IR PIETŲ: KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI
LIETUVOJE XXI A. PRADŽIOJE

(tiriamąjo rašto tema)

TARP ŠIAURĖS IR PIETŲ: KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI
LIETUVOJE XXI A. PRADŽIOJE

6211(kūrybinio darbo/projekto pavadinimas)

Magistro baigiamasis darbas

Tiriamąjo rašto dalies vadovas

Lek. dr. Marius Daraškevičius

Kūrybinio darbo/projekto
vadovas

(pedagoginis vardas/mokslinis laipsnis, Vardas, Pavardė)
Doc. Ieva Paltanavičiūtė

Konsultantas

(pedagoginis vardas/mokslinis laipsnis, Vardas, Pavardė)

(pedagoginis vardas/mokslinis laipsnis, Vardas, Pavardė)

Vilnius, 2023

Baigiamojo darbo autentiškumo deklaracija

Romarika Pikelienė

(baigiamojo darbo autoriaus vardas ir pavardė)

TARP ŠIAURĖS IR PIETŲ: KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI
LIETUVOJE XXI A. PRADŽIOJE

(baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

BETWEEN NORTH AND SOUTH: CATHOLIC CHURCHES COLOR SOLUTIONS FOR
FACADES IN LITHUANIA AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

(baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad baigiamasis darbas paremtas mano pačios/-o autentiška kūryba ir jame naudotasi tik tokia papildoma informacija, kuri nurodyta nuorodose, paaiškinimuose, šaltinių, literatūros ir kt. sąrašuose. Darbas sukurtas/parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių. Taip pat nei visas baigiamasis darbas, nei jo dalis nebuvo pateikta jokiai kitai aukštojo mokslo institucijai, kaip akademinis atsiskaitymas ar baigiamasis darbas.

(baigiamojo darbo autoriaus parašas)

ANOTACIJA

Lietuva dažnai įvardijama kaip šalis tarp Rytų ir Vakarų, tačiau žvelgiant į Lietuvos katalikų bažnyčių fasadus ir jų spalvas, atrodo, kad ši apibrėžtis galėtų būti išplėsta. Šio meninio tyrimo tikslas – identifikuoti šiuo metu esančias 718 bažnyčios fasadų spalvas Lietuvos Respublikoje, įvardinti jų kilmės priežastis ir gautą informaciją pasitelkti kuriant meno kūrinį – vitražą. Darbe aptariami veiksniai lemiantys Europos ir Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus, išskiriami ir lyginami bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų ypatumai pagal medžiagiškumą ir vyskupijas. Atliktas tyrimas leidžia teigti, kad Lietuva gali būti vadinama šalimi tarp Šiaurės ir Pietų: tarp šiaurietiškos Vokietijos (plytų mūras) ir pietietiškos Italijos (tinkuotas mūras) statybinių tradicijų įtakų bažnyčių fasadų spalviniams sprendimams. Tačiau ir lokali statybinė tradicija (medis, lauko rieduliai) formuoja savitą Lietuvos bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų paletę ir subtiliai prabyla vietos kalba.

TURINYS

ANOTACIJA	3
TURINYS	4
ĮVADAS	5
1. FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI KATALIKŲ BAŽNYTINĖJE TRADICIJOJE EUROPOJE	9
1.1 Pirmojo kulto pastato spalvos, jų reikšmė ir medžiagiškumas	9
1.2. Medžiagiškumo ir regioniško įtaka bažnyčių spalviniam sprendimui Europoje	11
2. VEIKSNIAI LEMENTYS KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIUS SPRENDIMUS LIETUVOJE	19
2.1. Katalikų bažnyčių užsakovai ir architektai Lietuvoje	19
2.2. Statybinės tradicijos įtaka bažnyčių fasadų koloristiniams sprendimui	27
3. KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI LIETUVOJE XXI A. PRADŽIOJE	41
3.1 Lietuvos katalikų bažnyčių spalviniai sprendimai pagal fasadų medžiagiškumą	41
3.1.1 Dažyto medžio bažnyčių fasadų spalvos	44
3.1.2 Dažyto tinko bažnyčių fasadų spalvos	47
3.1.3 Plytų mūro bažnyčių fasadų spalvos	50
3.1.4 Akmenų mūro fasadų bažnyčių spalvos	53
3.2 Lietuvos vyskupijų (arkivyskupijų) bažnyčių fasadų spalvos	56
IŠVADOS	65
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	68
ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	73
PRIEDŲ SĄRAŠAS	78
PRIEDAI	79
SANTRAUKA	134

IVADAS

Sumanymas fotografuoti Lietuvos bažnyčias gimė prieš dvidešimt metų. Tada tai atrodė kaip lankomų vietovių įamžinimas asmeniniame archyve. Ilgai brandintą sumanymą nuosekliai pradėjau įgyvendinti tik 2019 m.. Taip prasidėjo bažnyčių „medžioklė“. Nuo tada fotografuoju visas savo kelyje pamatytas bažnyčias, o dažnai, paskatinta smalsumo, nusuku kelis ar keliolika kilometrų į šalį, kad galėčiau užfiksuoti sakralinį pastatą. Labiausia mane domina bažnyčių fasadai, o tiksliau, jų spalvos. Bažnyčių paieškos tapo mano kelionių varomąja jėga ir aistra, o įstojus į Vilniaus dailės akademijos magistro studijų Įvietinto meno programą, šis pomėgis įgavo meninio tyrimo pavidalą ir inspirovavo sukurti meninį projektą – vitražą, per kurį išgyvenu savo asmeninį santykį su bažnyčia. Atskirų Lietuvos bažnyčių fasadų medžiagiškumas, spalvingumas, jų kaita amžių bėgyje buvo aptarti atskirais atvejais tiriant bažnyčių grupes ar pavienes bažnyčias. Tyrėjai (Algė Jankevičienė¹, Rimvydas Laužikas², Linas Krūgelis³) aptardami Lietuvos mūro ar medžio architektūros raidą netiesiogiai palietė ir bažnyčių fasadų spalvų klausimą, tačiau Lietuvos bažnyčių fasadų spalvų visuma tirta nebuvo, todėl šis tyrimas yra **naujas**.

Taigi šio **meninio tyrimo objektas** yra 718 šiuo metu veikiančių Lietuvos katalikų bažnyčių (toliau – bažnyčia) fasadų spalvos dabartinės Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Meninio tyrimo tikslas yra identifikuoti 718 XXI a. pradžioje veikiančių bažnyčių fasadų spalvas ir įvardinti jų kilmės priežastis. Remiantis surinktais duomenimis bus kuriamas **vitražas**, norint atkreipti dėmesį į besikeičiančias bažnyčių fasadų spalvas, siekiant kiek galima ilgiau išsaugoti sakralinių pastatų autentiškumą ir unikalumą.

Meninio tyrimo **uždaviniai**:

- 1) aptarti veiksnius lemiančius Europos katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus;
- 2) aptarti veiksnius lemiančius Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus;
- 3) išskirti ir palyginti bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų ypatumus pagal medžiagiškumą ir vyskupijas (arkivyskupijas).

Tyrime derinamos kelios **metodologinės** priegigos. Kadangi tiriami natūroje išlikę objektai, jų spalviniai sprendimai, pirmiausia pasitelkiamas **vizualiųjų** tyrimo metodas. Taikant šį metodą buvo

1 JANKEVIČIENĖ Algė, *Lietuvos medinės bažnyčios, koplyčios ir varpinės*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, 351 p. ISBN 978-9955-624-89-9

2 LAUŽIKAS Rimvydas. „Lietuvos XV–XVI amžių medinių bažnyčių architektūros bruožai“, in: *Liaudies kultūra*, Vilnius: Lietuvos nacionalinis kultūros centras, 2001. Nr. 2. p. 34–41. ISSN 0236-0551

3 KRŪGELIS Linas, *Tradicijų ir novacijų santykis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje*. Daktaro disertacija, Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2012.,[žiūrėta 2023-02-07], interaktyvus: <http://dspace.vgtu.lt/handle/1/1481>

identifikuotos 718 bažnyčių fasadų spalvos, pasinaudojant ne tik pačios fotografuotomis 314 bažnyčių, bet ir kitų autorių fotografijomis.

Pagrindinis tyrimo metodas yra sudaryto XXI a. pradžioje veikiančių 718 Lietuvos katalikų bažnyčių duomenų rinkinio (priedas 1) **analizė**. Duomenų rinkinyje pateikti analizei reikalingi duomenys: bažnyčios pavadinimas, priklausymas vyskupijai (arkivyskupijai), dekanatui, pastatymo laikotarpis, bažnyčios fasado medžiagiškumas ir fasado spalva. Sintezuoti duomenys pateikiami suvestinėse lentelėse ir diagramose. Analizė atliekama palyginamuoju metodu.

Siekiant surinkti tyrimui naudingos informacijos, naudotas **interviu** metodas. Respondentais pasirinkti: paveldosaugos ir polichromijos specialistai, tiriamuose objektuose tarnaujantys kunigai ir parapijų bendruomenės nariai.

Šaltiniai ir literatūra. Svarbiausias tyrimo šaltinis yra 718 šiuo metu veikiančios Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvos (1 priedas). Duomenys pateikti 1 priede naudojami visose suvestinėse lentelėse ir diagramose.

Tyrimui pasitarnavo sociologo Dariaus Liutiko tyrimas „Katalikų bažnyčios ir koplyčios Lietuvoje: statistinė analizė“⁴. Autoriaus surinkti ir analizuojami statistiniai duomenys apie Lietuvos katalikų bažnyčių skaičių pagal vyskupijas ir dekanatus leido pasitikslinti pačios surinktus duomenis ir tiksliau nustatyti XXI a. pradžioje veikiančių bažnyčių skaičių, reikalingą mano išsikeltiems tyrimo tikslams įgyvendinti.

Darbai naudingos chrestomatinės Ernesto Gombrich „Meno istorija“⁵, Ramono Rodriguezo Llera „Trumpa architektūros istorija“⁶, Larousse „Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno“⁷ knygos. Jose apžvelgiami ryškiausi pasaulio kulto pastatai: jų geografinė vieta ir statybos bei architektūriniai sprendimai, kas leidžia įvardinti priežastis, kokią įtaką Europos katalikų bažnyčios fasadų spalviniam sprendimui daro fasadų medžiagiškumas ir regioniškas.

Darbe tiriamos Lietuvos katalikų bažnyčių fasado esamos spalvos. Žinant, kad istorinių pastatų fasadų spalvos amžių bėgyje ne kartą kito, svarbu aptarti ne tik bažnyčių statybinės tradicijos, bet ir fundatorių, statytojų ir architektų įtaką šiam procesui. Naudingos informacijos apie pirmuosius fundatorius ir statytojus savo knygoje „Lietuvos parapijos XV-XVIII a.“⁸ ir Krikščionybės kelias į

4. Darius Liutikas, „Katalikų bažnyčios ir koplyčios Lietuvoje: statistinė analizė“, in: *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, t. 44, Vilnius, 2021, p 311–355.

5. GOMBRICH, E. H., *Meno istorija*, Vilnius: leidykla Alma littera, 1997, 688 p. ISBN 9986–02–354–8, ISBN 0 7148 2584–0

6. Ramon Rodriguez Llera, *Trumpa architektūros istorija*, Vilnius: leidykla „Naujoji Rosma“, 2006, 256 p. ISBN 9955-06-164-2

7. LAROUSSE, *Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno*, Vilnius: leidykla Alma littera, 2006, 947 p., ISBN 9955-24-367-8

8. JUČAS Mečislovas, *Lietuvos parapijos XV-XVIII a.* Vilnius: „Aidai“ leidykla, 2007, 199 p. ISBN 978-9955-656-40-1

Lietuvą⁹ pateikė Mečislovas Jučas. Kazio Misiaus ir Romualdo Šimkūno enciklopedinio pobūdžio leidinys „Lietuvos katalikų bažnyčių žinynas“¹⁰ pasitarnavo ne tik analizuojant bažnyčių fundatorius ir statytojus, bet ir renkant duomenis 1-am priedui (pastatymo data, bažnyčios architektūros stilius, medžiagiškumas).

Originalios mokslinės išvalgos profesoriaus dr. Stasio Abramausko disertacijoje „Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII-XVI a.“¹¹, suteikė informacijos aptariant gotikines Lietuvos bažnyčias.

Keturių tomų „Lietuvos architektūros istorijos“ monografijoje pateikta informacija, apie Lietuvos architektūros raidą nuo seniausių laikų iki XX a. vidurio leido geriau suvokti nagrinėjamą temą ir padėjo atsakyti į klausimą, kokie veiksniai galėjo turėti įtaką Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus.

Norint apibendrinti šiuolaikinės sakralinės architektūros statybinės tradicijos ypatumus, pasitarnavo Lino Kriūgelio¹² išvalgos straipsnyje „Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje“.

Kadangi pati spėjau nufotografuoti 314 iš 718 veikiančių Lietuvos katalikų bažnyčių, reikalingų atlikti meninį tyrimą ir kūrybinį darbą – vitražą, pasinaudojau kitų autorių fotografijomis. Tam

9. JUČAS Mečislovas, *Krikščionybės kelias į Lietuvą.*, Vilnius: UAB „Baltos lankos“ leidykla, 2001, 190 p. ISBN 9955-429-27-5

10. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, 624 p. ISBN 9986-405-05-X

11. ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII–XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, 189 p. ISBN 978-609-8061-17-8

12. KRŪGELIS Linas, *Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje.* Daktaro disertacija, Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2012.

tikslui pasitarnavo: Lietuvos bažnyčių iliustruoti žinynai, Lietuvos bažnyčių sakralinio paveldo knygos¹³ ir oficiali katalikų bažnyčios internetinė platforma¹⁴.

-
13. ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Pietų Ceklis. Keliautojo po Rietavo apylinkes žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2017, 144 p. ISBN 978–609–8063–09–7; ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Pietų Karšuva. Keliautojo po Tauragės kraštą žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2017, 304 p. ISBN 978–609–8063–13–4; ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Pietų Medininkai. Keliautojo po Laukuvos apylinkes žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2018, 132 p. ISBN 978–609–8063–14–1; ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Šiaurės Skalva. Keliautojo po Pagėgių kraštą žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2015, 256 p. ISBN 978–609–8063–10–3; ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Šiaurės Karšuva. Keliautojo po Šilalės kraštą žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2014, 352 p. ISBN 978–609–8063–08–0; BARDAUSKAS Juozas, POLIGIENĖ Svetlana, *Elektrėnų dekanato sakralinis paveldas*, Vilnius: VĮ „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2008, 204 p. ISBN 978–9986–420–76–7; BUTRIMAS Adomas, *Plungės dekanatas. Sakralinė architektūra ir dailė*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2005, 828 p. ISBN 9955–624–28–0; DANILIAUSKAS Raimondas, GIRININKIENĖ Vida, *Ižvalgos apie Šakių apskritį*, Šakiai: asociacija „Valsčiaus Metų žmonių klubas“, Vida Grininė, 2019, 608 p. ISBN 978–609–475–342–8; LUKOŠEVIČIUS Olijardas, *Kaišiadorių bažnytinis paveldas*, Kaišiadorys: Kaišiadorių muziejus, 2017, 132 p. ISBN 978–9986–646–51–8; MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, 306 p. ISBN 9986–9000–0–X; ŠINKŪNAITĖ Laima, *153 Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas*, Kaunas: VšĮ „Terra Publika“, 2009, 304 p. ISBN 978–9955–652–48–9.
14. *Katalikų bažnyčia Lietuvoje*. [žiūrėta 2022-02-15], interaktyvus: <https://katalikai.lt/>

1. FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI KATALIKŲ BAŽNYTINĖJE TRADICIJOJE EUROPOJE

1.1 Pirmojo kulto pastato spalvos, jų reikšmė ir medžiagiškumas

„Viešpats kalbėjo Mozei: „Paliepk izraelitams atidėti man atnašų. Aukos, kurias man iš jų priimsite yra tokios: auksas, sidabras ir varis; mėlynos, violetinės ir tamsiai raudonos spalvos siūlai; plona drobė ir ožkų vilnos; išdirbti avių kailiai, delfinų oda < ... >. Tepadaro jie man šventovę, idant galėčiau gyventi tarp jų. Tiksliai, kaip tau rodau – pagal Padangtės ir viso jos apstatymo pavyzdį, taip turite ją padaryti.“¹⁵

Pirmosios judėjų Susirinkimams skirtos palapinės, vadinamo tabernakulio (lot. *Tabernaculum*¹⁶, 1 pav.), spalvos ir medžiagos jau buvo aptartos Šventajame rašte. Padangtė turėjo būti užklotas keturiomis dangomis: pirmoji (apatinė) – plonas suktinių siūlų baltas linas, išsiuvinėtas mėlynos, violetinės ir tamsiai raudonos spalvos antgamtinių dvasinių būtybių kerubų figūromis, antroji – ožkų vilnų danga, trečioji – išdirbtų avinų kailių danga ir ketvirtoji (viršutinė) – delfinų odos danga¹⁷. Pažodžiui *tehašim* reiškia oda, tačiau prasmė nėra aiški. Manoma, kad tai galėjo būti jūrų gyvūno vardas. Septuagintoje ir Vulgatoje *tehašim* verčiama žodžiu mėlyna¹⁸. Dvi paskutinės dangos saugojo Padangtę nuo dykumos gamtinių oro sąlygų poveikio, ypač drėgmės¹⁹.

1.1 pav. Judėjų Susirinkimams skirta palapinė (*tabernaculum*).

15. *Šventasis raštas*, Ketvirtas leidimas, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011, p. 165. ISBN 978–9955–29–091–9

16. PETRAITIS Romualdas, *Religijotyros žodynas*, Vilnius: „Minties“ leidykla, 1991, p. 371. ISBN 5–417–00163–5

17. *Šventasis raštas*, Ketvirtas leidimas, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011, p. 167-168. ISBN 978–9955–29–091–9

18. *Šventasis raštas*, Ketvirtas leidimas, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011, p. 165. ISBN 978–9955–29–091–9

19. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol 4*, 1889, p. 662, [žiūrėta 2023-05-14], interaktyvus: <https://archive.org/details/dictionaryofbibl04hastP/page/644/mode/2up>

Tabernakulio statyboje naudotos medžiagos siejamos su spalvomis, tačiau nerasta pakankamai įrodymų, ar jos turėjo simbolinę reikšmę, ar buvo naudojamos tokios, kokias anuomet buvo galima išgauti (išsigyti). Nors, pasak Biblijos tyrinėtojo Džeimso Hastingso (James Hastings, 1852–1922), I amžiuje Aleksandrijoje Filonas interpretavo spalvų ir elementų simbolines reikšmes: balta – žemė; violetinė – vanduo; mėlyna – oras; raudona – ugnis.²⁰

Natūrali raudona (tamsiai raudona kaip kraujo) spalva Biblijoje daugiausia naudojama gamtos (pakitusi vandens spalva, vynas) ir gyviems (verkiančio žmogaus veido spalva, telyčia) objektams apibūdinti, tačiau ji buvo gaminama ir dirbtinai ir paminėta, aprašant tabernakulio statybą (raudonai nudažyta avių oda tabernakulio palapinės uždengimui)²¹. Tam tikslui buvo naudojami brangūs finikiečių raudoni arba tamsiai raudoni augaliniai dažai²².

Mėlynos spalvos naudojimas ankstyvaisiais laikais labai neapibrėžtas. Mėlyna dažnai buvo naudojama kartu su violetine ir raudona, pavyzdžiui, tomis spalvomis siuvinėtos tabernakulio užuolaidos. Mėlyna ir purpurinė – karališkos prabangos spalvos²³.

Balta – dažniausiai biblijoje minima spalva, naudojama gamtos objektams ir daiktams, tokiems kaip sniegas, balta duona, mana, pienas, arkliai, plaukai ir linas (*Tabernakulio* užuolaidos) apibūdinti, bet daugiausia kaip tyrumo, nekaltumo ir šventumo simbolis²⁴.

Pirmosios Šventovės dizaino harmonija priklauso nuo visų jos architektūrinių dalių balanso ir kruopštaus medžiagų parinkimo. Tobulas Šventovės statinys visuotinai laikomas sąmoningu bandymu išreikšti Viešpats charakterio ir gyvenamosios vietos tobulumą, visų Jo savybių harmoniją ir pusiausvyrą²⁵.

Taigi, išorinis judėjų pirmosios Šventovės sluoksnis kartu fiziškai saugojo statinį nuo klimatinė veiksmų, tačiau manytina, kad kartu turėjo ir simbolinę prasmę, kalbančią apie dieviškumą.

20. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol I*, 1911, p. 456, [žiūrėta 2023-05-12], interaktyvus:

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.260282/page/n471/mode/2up?view=theater>

21. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol I*, 1911, p. 457, [žiūrėta 2023-05-12], interaktyvus:

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.260282/page/n471/mode/2up?view=theater>

22. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol 4*, 1889, p. 659, [žiūrėta 2023-05-13], interaktyvus:

<https://archive.org/details/dictionaryofbibl04hastP/page/644/mode/2up>

23. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol I*, 1911, p. 457, [žiūrėta 2023-05-11], interaktyvus:

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.260282/page/n471/mode/2up?view=theater>

24. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol I*, 1911, p. 458, [žiūrėta 2023-05-14], interaktyvus:

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.260282/page/n471/mode/2up?view=theater>

25. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol 4*, 1889, p. 669, [žiūrėta 2023-05-14], interaktyvus:

<https://archive.org/details/dictionaryofbibl04hastP/page/644/mode/2up>

1.2. Medžiagiškumo ir regioniško įtaka bažnyčių spalviniam sprendimui Europoje

Europos šventovėms statyti buvo naudojamos vietinės ar atvežtinės medžiagos. Viena įspūdingiausių Šventovių ne tik Europoje, bet ir pasaulyje – Šv. Sofijos soboras (Hagia Sophia, 532–537) Stambule (buvęs Konstantinopolis, dab. Turkija), pastatytas valdant imperatoriui Justinianui I Didžiajam (482–565)²⁶. 2010 m. Izmiro mieste (Turkija) vykusiam „Tarptautiniame marmuro ir natūralių akmenų panaudojimo“ kongrese viename iš pranešimų kaip ryškiausias architektūros pavyzdys, panaudojant vietinių ir atvežtines statybines medžiagas, buvo paminėtas Šv. Sofijos soboras, pavyzdžiui: spalvoti natūralūs akmenys išgaunami iš imperijos ribose esančių karjerų, marmuras ir natūralūs spalvoti akmenys atgabenti iš senovinių Anatolijos miesto griuvėsių, raudonas porfyras – iš Egipto, cipolino marmuras – iš Graikijos²⁷.

Plintant krikščionybei kartu plito ir bažnyčių statybinė tradicija. Romaninių bažnyčių statybai regionuose buvo naudojamos tuo laikmečiu prieinamos vietinės medžiagos. Pirmiausia šis stilius susiformavo šiaurinėje Italijos dalyje, Lombardijoje. Bažnyčios buvo statomos iš plytų ir tašytų akmenų, pavyzdžiui, Milano Šv. Ambrozijaus (Sant Ambrogio) bažnyčia (IX a., 1.2 pav.). Per pietinę Prancūziją pateko į Kataloniją, paveikė Vokietijos romaninių bažnyčių stilių, pavyzdžiui, Hildesheimo Šv. Mykolo bažnyčia (1001 m., 1.3 pav.), galiausiai suklestėjo Burgundijoje – Magdalenos de Vezelay bažnyčia (1096–1137 m., 1.4 pav.)²⁸.

Nors atskirų valstybių romaninės bažnyčios turėjo savitų statybinės tradicijos bruožų, kaip bendrą bruožą galima būtų įvardinti lokaliųjų statybinių medžiagų naudojimą, tokių kaip tašytas akmuo (tašyto akmens blokai), plytos ir kalkės.²⁹

Taigi, romaninių bažnyčių fasado spalvai įtaką darė medžiagiškumas, kurį tiesiogiai lėmė regioniškas ir gamtinių statybos išteklių prieinamumas.

Gotikinėms bažnyčioms taip pat naudotas tiek akmuo, tiek plytos. Paryžiaus Dievo Motinos (Notre Dame, 1163-1345 m., 1.5 pav.) katedrai statyti buvo panaudotas Lutecijos kalkakmenis, kasa-

26. „Bažnyčia Išminties garbei“, in: Krikščionybės kronika, Vilnius: „Vagos“ leidykla, 1999, p. 86. ISBN 5-415-01429-2

27. SERKAN Angi, „Natural stones used in the antique buildings and monuments on historical peninsula of Istanbul their characteristics and state of conservation abstract“, 2010, [žiūrėta 2023-05-11], interaktyvus: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/806700>

28. LLERA Ramon Rodriguez, „Trumpa architektūros“, Vilnius: leidykla „Naujoji Rūta“, 2006, p. 60-64. ISBN 9955-06-164-2

29. LIKAS Gendrikas, „Architektūros stiliai (VIII-XX a.)“, Vilnius: VGTU leidykla „Technika“, 2002, p. 8-9. ISBN 9986-05-554-7

mas Paryžiuje. Šis kalkakmenis naudotas ir regioninėje statyboje, Šiaurės rytų Prancūzijoje, pavyzdžiui Reimso Dievo Motinos (Notre Dame, 1211- 1275 m.) katedra Šampanėje³⁰. Anglijoje bažnyčių sienos mūrijamos tiesiog iš tašytų akmenų plokščių, pavyzdžiui, Gločesterio katedra Anglijoje(1331 m.)³¹.

Kitaip nei Prancūzijoje ir Anglijoje, Šventosios Romos imperijos šiaurėje dėl akmens stygiaus naudojamos plytos, pavyzdžiui, Liubeko Švč. Mergelės Marijos bažnyčia (1.6 pav.)³².

Tam tikruose pietų Europos regionuose bažnyčių fasadai tapo daugiaspalviais, panaudojus kelių spalvų akmenis, pavyzdžiui, Italijoje, spalvotu marmuru (baltas, juodas) dekoruotas Sienos katedros fasadas (pradėta statyti XIII a. viduryje, baigta XIV a.)³³.

Tarptautinės gotikos stilius turėjo savitų lokalinių bruožų. Statybose naudojamos medžiagos lėmė spalvinius bažnyčių sprendimus. Italijoje jos galėjo būti daugiaspalvės, Prancūzijoje ir Anglijoje – pilkšvos, o vokiečių šiaurinėse žemėse – plytų raudonio su daugiau ar mažiau paįvairintais vienos ar kelių spalvų raštais. Tačiau klausimas, kokia spalva tiktų Dievo namams, keliamas dar nebuvo.

Apie kulto fasadų spalvas pradeda diskutuoti Renesanso architektūros teorijos traktatuose. Jei Leonas Battista Albertis (1404–1472) ir Sebastianas Serlio (1475–1553) fasadų spalviškumą dar siejo su statybinėmis medžiagomis – akmeniu ir marmuru, tai Andrea Paladijas (1508–1582) jau įvardina baltą spalvą kaip tinkamiausią šventykloms. Tačiau dar ankstyvojo renesanso architektas Filipas Bruneleskis (1377–1446) savo projektams ieškojo alternatyvių koloristinių sprendimų jungiant akmenį ir baltai tinkuotus architektūrinius elementus. Šie teoriniai pasvarstymai atsispindi ir praktikoje – renesansinių bažnyčių fasadai yra akmeniniai (pavyzdžiui, vidurio Italijoje dominuoja *pietra forte* akmuo – Santa Trinitos bažnyčia Florencijoje, 1.7 pav.), marmuriniai (šiaurės rytų Italijoje dominuoja *pietra d'Istria* ir *pietra di Noriglio* marmurai – Tempio Maltestiano bažnyčia Riminyje, 1.8 pav.), ir tinkuoti (šiaurės Italijoje – Sant Andrea bažnyčia Mantujoje, 1.9 pav.). Visgi pirmenybė buvo

30. VAZQUEZ Patricija, DENECKER Melanie, MENENDEZ Beatriz, SCHNEIDER Thomachot, „Comparison between petrophysical properties, durability and use of two limestones of the Paris region”, in: Sustainable use of traditional geomaterials in construction practice, Londonas: Geological Society London Special Publications, 2015, [žiūrėta 2023-05-11] interaktyvus:

https://www.researchgate.net/publication/273670338_Comparison_between_petrophysical_properties_durability_and_use_of_two_limestones_of_the_Paris_region

31. LLERA Ramon Rodriguez, „*Trumpa architektūros*”, Vilnius: leidykla „Naujoji Rūta“, 2006, p. 80-81. ISBN 9955-06-164-2

32. LAROUSSE: „Gotikos sklaida”, in: *Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno*, Vilnius, 2006, p.103. ISBN 9955-24-367-8

33. LAROUSSE: „Gotikos sklaida”, in: *Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno*, Vilnius, 2006, p.115-116. ISBN 9955-24-367-8

teikiama šviesiam vienspalviam fasado koloritui. Šiam tikslui labai pasitarnavo grįžimas prie fasadų aptaisymu *travertinu* tradicijos (Santa Marija del Popolo bažnyčia Romoje, 1.10 pav.)³⁴.

Minėti pirmavaizdžiai tapo sektiniais ir darė įtaką atokiau nutolusiems regionams, kuriuose nebuvo medžiagų naudotų renesanso lopšyje – Florencijoje. Nebuvo tinkamos spalvos vietinės statybinės medžiagos, buvo daromos brangių medžiagų spalvą imituojančios polichromijos ir baltame ar kreminiame fone eksponuojamos pilkos, ochra, žalios ir raudonos spalvos detalės³⁵.

Svarbiausios baroko laikotarpio katalikų bažnyčios (Romos Švenčiausiojo Jėzaus Vardo bažnyčia Romoje, Šv. Petro bazilika Vatikane) buvo pastatytos ir toliau naudojant travertiną – vertingą iš antikos paveldėtą medžiagą. Daugelis Romoje projektavusių architektų rinkosi šią medžiagą arba jei nepakakdavo lėšų – jos imitaciją, kad padengtų visą fasado paviršių³⁶.

Travertinas buvo išskirtinių Romos (Švč. Jėzaus Vardo bažnyčia, 1.11 pav.) ir jos apylinkių architektūros bruožu baroko laikotarpiu ir turėjo didelę įtaką visai katalikiškajai Europai. Tačiau ir toliau buvo tęsiamos vietinių statybinių medžiagų panaudojimo tradicijos ne tik Italijos regionuose, bet ir kitose Europos valstybėse. Pavyzdžiui, šiaurės Italijoje – *pietra d'Istria* (S. Maria della Salute bažnyčia Venecijoje, 1.12 pav.), pietryčių Italijoje – *pietra leccese* (Santa Croce bažnyčia Lečeje, 1.13 pav.), Sicilijoje – kalkakmenis iš Noto srities (Noto katedra, 1.14 pav.), žemutinėje Austrijoje – Eggenburgo smiltainis (*Eggenburger Kalksandstein*, Vienos dominikonų bažnyčia), vakarinėje Austrijoje – smiltainis (*Hötting Breccia*, Insbruko katedra, 1.15 pav.), Mažojoje Lenkijoje – dolomitas ir jūros periodo kalkakmenis (Krokvos Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčia, 1.16 pav.), raudonas smiltainis (Heidelbergo jėzuitų bažnyčios bokštas Vokietijoje, 1.17 pav.), o taip pat statyboje buvo naudojamas marmuravimas (Untersbergo marmuru su lengvo kalkakmenio priedu panaudotas Zalsburgo katedros statyboje, 1.18 pav.)³⁷.

Baroko laikotarpiu, kaip ir renesanso, buvo paplitę dvispalviai fasadų sprendimai. Pavyzdžiui, buvo naudojami tinkai, imituojantys akmens ir plytų spalvas, arba tamsūs smiltainio elementai, eksponuojami baltame fone (Jėzuitų bažnyčia Insbruke, 1.19 pav.). Bet tuo pačiu plito ir subtilesni spalviniai deriniai, kaip, pavyzdžiui, baltame (Vienos jezuitų bažnyčia, 1.20 pav.), pilkame (Šv. Klaros bažnyčia Breslau, dab.

34. LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p. 4. [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>

35. LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p. 8. [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>

36. LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p. 11-12. [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>

37. LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p. 14-16. [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>

Vroclavas, 1.21 pav.), rausvame (Pasavos jėzuitų bažnyčia, 1.22 pav.) ar net žalsvame (Jėzuitų Linco katedra, 1.23 pav.) fasado fone atsirandančios baltos, kreminės spalvos architektūrinės detalės, pagamintos iš akmens ar jo imitacijos. Bet dažniausia naudojama tinko spalva buvo ochros geltona (Vroclavo universitetinė bažnyčia, 1.24 pav.). XVIII amžiaus pradžioje Pietų Vokietijoje pradeda dominuoti ochros geltonos ir plytų raudonumo atspalvių tinkai³⁸.

Po spalvingo baroko, pagrįstas giliu susidomėjimu antikiniu menu, įsigali nuosaikūs klasizmas. Pastatų fasaduose išnyksta spalvingumas, sugrįžtama prie natūralių statybinių medžiagų ir saikingų spalvinių fasadų sprendimų, pavyzdžiui: Paryžiaus Šv. Genovaitės Paryžietės bažnyčia (pradėta statyti 1757 m.), Madrido San Francisko el Grande bažnyčia (1781 m., 1.25 pav.)³⁹.

Kaip priešprieša griežtam klasicizmui XVIII a. pab.–XIX a. p. kartu koegzistavo romantizmas. Atsigręžta į viduramžių ir idėjų naujiems statiniams, taip pat ir bažnyčioms, semtasi iš turtingo gotikos arsenalo. Bažnyčios pradėtos statyti taip pat daugiausia gotikiniu stiliumi, pavyzdžiui, Paryžiaus Šv. Klotildos bažnyčia (1846–1856 m.)⁴⁰, dėl tuo laikmečiu vyravusio tikėjimo.⁴¹ Retrospektyviniai stiliai, pirmiausia neogotikinis, neoromaninis, vėliau kiti (neorenesansas, neobarokas), sugrąžino ir charakteringas tų laikmečių fasadų spalvas, pavyzdžiui, neoromaninė Paryžiaus balto marmuro Šv. Širdžiai pašvęsta bažnyčia (Basilique du Sacre-Coeur, 1874 m., 1.26 pav.) buvo suprojektuota pagal Overnės regiono romaninio stiliaus bažnyčią ir pagražinta rytietiškais elementais⁴².

Moderno (XIX a. pab.–XX a. pr.) ir modernizmo (XX a. I p.) laikotarpiu bažnyčių fasaduose spalvingumas vėl nurimsta. Nors akmuo ir plytos ilgus šimtmečius buvo laikomos priimtinausiomis medžiagomis sakralinių pastatų statybinėje tradicijoje, modernio ir modernizmo laikotarpiu užleido vietą betonui ir gelžbetoniui. Per daugiau nei šimtą metų tapusiems sakraliu moderniu akmeniu. Naudojant betoną, bažnyčių fasadai dažnai išlaiko neapdorotos statybinės medžiagos išvaizdą, o pasinaudojus šiuolaikinėmis technologijomis, galima pasirinkti tinkamiausius betono mišinius, užtikrinančius optimalius vizualinius efektus, pavyzdžiui Le Reinsy Dievo motinos bažnyčia Prancūzijoje (1923 m.)⁴³.

38. LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p. 17. [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>

39. LLERA Ramon Rodriguez: „Neoklasizmo architektūra“ in: *Trumpa architektūros istorija*, Vilnius: leidykla „Naujoji Rūta“, 2006, p. 157–176. ISBN 9955–06–164–2

40. LAROUSSE: „Didžiausias suklestėjimas ir nuosmukis“, in: *Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno*, Vilnius, 2006, p. 498. ISBN 9955–24–367–8

41. GOMBRICHAS Ernestas: „Ilgai trunkanti revoliucija“, in: *Meno istorija*, Vilnius: leidykla „Alma littera“, 1997, p. 499. ISBN 9986–02–354–8, ISBN 0–7148–3355–X, ISBN 0–7148–3247–2

42. LLERA Ramon Rodriguez: „XIX amžiaus architektūra“ in: *Trumpa architektūros istorija*, Vilnius: leidykla „Naujoji Rosma“, 2006, p. 199. ISBN 9955–06–164–2

43. JANISIO–PAWLOWSKA, „Applications of Concrete in Contemporary Sacral Architecture“, IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 2019, [žiūrėta 2022–12–16], interaktyvus: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/471/7/072048/pdf>

Vienas iš reikšmingiausių įvykių, turėjusių įtakos sakralinės architektūros statybinei tradicijai XX–XXI a., laikomas Antrasis Vatikano susirinkimas (1963 m.), dėl jo priimtų naujų taisyklių ir normų įtvirtinimo šalia tradicinio požiūrio į bažnyčią – Madrido Almudenos katedra (marmuras, granitas, 1993 m., 1.27 pav.), vis dažniau sakralinių pastatų architektūroje atsiranda minimalistinių sprendimų – San Paolo Apostolo bažnyčia Folinjo mieste (gelžbetonis, 2009, 1.28 pav.)⁴⁴.

Apžvelgus Europos sakralinių pastatų statybinės tradicijas nuo pirmosios Šventovės pastatymo iki šių dienų bažnyčių, galime teigti, kad bažnyčių fasadų spalvų paletė kito priklausomai nuo tuo laikmečiu vyravusios statybinės tradicijos (naudojamų statybinių medžiagų).

Apie Europos kulto pastatų fasadų spalvas išsamesnių žinių nepavyko surinkti, tačiau iš rastos informacijos galima teigti, kad bažnyčių fasadų spalvomis pradėta domėtis dar XVI amžiuje (Andrėja Paladijas) ir balta spalva įvardinta kaip tinkamiausia šventykloms. Iš naujausių tyrimų minėtina britų mokslininko Richardo Taylor studija, kurioje pateikiama susisteminta spalvų simbolika pagal jų reikšmę krikščionybėje (1.1 lentelė)⁴⁵. Pasak autoriaus, tam tikros spalvos gali būti skirtingai interpretuojamos miesto kontekste. Pavyzdžiui, balta šventovė simbolizuoja bažnyčią kaip Kristaus nuotaką, bet tuo pačiu savo architektūros spalva ryškiai išsiskiria iš aplinkos, o blausių spalvų bažnyčios pastatas, atvirkščiai, simbolizuoja ištirpimą kasdienybėje ir tuo pačiu žemiškąją bažnyčios pusę – artumą bendruomenės gyvenimui.

1.1 lentelė
Spalvų simbolinės reikšmės sakralinėje architektūroje

Juoda	Liūdesys, liga, blogis, velnias, gedulas. Tačiau, kartu su balta spalva kartais gali reikšti tyrumą.
Mėlyna	Spalva asocijuojama su dangumi ir dangiškąja meile. Dažnai siejama ir su Švč. Mergele Marija arba Jėzumi.
Ruda	Reiškia asketiškumą, materialiu gėrybių išsižadėjimą. Taip pat siejama su asketišku Pranciškonų vienuolių apdaru.
Auksinė	Simboliškai reiškia šviesa, dažnai turi tokia pačią reikšmę kaip ir balta.
Žalia	Simbolizuoja gyvybę, jos triumfą prieš mirtį.
Pilka	Ši spalva simbolizuoja pelenus, kūno mirtį, atgailą ir nuolankumą.
Purpurinė	Liturgijoje simbolizuoja atgailą. Taip pat reiškia karališkumą, imperiališkumą.
Raudona	Simbolizuoja kančią, kankinystę, meilę.
Balta	Suvokiama kaip tyrumo, nekaltumo, dvasinės transcendencijos, prisikėlimo spalva.
Geltona	Atskirais atvejais gali būti vaizduojama šviesa, šventumo aureolė. Tačiau gali simbolizuoti ir klastą bei apgaulę.

44. KRŪGELIS Linas, „Sakralinės architektūros simbolizmas H. U. Von Balthasoro ir K. Rahnerio teologijoje“, in: *ARCHITECTURE AND URBANISM*. 2014, p. 5. ISSN 2029-7955 / eISSN 2029-7947, [žiūrėta 2023-02-08], interaktyvus: https://vilniustech.lt/files/726/36/1/14_0/TTPA_A_994805_L.Krugelis_mak_I_NN.pdf

45. KRŪGELIS Linas, *Tradicijų ir novacijų santykis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje*. Daktaro disertacija, Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2012, p. 114., [žiūrėta 2022-12-07], interaktyvi: <http://dspace.vgtu.lt/handle/1/1481>

1.2 pav. Milano Sant Ambrogio
bažnyčia

1.3 pav. Hidelsheimo Šv. Mykolo
bažnyčia

1.4 pav. Burgundijos Magdalenos de
Vazaley bažnyčia

1.5 pav. Paryžiaus Dievo Motinos
katedra

1.6 pav. Liubeko Švč. Mergelės
Marijos bažnyčia

1.7 pav. Santa Trinitos bažnyčia

1.8 pav. Tempio Maltestiano
bažnyčia

1.9 pav. Sant Andrea bažnyčia

1.10 pav. Santa Marija del Popolo
bažnyčia

1.11 pav. Švč. Jėzaus vardo bažnyčia

1.12 pav. S. Maria della Salute bažnyčia

1.13 pav. Santa Croce bažnyčia

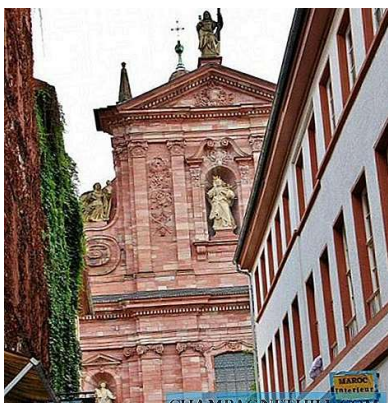
1.14 pav. Noto katedra

1.15 pav. Insbruko Katedra

1.16 pav. Krokuvos Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia

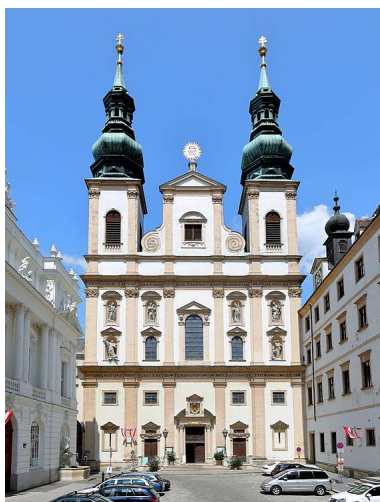
1.17 pav. Heidelbergo jėzuitų bažnyčia

1.18 pav. Zalcburgo katedra

1.19 pav. Insbruko jėzuitų bažnyčia

1.20 pav. Vienos jėzuitų bažnyčia

1.21 pav. Vroclavo Šv. Klaros bažnyčia

1.22 pav. Pasavos jėzuitų bažnyčia

1.23 pav. Linco jėzuitų katedra

1.24 pav. Vroclavo universitetinė bažnyčia

1.25 pav. Madrido San Francisko el Grande bažnyčia

1.26 pav. Šv. Širdžiai pašvęsta bažnyčia

1.27 pav. Madrido Almundenos katedra

1.28 pav. Folinjo San Paolo Apostolo bažnyčia

2. VEIKSNIAI LEMENTYS KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIUS SPRENDIMUS LIETUVOJE

2.1. Katalikų bažnyčių užsakovai ir architektai Lietuvoje

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – Lietuva) valdovas Jogaila 1387 metais Romos katalikų tikėjimą paskelbė valstybine religija visiems lietuviams⁴⁶. Įvedus krikščionybę, prasidėjo sparti šventovių statyba. Yra manoma, kad pirmąją katedrą dar prieš krikštą (XIII a. viduryje) Vilniuje pastatė Mindaugas⁴⁷. Seniausia išlikusi bažnyčia – Šv. Mikalojaus bažnyčia Vilniuje, skirta melstis vokiečių pirkliais buvo minima jau 1320 metais⁴⁸.

Pasak lietuvių architektūros istoriko Stasio Abramausko (1927–1996), Lietuvos didikai, tikėdamiesi sustiprinti politinę ir teisinę įtaką, fundavo sakralinių pastatų statybą⁴⁹. Lietuvos didysis kunigaikštis Jogaila pirmąsias bažnyčias pastatė jau 1387 metais⁵⁰, toliau tęsė Vytautas Didysis⁵¹, Žygimantas Senasis⁵². Sekdami valdovų pavyzdžiu Lietuvos bažnyčių fundacija ir statyba rūpinosi aukščiausi valstybinės didikai (Radvilos, Kęstgailos) ir pati Bažnyčia⁵³. Ankstyvųjų bažnyčių statyboje (XIV–XV a.) buvo perimti Lenkijoje, Šventosios Romos imperijos šiaurės regionuose ir Prūsijoje susiklostę architektūriniai ir stiliniai ypatumai, atėję į Lietuvą kartu su krikščionybę. Dvasininkai,

46. JUČAS Mečislovas, *Krikščionybės kelias į Lietuvą*, Vilnius: UAB „Baltos lankos“ leidykla, 2001, p. 62. ISBN 9955-429-27-5

47. ŠIMKŪNAITĖ Laima, *Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas*, Kaunas: VšĮ „Terra publika“ leidykla, 2009, p. 16. ISBN 978-9955-652-48-9

48. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 591. ISBN 9986-405-05-X

49. ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII–XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, p. 98. ISBN 978-609-8061-17-8

50. Ukmergės, Maišiagalos, Nemenčinės, Medininkų ir Krėvos parapijinės bažnyčios, daugiau: MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 15. ISBN 9986-405-05-X

51. Kauno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, 1408 metais – Vilniaus Šv. Dvasios šventovė, 1409 metais – Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia, 1416 metais – Veliuonos, Kelmės, Utenos bažnyčias, 1417 metais pradėjo statyti Varnių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia, 1419 metais pastatydino Krekenavos bažnyčia, o po 1419 metų – Vilniaus katedrą, 1420–1430 metais – Kernavės šventovė, daugiau: ŠIMKŪNAITĖ Laima, *Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas*, Kaunas: VšĮ „Terra publika“ leidykla, 2009

52. 1518 metais fundavo Aukštadvario Šv. Dominyko bažnyčia, 1522 metais – Eišiškės Kristaus Karaliaus Žengimo į Dangų bažnyčia, daugiau: JUČAS Mečislovas, *Lietuvos parapijos XV–XVIII a.* Vilnius: „Aidai“ leidykla, 2007, p. 52-55. ISBN 978-9955-656-40-1

53. 1500 metais Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia fundavo Mikalojus II Radvila, 1445 metais Žemaičių seniūnas Kęsgaila – pirmąją Šiaulių bažnyčia, daugiau: ŠIMKŪNAITĖ Laima, *Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas*, Kaunas: VšĮ „Terra publika“ leidykla, 2009, p. 304. ISBN 978-9955-652-48-9

turintys statybos žinių, ypač atvykę iš Bohemijos (Lietuvos valdovas Vytautas tuo metu siekė politinės sąjungos su Čekija⁵⁴), taip pat darė įtaką sakralinių pastatų architektūriniam sprendimams.⁵⁵

XV–XVI amžiuje statytų medinių bažnyčių iki mūsų dienų neišliko. Apie pirmąsias medines bažnyčias galime sužinoti tik iš negausių bažnyčių statybas aprašančių inventorių ar vizitacijos aktų. Žinių rasta tik apie 51–mos to laikmečio katalikų bažnyčios statybą.⁵⁶ Remiantis Pauliaus Galaunės ir Jurgio Gimbuto hipotezėmis, galima teigti, kad bažnyčios buvo liaudiškosios klėties architektūros formos. O kadangi katalikybė į LDK sklido iš Mažosios Lenkijos, tai tikėtina, kad su liturgine simbolika atsinešė ir atitinkančią architektūros tipologiją.⁵⁷

XVI a. prie didikų rūmų tarnavę vietiniai dailidės ar iš Vokietijos, Lenkijos, Čekijos, Italijos–Šveicarijos pasienio, vadinamojo komaskų krašto, atvykę meistrai dažniausia buvo ir vyriausieji architektai. Iš svetimų kraštų atvykę meistrai atsinešdavo ir savitas tradicijas⁵⁸. XVI a. Lietuvai žengiant į renesanso laikotarpį, didikų vaikai pradėjo studijuoti Europos universitetuose ir iš ten parsivežė naujų idėjų, kurios ypač sparčiai sklaidėsi 1579 m. įsteigus Vilniaus universitetą. Per valdovo ir didikų rūmus į Lietuvą plūstelėjo pietų renesanso iš Italijos ir šiaurės renesanso iš Nyderlandų architektūrinės idėjos⁵⁹, dariusios įtaką sakralinių pastatų architektūriniam sprendimams ir stiliui. Renesanso laikotarpiu bažnyčių statyba ir toliau rūpinosi Lietuvos valdovai ir aukščiausios valdžios pareigūnai

54. JUČAS Mečislovas, *Krikščionybės kelias į Lietuvą.*, Vilnius: UAB „Baltos lankos“ leidykla, 2001, p. 84. ISBN 9955-429-27-5

55. ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII–XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, p. 98. ISBN 978-609-8061-17-8

56. LAUŽIKAS Rimvydas, *Lietuvos XV–XVI a. medinių bažnyčių architektūros bruožai*, in: *Liaudies kultūra*, 2001, Nr. 2, psl. p. 34. ISSN 0236-0551

57. JANKEVIČIENĖ Algė, *Lietuvos medinės bažnyčios, koplyčios ir varpinės*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, p. 19. ISBN 978-9955-624-89-9

58. Pavyzdžiui: Andras Antanas – mūrijimo meistras, vadovavo Vilniaus dominikonų vienuolyno statyboms; Andris – mūrijimo meistras, dirbo statant Vilniaus bernardinų vienuolyną; Jonas Breitfusas (Job Breitfuss) – vyriausiasis Žygimanto Senojo rūmų architektas, kilęs iš Šiaurės Vokietijos; Stanislovas Galizovskis ir Ambrozijus Kančuga – mūrijimo meistras atvykę iš Krokuvos; Džovanis Marija Padovanas (Giovani Maria Padovano) – italų architektas, Vilniaus pilyje ėjo architekto pareigas; Jonas Skedelis (Skola) – žinomas Lietuvos architektas, jam vadovaujant pradėta statyti Vilniaus katedrą; Frederikas – architektas, atvyko iš Gdansko; Džovanis Činis (Giovanni Cini) – italų architektas, pagal jo projektą senosios Šv. Onos bažnyčios vietoje buvo statoma nauja; Mykolas Enkingeris (Michael Enkinger) – Vilniaus architektas, dalyvavo statant bernardinų vienuolyną; Mykolas Jurgevičius – mūrijimo meistras, vadovavo bernardinų Šv. Jurgio bažnyčios perstatymo darbams, daigiau: ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII–XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, p. 143-145. ISBN 978-609-8061-17-8

59. MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, p. 84. ISBN- 99-9000-0-X

(Sapiegos, Valavičiai, Chodkevičiai), o statė vietiniai (dailidės) ir kviestiniai meistrai (architektai)⁶⁰. Minėtini kviestiniai architektai, pagal kurių projektus buvo statomos katalikų šventovės – italai B. Z. da Gianotti ir G. Cini (rekonstravo Vilniaus katedrą po 1535 m. gaisro). Vilniaus Bernardinų Šv. Pranciškaus Asyžiečio, Vilniaus Šv. Jono Krikštytojo ir Šv. Jono Apaštalo ir Evangelisto bažnyčių architektūra turi Nyderlandų mokyklos elementų⁶¹. Taigi, Lietuvoje Renesanso metu pietietiškas italų renesansas plito kartu su šiaurietiškuoju.

XVI amžiaus pabaigoje, kovai su plintančiais reformatoriškais Jono Kalvino mokymais⁶², į Lietuvą iš Italijos, kartu su išsimokslinusių jėzuitų ordinu, sparčiai plito barokas, palikęs ryškų pėdsaką sakralinėje architektūroje. Ankstyvuojū baroko laikotarpiu (1585–1650) sakralinius pastatus projektavo ir statė vadovaujantis teologų nustatytais šventyklos proporcijomis ir simbolika pagal architektų iš Italijos projektus, pasitelkdami vietinius meistrus, fundavo – valdovai (Zigmantas Vaza), didikai (Chludžinskis, Pacas) ir pačios vienuolijos⁶³. Brandžioju baroko laikotarpiu (1650–1695) buvo siekiama dar išraiškingesnių architektūrinių formų. Pagrindiniai šventyklų fundatoriai tradiciškai buvo didikų šeimos (Pacai, Sapiegos, Sluškos), o pastatų architektai dažnai komaskai, iš Ežerų

60. Pavyzdžiui: 1588 metais Daugpilio seniūnas Adomas Tolvaiša – Rykantų Švč. Trejybės bažnyčia, Vilniaus Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios statybą fundavo LDK kancleris Leonas Sapiega, žinoma, kad statybas baigė mūrininkas Jonas Kajetka (ŠIMKŪNAITĖ Laima, *Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas.*, Kaunas: VŠĮ „Terra publika“ leidykla, 2009, p. 24), Šiaulių Šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčia pastatyta žemaičių seniūno Jeronimo Valavičiaus rūpesčiu (MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas.* Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, p. 94. ISBN– 99–9000–0–X), Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelės Marijos bažnyčia fundavo LDK etmonas Jonas Karolis Chodkevičius, meistras C. Arconi (MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas.* Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, p. 96. ISBN– 99–9000–0–X), Siesikų Šv. apaštalo Baltramiejaus bažnyčia pastatė Siesikų dvaro savininkai broliai Siesikai (MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 222.).

61. VAITKAUSKIENĖ Birutė, Rūta, „Renesansas Lietuvos architektūroje“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija. [žiūrėta 2023-03-06], interaktyvus:

<https://www.vle.lt/straipsnis/renesansas-lietuvos-architekturoje/>

62. JUČAS Mečislovas, *Krikščionybės kelias į Lietuvą.*, Vilnius: UAB „Baltos lankos“ leidykla, 2001, p. 117. ISBN 9955-429-27-5

63. Pavyzdžiui: Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia (1604–1618) buvo pastatyta jėzuitų ordino ir Zigmanto Vazos rūpesčiu, pagal jėzuito P. Bakšos projektą (VAITKAUSKIENĖ Birutė Rūta, <https://www.vle.lt/straipsnis/barokas-lietuvos-architekturoje/>), Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčios statybą fundavo Ašmenos pavieto žemvaldys ir karaliaus sekretorius Vaitiekus Adalbertas Chludžinskis (ŠIMKŪNAITĖ Laima, *Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas.*, Kaunas: VŠĮ „Terra publika“ leidykla, 2009, p. 51), Vilniaus Šv. Teresės bažnyčia pastatyta LDK kanclerio Kristupo Zigmanto Paco iniciatyva, architektas Ulrichas (MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas.* Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, p. 114. ISBN– 99–9000–0–X).

krašto – šiaurės Italijos ir pietų Šveicarijos (I. Affaitati, C. P. Putini, J. Zaoras, G. Frediani)⁶⁴. Vėlyvuju baroko laikotarpiu (1695–1790) sakralinei architektūrai įtakos turėjo itališkasis barokas. Lietuvoje turtėjo ir plėtėsi bazilijonų, dominikonų, jėzuitų, karmelitų, trinitorių vienuolijos, susikūrė Vilniaus baroko mokykla. Bažnyčias projektavo vietiniai architektai, mokslus baigę Vilniaus jėzuitų akademijoje, jų kolegijose ar dominikonų mokyklose, pavyzdžiui: Jonas Kristupas Glaubicas (1700–1767), Tomas Žebrauskas (1714–1753) ir visam laikui apsigyvenę iš kitų šalių ne tik trumpam atvykę architektai: italai L. Freddo ir broliai K. ir P. Puttini, Juozapas Fontana (1716–1773), A. Würtzneris, J. Herdegenas, P. I. Hoferis⁶⁵.

Provincijoje meną išmanantys didikai kvietėsi architektus iš miesto ir statė brangias mūrines ar profesionalų kurtas medines bažnyčias. Bažnyčios architektūros profesionalumas priklausė ir nuo fundatorių, o etniniai bruožai nuo etninio regiono. Pavyzdžiui, atokesnėje Žemaičių vyskupijoje daugiausia buvo statomos etninės architektūros bažnyčios, o arčiau sostinės Vilniaus – daugiau stilinių bažnyčių. Iki XVIII a. vidurio statytų medinių sakralinių pastatų neišliko⁶⁶.

XVIII a. aštuntajame dešimtmetyje į Lietuvos architektūrą per artimus ryšius su Lenkijos, Prancūzijos ir Italijos architektais pradeda reikštis klasicizmas, orientuotas į romėniškąją kryptį. Lietuvoje projektavo ar dėstė architektūrą ir atvykėliai iš Lenkijos, Italijos ir Čekijos⁶⁷. Vėliau į architektų gretas įsijungė ir vietiniai architektai (Laurynas Gucevičius, Karolis Podčanskis, Augustinas

64. VAITKAUSKIENĖ Birutė Rūta, „Barokas Lietuvos architektūroje“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija, [žiūrėta 2023-03-06], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/barokas-lietuvos-architekturoje/>

65. VAITKAUSKIENĖ Birutė Rūta, „Barokas Lietuvos architektūroje“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija, [žiūrėta 2023-03-06], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/barokas-lietuvos-architekturoje/>

66. JANKEVIČIENĖ Algė, *Lietuvos medinės bažnyčios, koplyčios ir varpinės*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, p. 24. ISBN 978-9955-624-89-9

67. Pavyzdžiui, Martynas Knakfusas (1740–1821) iš Lenkijos kilęs architektas suprojektavo Kurtuvėnų Šv. Jokūbo (1783–1792), Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčias (1774–1787) bažnyčias. Italias Karlas Spampanis (1740–1783) Vilniaus Universitete dėstė architektūrą (1770–1773). Manoma, kad italias Džiuzepė de Sakas (1735–1798) galėjo suprojektuoti Bartninkų Šv. Petro ir Povilo bažnyčią (1779–1790). Čekas Jonas Matekeris (1739–1808) 1773–1775 metais dėstė architektūrą Kauno apskrities mokyklose. Reikia paminėti ir iš Kuršo (dab. Latvija) kilusį Mykolą Angelą Šulcą (1769–1812), manoma, kad jis yra Vabalninko sakralinių pastatų ansamblio projekto autorius, daugiau: LAGUNAVIČIUS Alfonsas, *Lietuvos architektūros istorija. Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio. II t.*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, p. 308. ISBN 72(474.5)(09)

Kosakauskas, Kazimieras Kaminskis, Augustinas Kosakauskas⁶⁸). Šiuo laikotarpiu, jei architektas buvo vienuolis, jo profesinis priklausymas buvo painiojamas su dvasininko luomu. Pasak architektūrologės Rasos Butvilaitės, Kazimieras Kamienskis (1751–1828 m.), dirbęs XVIII a. paskutiniame ketvirtyje pranciškonų vykdytuose projektuose, taip pat Kražiuose dėstęs logiką, matematiką ir architektūrą, ten parašęs veikalą „Architektūros pradmenys“, šaltiniuose minimas tik kaip „vienuolis pranciškonas“⁶⁹.

Apie miestelių ir kaimų to laikmečio etninės architektūros bažnyčių statytojus, pasak Jurgio Gimbuto, kalbama kaip apie „kokio mistiško kolektyvo anonimiškus žmones“, nes žinių apie juos išlikę labai ribotai. Tačiau yra žinomos kelių istoriniuose šaltiniuose išlikusių meistrų pavardės: Šakynos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčią (1789) pastatė Livonijos kanauninkas ir parapijos klebonas Varanavičius, Griškabūdžio Kristaus Atsimainymo bažnyčią pastatė vienuoliai karmelitai Jeronimas Šateika ir Juozapas Vališauskas. Pastarasis dar būdamas jaunas baigė inžinieriaus mokslus⁷⁰.

Po Abiejų Tautų Respublikos trečiojo padalijimo, 1795 metais dalis LDK teritorijos atiteko Rusijos imperijai. Katalikybės atžvilgiu prasidėjo represiniai veiksniai: uždaromos parapiinės bažnyčios, bažnyčios atstovams buvo uždrausta palaikyti tiesioginius santykius su Šv. Sostu, be išankstinio leidimo statyti ar remontuoti katalikų bažnyčios pastatus, esamos katalikų bažnyčios buvo rekonstruojamos, pavyzdžiui: Aukštadvario Šv. Dominyko bažnyčia (XIX a. pradžia), Kauno Švč. Sakramento bažnyčia (XIX a. antra pusė); pritaikomos kitoms funkcijoms, pavyzdžiui: Vilniaus Antakalnio trinitorių bažnyčia pritaikyta kariuomenės funkcijoms (po 1864 metų), Trakų bernardinų bažnyčia –

68. Italijoje studijavo architektai Kazimieras Kaminskis (1751–1828) ir Laurynas Gucevičius (1753–1798), Prancūzijoje – Laurynas Gucevičius, Karolis Podčanskis (1790–1860), Augustinas Kosakauskas (1737–1803). Laurynas Gucevičius parengė Vilniaus katedros rekonstrukcijos projektą ir vadovavo statybai (1783–1801), manoma projektavo Čiobiškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčią (1810–1816), parengė Sudervės Švč. Trejybės bažnyčios (1803–1822) projektą. Kazimieras Kaminskis 1778 metais parengė Vilniaus pranciškonų Švč. Mergelės Marijos bažnyčios rekonstrukcijos projektą. Augustinas Kosakauskas suprojektavo Žemaičių Kalvarijos dominikonų Švč. Marijos apsilankymo (1781–1824), Kazokiškių dominikonų Švč. Marijos nugalėtojos (1783–1790) bažnyčias. Karolis Podčašinskis – 1827–1829 metais Vilniaus Šv. Jono bažnyčios fasadą papildė klasicizmo elementais, daugiau: LAGUNAVIČIUS Alfonsas, *Lietuvos architektūros istorija. Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio. II t.*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, p. 275–314. ISBN 72(474.5)(09)

69. BUTVILAITĖ Rasa, „Architektas XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje“, in: *XVIII amžiaus studijos*. 2019. t. 5, p. 258. [žiūrėta 2023-01-17], interaktyvus: <https://www.istorija.lt/data/public/uploads/2022/01/2019-xviii-a.-studijos-t.-5-12-rasa-butvilaite-architektas-xviii-amziaus-p.-254-270.pdf>

70. GIMBUTAS Jurgis, „Lietuvos bažnyčių statytojai XIX-XX a.“, in: *Lietuvos katalikų mokslo akademija*. 2019, t. 9, p. 227-240. [žiūra 2023-02-17], interaktyvus: https://www.lkma.lt/site/archive/LKMA%20Suva%C5%BEiavimo%20darbai%20IX/IX/suvaziamo-darbai_t9_p227-240_Gimbutas.pdf

kalėjimui; griauamos – Glitiškių bažnyčia (1864) arba griauamos su tikslu statybinės medžiagos panaudoti cerkvėms statyti, pavyzdžiui: Ašmenos dominikonų bažnyčia (1872)⁷¹.

Kaip ir visoje Europoje, taip ir Lietuvoje XIX a. viduryje gėstant klasicizmo idėjoms, reikėsi romantizmo idėjos, kurios peraugo į gerokai moksliskesnę istorizmo stilistiką, kurioje praeities stiliai jau buvo ne laisvai interpretuojami, o moksliskai studijuojami ir atkartojami gana tiksliai. Rusijos valdžios aparatui draudžiant statyti katalikų bažnyčias, įtakingi dvarininkai (Oginskiai, Plateriai, Tyzenhauzai) jas fundavo ir statėsi savo privačiose valdose (Rietavas, Rokiškis)⁷². Daugiausia neo-romanines ir neogotikines katalikų bažnyčias projektavo kvietiniai architektai iš Vokietijos – Fridrichas Augustas Šiuleris (1800–1865), Austrijos – Georgas Verneris, Švedijos – Karlas Eduardas Strandmanas (1867–1946), Lenkijos – Juzefas Pijušas Dziekonskis (1844–1927) ir Stefanus Šileris (1858–1933)⁷³. Viena žinomiausias to laikotarpio lietuvių architektas buvo Vaclovas Michnevičius (1862–1947), suprojektavęs ir pastatęs Lietuvoje apie 30 bažnyčių⁷⁴.

Po Lietuvos nepriklausomybės (1918 m.) daugiau pradeda reikštis lietuviai architektai. Dauguma jų studijavo architektūrą Vakarų Europos universitetuose. Tarp jų ir minėtas Vaclovas Michnevičius⁷⁵, Vladas Dubeneckis⁷⁶, Vytautas Lansbergis-Žemkalnis⁷⁷ ar Stasys Kudokas⁷⁸. Profesionalūs architektai taip pat projektavo ir statė medines bažnyčias kaip, pavyzdžiui: inžinierius Juozas Skripkus – Gūdžių (1924), o inžinierius J. Vitembergas – Šeštokų (1924) bažnyčią⁷⁹.

71. BURŽINSKAS Žygimantas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės katalikų ir stačiatikių sakralinės architektūros meninės sąsajos ir transformacijos carinės Rusijos valdymo metais. Daktaro disertacija, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2022.

72. Pavyzdžiui, Rietavo Šv. arkangelo Mykolo bažnyčią fundavo Oginskiai (LUKŠIONYTĖ Nijolė, <https://www.vle.lt/straipsnis/istorizmas-lietuvos-architekturoje/>). Rokiškio Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčią fundavo Tyzenhauzų giminės atstovai (MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 309. ISBN 9986-405-05-X

73. LUKŠIONYTĖ Nijolė, „Istorizmas Lietuvos architektūroje“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija. [žiūrėta 2023-03-21], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/istorizmas-lietuvos-architekturoje/>

74. GIMBUTAS Jurgis, „Lietuvos bažnyčių statytojai XIX-XX a.“, in: *Lietuvos katalikų mokslo akademija*. 2019, t. 9. p. 227-240. [žiūra 2023-02-17], interaktyvus: https://www.lkma.lt/site/archive/LKMA%20Suva%C5%BEiavimo%20darbai%20IX/IX/suvaziavimo-darbai_t9_p227-240_Gimbutas.pdf

75. Perlojos (1928–1930), Vievio (1931), Ukmergės (1931).

76. Karmėlavos bažnyčia (1919–1921 m.), neišliko.

77. Bažnyčių Kybartuose (1927), Šakiuose (1934–1940) ir Mažeikiuose (1936) autorius.

78. Suprojektavo ar pradėjo projektuoti Alksninės (po 1938), Pažerų (1936 m. pradėta) ir Pilviškių (1942) bažnyčias.

79. GIMBUTAS Jurgis, „Lietuvos bažnyčių statytojai XIX-XX a.“, in: *Lietuvos katalikų mokslo akademija*. 2019, t. 9. p. 227-240. [žiūra 2023-02-17], interaktyvus: https://www.lkma.lt/site/archive/LKMA%20Suva%C5%BEiavimo%20darbai%20IX/IX/suvaziavimo-darbai_t9_p227-240_Gimbutas.pdf

Po antrojo pasaulinio karo iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje buvo pastatytos vos kelios bažnyčios. Pavyzdžiui, Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės bažnyčia (1945–1991), kurią projektavo architektas Juozas Budrėnas, statybai lėšas aukojo ne tik Klaipėdiečiai, visos Lietuvos žmonės, bet ir Amerikos lietuviai⁸⁰. Buivydžių Šv. Jurgio bažnyčia (1984–1986) taip pat pastatyta tikinčiųjų lėšomis⁸¹, o Švenčionėlių Šv. Edvardo bažnyčia (1959) pastatyta klebono Broniaus Laurinavičiaus rūpesčiu⁸². Dar keletas bažnyčių tik po karo vietiniai gyventojai įsirengė gyvenamuose namuose (Kalnui⁸³) arba ūkiniuose pastatuose (Gulbinėnai⁸⁴).

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas (1990) davė impulsą naujų sakralinių pastatų statybai. Pavyzdžiui: architektas A. Kančas suprojektavo Kauno Šv. Kazimiero bažnyčia (1997), A. Kančas ir E. Miliūnas – Kauno Šventosios Dvasios bažnyčia (1989–2010), R. Krištopavičius ir A. Skiežgelas – Klaipėdos Šv. Kazimiero bažnyčia, K. Kisielius, K. Pempė, G. Ramunis – Alytaus Švč. Mergelės Marijos Krikščionių pagalbos bažnyčia (2001)⁸⁵. Viena iš naujausių bažnyčių Lietuvoje – pagal Dariusio Jokubausko projektą pastatytą Švč. Mergelės Marijos bažnyčia Kulautuvoje (2021)⁸⁶. Šiuo metu vyksta Vilniaus Šv. Juozapo bažnyčios statybos baigiamieji darbai. Bažnyčia pradėta statyti 2016 metais pagal Kęstučio Akelaičio, Gintaro Čaikausko ir Mariaus Šaliamoro projektą. Bažnyčios statybos darbams dosniai aukojo ne tik parapijiečiai, bet ir visos Lietuvos tikintieji (2019, TV3 televizijos paramos koncertas)⁸⁷.

Krikščioniškasis tikėjimas kartu ne tik su liturginiais kanonais, bet ir su architektūriniais kulto pastatų sprendimais pirmiausia pasiekė Lietuvą iš Mažosios Lenkijos, Prūsijos ir Šventosios Romos imperijos šiaurinių regionų. Taigi Vokietijos, Lenkijos ir Čekijos meistrai kartu atsinešė savo statybines tradicijas, kurios darė įtaką bažnyčių architektūriniais sprendimams. Su Vilniaus universiteto įsteigimu Lietuvą pasiekė nauji vėjai iš Italijos ir Nyderlandų. Šiaurietišką tradiciją pasiekė pietiškoji. Baroko laikotarpiu šventovės statomos tik pagal teologų nustatytas taisykles, tai yra pagal

80. *Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės parapija*. [žiūrėta 2023-01-24], interaktyvus:

<https://taikoskaraliene.lt/lt/istorija/>

81. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 531. ISBN 9986-405-05-X

82. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 559. ISBN 9986-405-05-X

83. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 171. ISBN 9986-405-05-X

84. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios: žinynas.*, Vilnius: „Pradai“ leidykla, 1993, p. 279. ISBN 9986-405-05-X

85. MAČIULIS Algimantas, „Lietuvos architektūra po 1990“, in: *Visuotinė Lietuvos enciklopedija*. [žiūrėta 2023-03-21], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-architektura-po-1990/>

86. *Kulautuvos Švč. Mergelės Marijos vardo parapija*, [žiūrėta 2023-04-06], interaktyvus: <https://kaunoarkivyskupija.lt/>

87. *Vilniaus Šv. Juozapo parapija*. [žiūrėta 2023-04-06], interaktyvus: <https://www.pilaitesparapija.lt/apie-projekt%C4%85>

Italijos architektūros ir įsitvirtinusių jėzuitų vienuolių projektus. Baroko laikotarpiu Lietuvoje išryškėja etniniai statybinės tradicijos skirtumai, turintys įtakos bažnyčių fasadų medžiagiškumui. XVIII a. Lietuvos architektai studijuoja ne tik Italijoje, Lenkijoje, bet ir Prancūzijos universitetuose ir parsiveža klasicistinių idėjų. Šiuo periodu Vilniaus universitete įsteigta architektūros katedra parengia vietinius architektus, kurie projektuos šventoves XIX a. pirmoje pusėje.

Po Abiejų Tautų Respublikos padalijimo, Lietuvai atitekus Rusijos imperijai, naujų katalikų bažnyčių statyba buvo uždrausta. Bažnyčios buvo uždaromos, griauamos ar perstatomos į cerkves. Po XIX a. vidurio, nors vis dar galiojo draudimas statyti bažnyčias, turtingi dvarininkai savo valdose vėl pradėjo statyti bažnyčias ne tik pasitelkdami kviestinius architektus iš Vokietijos ir Lenkijos, bet ir iš Lietuvos.

Po 1918 m. Lietuvos valstybės atkūrimo, Lietuvoje bažnyčias projektuoja ir stato lietuviai, studijas baigę Vakarų Europoje. Antrasis pasaulinis karas ir jo padariniai vėl ilgam sustabdė bažnyčių statybą. 1990 metais, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, prasidėjo bažnyčių statymo ir restauravimo metas, kuris tęsiasi iki šiol. Bažnyčių statybos finansuojamos pačios Bažnyčios lėšomis, gausiai prisidedant parapijiečiams. Bažnyčias projektuoja lietuviai architektai.

2.2. Statybinės tradicijos įtaka bažnyčių fasadų koloristiniam sprendimui

Bažnyčių fasadų koloristiniam sprendimui galimos įtakos buvo aptartos I dalyje. Sprendimus veikė regioniškas, bendros estetiškos idėjos vyravusios tuo metu, o taip pat krikščioniška tradicija ir su ja siejama simbolika.

Seniausia išlikusi bažnyčia Lietuvoje – XIV amžiuje statyta gotikinė Šv. Mikalojaus bažnyčia Vilniuje (2.1 pav.), kuriai pasitelktas raudonų plytų mūras⁸⁸. Įvedus katalikybę (1387 m.) statomų bažnyčių įvaizdis nebuvo paveldėtas iš anksčiau Lietuvoje išmūrytų pavienių kulto pastatų, bet formavosi veikiamas vakarų Europos, tuo metu išgyvenančios vėlyvosios gotikos laikotarpį. Pasak nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialistės Astos Prikockienės (priedas Nr. 8), gotika pas mus atėjo iš akmeninių kraštų per Lenkiją ir Vokietiją, kur jau buvo gaminamos plytos. Išskiriami du Lietuvos gotikos plėtros etapai: ankstyvasis, kai dėl mažos meistrų statybininkų patirties buvo mūrijami supaprastintų konstrukcijų ir formų kulto pastatai (Kauno Šv. Mikalojaus bažnyčia, 2.1 pav.) ir brandusis, kai Lietuvos bažnyčių statytojai pasiekė aukštesnį meistriškumą, naudojo naujas technines bei menines priemones (Vilniaus Šv. Onos bažnyčia, 2.3 pav.). XVI amžiaus pradžioje šalia gotikos pradeda plisti ir renesanso stilius, todėl gotikinių bažnyčių fasaduose pradeda rasti renesansinių motyvų (Skarulių Šv. Onos bažnyčia, 2.4 pav.)⁸⁹.

Pagrindinė gotikinių fasadų išraiškos priemonė yra išmoningai panaudota statybinė medžiaga – profiliuotos raudonos plytos (Lietuvoje panaudota apie 140 rūšių plytų profilių) – fasadų paviršiams suteikusi „minkštumo“, tapybiškumo ir spalvinės gamos⁹⁰. Gotikinių fasadų dekoratyvumui ir puošybai išreikšti buvo naudotos kelios priemonės: raudonų plytų fone iš perdegtų juodos ar tamsiai rudos spalvos plytų galų dėliojami rombų ir kryžių raštai – Kauno Vytauto bažnyčia (2.5 pav.); fasadai dekoruojami mūrijant paprastas plytas įžambiomis juostomis. Asta Prikockienė savo interviu (priedas Nr. 8) teigia, kad kai vakarų šalyse bažnyčių fasadų architektūrinės detales projektavo iš smiltainio, o Lietuvoje mūrinių bažnyčių fasadai buvo puošiami profiliuotų plytų detalėmis ir

88. MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, p. 40. ISBN– 99–9000–0–X

89. JANKEVIČIENĖ Algė, „Stilių sąveika Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sakralinėje architektūroje“. In: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2002, p. 9–10. ISSN 1392–0316

90. JANKEVIČIENĖ Algė, „Gotikinių bažnyčių kompozicija. Bendrieji ir saviti bruožai“. In: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2002, p. 17–19. ISSN 1392–0316

nudažytomis kalkiniu pienu (tinko dar nemokėjome pasigaminti), taip bandydami imituodami vakarietišku akmeninių bažnyčių statybinę tradiciją, pavyzdžiui – Kėdainių Šv. Jurgio bažnyčia⁹¹ (2.6 pav.).

Dėl plytinių gausos ir molio įvairovės, ne visada buvo gaunamos vienodo atspalvio raudonos plytos, todėl, siekiant išvengti margumo, kartais plytos buvo dažomos raudona vienoda spalva (Vilniaus Šv. Onos bažnyčia⁹²). Taip pat paminėtinas Kauno ir Vilniaus regionų plytų spalvų skirtinumas. Anot nekilnojamojo kultūros paveldo taikomųjų mokslinių ir ardomųjų darbų eksperto Gintaro Prikockio, Kaune vyrauja tamsiai raudono molio plytos, o Vilniaus krašte į geltonumą, spalva yra ne tokia intensyvi. Plytų spalva priklauso nuo šalia esančių molio karjerų ir yra vienas išskirtinių to regionų statybinės tradicijos bruožų. Atvežtinių medžiagų buvo naudojama nedaug ir tik išskirtiniuose pastatuose. Pasak G. Prikockio, jei restauruodami pastatą randame nors mažiausią fragmentą atvežtinio akmens, tai jau vien tas faktas reiškia, kad pastatas yra išskirtinis, nes šeiminkai galėjo sau leisti atsivežti kažkokį akmenį apdailai (priedas Nr. 8). Iki šių dienų Lietuvoje yra išlikę apie 20 mūrinių gotikinių bažnyčių⁹³, tačiau ne visi jų fasadai yra plytų mūro. Amžių bėgyje jos buvo atnaujinamos: iš dalies permūrytos ir nutinkuotos⁹⁴ (2.7 pav.).

Renesanso laikotarpiu Lietuvos bažnyčių fasadai daugiausia buvo tinkuojami baltu (kalkiniu) arba spalvotu (buvo įmaišoma pelenų, kalvės šlako, medžio anglies ar plytų trupinių) skiediniu⁹⁵. Kartais bažnyčios projektuojamas dvispalvio kontrasto principu, šviesus frontonas kontrastuoja su

91. JANKEVIČIENĖ Algė, LEVANDAUSKAS Vytautas, „Lietuvos gotikinių bažnyčių statybos technikos bruožai“. In: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė 2002, p. 38–39. ISSN 1392–0316

92. ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII – XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, p. 149. ISBN 978–609–8061–17–8

93. ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII – XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, p. 149. ISBN 978–609–8061–17–8

94. Pavyzdžiui: Trakų Šv. Marijos aplankymo bažnyčia (2.7 pav.) išmūryta 1409 metais, po 1655 metų karo perstatyta ir nutinkuota, daugiau: JANKEVIČIENĖ Algė, „Lietuvos periferijos gotikinių bažnyčių architektūros bruožai“. In: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2002, p. 150– 151. ISSN 1392–0316; Merkinės Švč. Mergelės Marijos į dangų ėmimo bažnyčia išmūryta 1434 metais, 1648 metais iš dalies buvo permūryta, nutinkuota ir tik po 1884 metų perstatymo įgijo beveik dabartinį vaizdą, daugiau: JANKEVIČIENĖ Algė, „Lietuvos periferijos gotikinių bažnyčių architektūros bruožai“. In: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2002, p. 154. ISSN 1392–0316

95. MIKNEVIČIUS Jonas, *Lietuvos architektūros istorija. Nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio*, Vilnius: leidykla „Mokslas“, 1988, p. 205. ISBN 5–420–00583–2

tamsiomis sienomis arba tamsiose sienose išsiskiria baltos aukštos siauros arkinės nišos (Skarulių Šv. Onos bažnyčia⁹⁶).

Ankstyviausios barokinės bažnyčios pavyzdys yra Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia (1604–1618, 2.8 pav.)⁹⁷ – tinkuota, rausvai dažyta. Kaip ir renesanso laikotarpiu, bažnyčių fasadai tinkuojami, tačiau kartais jau naudojamos atsivežtinės medžiagos (Vilniaus Šv. Teresės bažnyčios, 1633–1650, 2.9 pav.) fasado detalėms naudojamas marmuras iš Italijos ir švediškas smiltainis⁹⁸. Sekant tarptautinėmis madomis siekta naudoti ir būdingas medžiagas, o Lietuvos teritorijoje tokių nesant – jos atsivežtos, o kitais atvejais – imituotos. Pasak menotyrininkės Dalios Klajumienės, Lietuvoje neturime ryškesnio tvirto akmens, todėl statytojai, architektai, dekoratoriai žaisdavo tinkuotu paviršiumi ir tinko spalviniais deriniais⁹⁹ – nuo baltos iki sodrios raudonos, vad. pompėjos aukso (2.10–2.15)¹⁰⁰. Tiesa, būta atvejų, kuomet baroko laikotarpiu bažnyčių fasadai ne visada buvo tik tinkuojami: šoniniai fasadai galėjo būti plytų ar lauko akmenų ir skaldos mūro, o tinkuojamas tik pagrindinis fasadas (Pumpėnų Švč. Marijos Škaplierinės bažnyčia, 1798–1818, 2.16 pav.)¹⁰¹.

Klasicizmo laikotarpiu sakralinių pastatų fasadai paprastai tinkuojami. Ryškus to pavyzdys – Vilniaus Katedra (rekonstruota 1783-1801 m., 2.17 pav.)¹⁰². Šiuo laikotarpiu Lietuvoje statytos tinkuotos bažnyčios pasižymi architektūrinių formų įvairove, bet gana skurdžia spalvine fasadų gama, pavyzdžiui (2.18–2.20 pav.)¹⁰³.

Veikiant romantizmo idėjoms, nuo XIX a. pradžios pradėta plisti netinkuoti akmens, skaldos ir plytų mūrų sakralinių pastatų fasadai (1 priedas), pavyzdžiui: Onušio Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo

96. LIKAS Gendrikas, *Architektūros stiliai (VIII – XX a.)*, Vilnius: Vilniaus Gedimino universiteto technikos leidykla „Technika“, 2002, p. 66. ISBN 9986–05–554–7

97. VAIŠVILAITĖ Irena, *Baroko pradžia Lietuvoje*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1995, p. 59. ISSN 1392–0316

98. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio*. 4 t.. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, p. 52–53. ISBN 5–420–00583–3

99. Bernardinai.lt, „Kodėl kai kurios sostinės bažnyčios perdažomos ryškiomis spalvomis“, 2014. [žiūrėta 2023-03-26], interaktyvus: <https://www.bernardinai.lt/2014-01-12-kodel-kai-kurios-sostines-barokines-baznycios-perdazomos-ryskiomis-spalvomis/>

100. Pavyzdžiui: Kražių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo prasidėjimo bažnyčia (XVIII a., 2.10 pav.) – balta, Raseinių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia (rekonstruota XVIII a., 2.11 pav.) – balta, Kauno Šv. Kryžiaus bažnyčia (XVIII a., 2.12 pav.) – rusva, Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčia (XVII a., 2.13 pav.) – rausva, Vilniaus Išganytojo bažnyčia (XVIII a., 2.14 pav.) – geltona ochra, Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia (XVII a., 2.15 pav.) – raudona.

101. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio*. 4 t.. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, p. 74. ISBN 5–420–00583–3

102. MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas*. Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, p. 19. ISBN– 99–9000–0–X

103. Kazokiškių Švč. Mergelės Marijos Nugalėtojos bažnyčia (1790, 2.18 pav.), Sudervės Švč. Trejybės bažnyčia (1822, 2.19 pav.), Čiobiškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (1816, 2.20 pav.), daugiau: BUTVILAITĖ Rasa, Visuotinė Lietuvos enciklopedija, [2023-03-16], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/klasicizmas-lietuvos-architekturoje/>

bažnyčia (1823–1829), sumūryta iš lauko akmenų ir plytų, o pagrindinis fasadas sukurtas pagal Vilniaus katedrą¹⁰⁴; Kalvių Šv. Antano Paduviečio bažnyčios (1800–1806, 2.21 pav.) išorė dekoruota retu būdu – mūrinių sienų tinkas padengtas raudono lauko granito skalda¹⁰⁵. Romantizmo laikotarpiu sakralinė architektūra pagal statybinę tradiciją klasifikuojama į kelias grupes¹⁰⁶, turinčias įtakos bažnyčių fasadų koloristiniams sprendimams. Pirmajai grupei priklauso bažnyčios, statytos iš lengvai randamų, įvairaus dydžio, atspalvių ir faktūrų lauko akmenų sumūrytų smėlio skiediniu, prismaigstytų skaldos (2.22, 2.23 pav.)¹⁰⁷. Antrajai romantizmo laikotarpio grupei, romantinei neogotikai, priskiriami sakraliniai pastatai, turintys stipriai išreikštas gotikines architektūrinias detales (2.24–2.26)¹⁰⁸.

Istorizmo laikotarpio pradžia sutapo su Rusijos imperijos siekiu įsitvirtinti „šiaurės vakarų krašte“, kur viena iš kliūčių buvo Katalikų bažnyčia. 1864 metais Rusijos caras patvirtino įsakymą, draudžiantį be leidimo statyti katalikų bažnyčias ir jas remontuoti, o esamos buvo uždaromos, pakeičiant paskirtį, griauamos arba paverčiamos cerkvėmis¹⁰⁹. Nepaisant draudimų Katalikų sakraliniai pastatai buvo statomi mažuose miestuose ir miesteliuose, įtakingų didikų (Oginskiai, Plateriai, Tyzenhauzai) valdose, o 1897 metais caro valdžiai panaikinus draudimą buvo pradėtos statyti Vilniaus ir Kauno gubernijose¹¹⁰. Istorizmo laikotarpiu pastatui praeitis stilius buvo parenkamas pagal jo paskirtį,

104. BARDAUSKAS Juozas, POLIGIENĖ, Svetlana, „Onušio Šv. apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčia“ in: Elektrėnų dekanato sakralinis paveldas, Vilnius: VĮ „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2008, p. 135. ISBN 978–9986–420–76–7

105. LUKOŠEVIČIUS Olijardas, *Kaišiadorių bažnytinis paveldas*, Kaišiadorys: Kaišiadorių muziejus, 2017, p. 48. ISBN 978–9986–646–51–8

106. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m.* 3 t. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 20. ISBN 9986–420–32–6

107. pavyzdžiui – Darbėnų Šv. apaštalo Petro ir Pauliaus bažnyčia (1842, 2.22 pav.), o pastato kampas ir angokraščiams išlyginti, buvo naudojamos plytos, kartais tinkuojamos baltai – Laukuvos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia (1856, 2.23 pav.), daugiau: *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m.* 3 t. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 21–27. ISBN 9986–420–32–6

108. Pavyzdžiui, bažnyčios mūrijamos: iš plytų, tinkuojamos ir dažomos – Musninkų Švč. Trejybės bažnyčia (1861, 2.24 pav.); iš plytų ir akmenų – Gižų Šv. Antano Paduviečio bažnyčia (1850, 2.25 pav.); iš akmenų ir skaldos, o kampai, bei angokraščiai tinkuojami imituojant plytas ir dažomi raudonai – Dūkštų Šv. Onos bažnyčia (1856, 2.26 pav.), daugiau: *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m.* 3 t. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 28–35. ISBN 9986–420–32–6

109. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m.* 3 t. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 90. ISBN 9986–420–32–6

110. LUKŠIONYTĖ Nijolė, „Istorizmas Lietuvos architektūroje“, in: *Visuotinė Lietuvos enciklopedija*. [žiūrėta 2023-03-17], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/istorizmas-lietuvos-architekturoje/>

todėl katalikų bažnyčiai labiausiai derėjo gotikos¹¹¹ (2.30, 2.31 pav.), baroko¹¹² stilius, tęsiama romantizme susiformavusi tradicija pastatams naudoti vietinius lauko akmenis¹¹³ (2.32., 2.33 pav.), o tai kartu lėmė ir jų medžiagiškumą ir fasadų koloritą.

1918 metais atkurtos Lietuvos valstybės statybinės tradicijos laikotarpis tęsėsi iki 1940 metų. Pasak architektūrologės Jolitos Kančienės, sakralinėje architektūroje atsisakyta „istorinių citatų“, o architektūrinėje bažnytinėje kompozicijoje buvo laikomasi aiškios geometrinės formos (2.34–2.36)¹¹⁴. Pirmą kartą buvo panaudotos novatoriškos gelžbetonio konstrukcijos, fasadai tinkuojami (Kauno Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia, 1938, 2.36 pav.)¹¹⁵.

Sovietinės okupacijos laikotarpiu (1941–1990), katalikų bažnyčių statybą galime suskirstyti į du etapus. Pirmuoju etapu, 1941–1950 metais, karo sugriautos bažnyčios buvo atstatomos, įrengiamos kituose pastatuose ar statomos naujai¹¹⁶, o antruoju etapu, 1950–1990 metais, bažnyčios remontas negalėjo būti atliktas be nuožmies kovos (atstatyta Kruopių Šv. Onos bažnyčia (1965)¹¹⁷.

111. Raudonos plytos – Jurbarko Šv. Trejybės bažnyčia (1907, 2.30 pav.), geltonos plytos – Krekenavos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia (1902, 2.31 pav.).

112. Neobaroko stiliaus bažnyčių fasadai (trečioji grupė) tinkuojami ir dažomi šviesaus kolorito spalvomis, pavyzdžiui: Raudondvario Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčia (1938, 2.27 pav.); Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (1861, 2.28 pav.); Zarasų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia (1878, 2.29 pav.), daugiau: *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m.* 3 t. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 35–40. ISBN 9986–420–32–6

113. Netaisyklingomis formomis aptašyti lauko akmenys – Gražiškių Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia (1881), retais atvejais, grubiai tašytų taisyklingų akmenų blokai – Salako Švč. Mergelės Marijos Sopulingosios bažnyčia (1911), plytos, lauko akmenys ir cemento skiedinys, į kurį prismaigstoma skaldos – Pakražančio Švč. Mergelės Marijos bažnyčia (1894, 2.32 pav.), šalia akmens ir plytų mūro naudojami tinkuoti, baltai dažyti architektūriniai fasadų elementai – Švėkšnos Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia (1905, 2.33 pav.), daugiau: *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m.* 3 t. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, 233–234 psl., ISBN 9986–420–32–6

114. Kauno Šv. Antano Paduviečio bažnyčia (1936, 2.34 pav.), Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčia (statyta 1934–1940 m., atstatyta 2004 m., 2.35 pav.), daugiau: KANČIENĖ Jolita, „Lietuvos architektūra 1918-1940“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija, [žiūrėta 2023-03-24], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-architektura-1918-1940/>,

115. Kultūros paveldo registras, [žiūrėta 2023-04-10], interaktyvus, <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-detail/E186CF02-0373-43DD-B1DC-B1A3308E1F9C>

116. per karą baigta statyti Smilgių Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia (1939–1942), daugiau: Panevėžio vyskupija, [žiūrėta 2023-04-10], interaktyvus

<https://www.paneveziovyskupija.lt/parapijos/smilgiu-nukryziuotojo-jezaus-parapija/>; prieglaudoje įrengta Virbalio Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia (1945, 2.37 pav.), daugiau:

Vilkaviškio vyskupija, [žiūrėta 2023-04-10], interaktyvus

<http://vilkaviskiovyskupija.lt/dekanatai-ir-parapijos/vilkaviskio-dekanatas/virbalio-sv-arkang-mykolo-parapija/>;

117. LIUTIKAS Darius, Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis, Vilnius, 2021, t. 44. p. 321–322. ISSN 1392–0502

Lietuvai atgavus nepriklausomybę (1990), vėl tapo aktualu plėtoti sakralinių pastatų statybinę tradiciją. Architektas dr. Linas Krūgelis teigia: „Šiuolaikinės architektūros bažnyčios pastatas tampa novatoriškų idėjų raiškos objektu. Kūrybingi menininkai sakralią erdvę kuria dar niekada ne-naudotomis priemonėmis ir pasiekia naujų erdvės ir tūrio funkcionalumo laimėjimų“¹¹⁸. Pagal naujosios bažnyčios panaudotus architektūrinius sprendimus Linas Krūgelis objektus suskirsto į tris tipus: tradicinį, integralų ir simplistinį. Pagal šį skirstymą, bažnyčios skiriasi ne tik idėjiniu pagrindu, bet ir vizualine charakteristika¹¹⁹. Pirmos po nepriklausomybės atgavimo suprojektuotos ir pastatytos bažnyčios daugiausia buvo tradicinio tipo, fasadams būdingas tinkas, plytų mūras (2.39, 2.40 pav.)¹²⁰. Dalis sakralinių pastatų, pastatytų po 1990 metų, priskiriamos integraliam tipui, kai kuriant ir interpretuojant, iš dalies laikomasi liturginių kanonų, fasadams būdingas taip pat tinkas ar plytų mūras (2.40–2.43)¹²¹. Simplistiniam tipui priskiriamos bažnyčios, kai pagal architektūrinę išraišką sunkiai atpažįstama pastato paskirtis, tačiau fasadų medžiagiškumas ir koloritas įprastas – tinkas, plytų mūras (2.44–2.46 pav.)¹²².

Mūro bažnyčios įsigalėjo palaipsniui, tačiau ankstyvuojų etapu daugiausia jų buvo medinės.

118. KRŪGELIS Linas, straipsnis „Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje“, in: Journal of Architecture and Urbanism, 2012, 36(2), p. 139, interaktyvus https://www.researchgate.net/publication/254322244_Baznycios_ivaizdis_siuolaikineje_Lietuvos_sakralineje_architekturoje

119. KRŪGELIS Linas, straipsnis „Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje“, in: Journal of Architecture and Urbanism, 2012, 36(2), p. 140, interaktyvus https://www.researchgate.net/publication/254322244_Baznycios_ivaizdis_siuolaikineje_Lietuvos_sakralineje_architekturoje

120. Ignalinos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčia (1989–1999, 2.39 pav.) tinkas, Alytaus Švč. Mergelės Marijos Krikščionių pagalbos bažnyčia (1999–2000, 2.39 pav.) plytų mūras, Truskavos Švč. Dvasios bažnyčia (1990, 2.40 pav.) – tinkas, daugiau: KRŪGELIS Linas, straipsnis „Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje“, in: Journal of Architecture and Urbanism, 2012, 36(2), p.140–41, interaktyvus https://www.researchgate.net/publication/254322244_Baznycios_ivaizdis_siuolaikineje_Lietuvos_sakralineje_architekturoje

121. Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos Kankinių Karalienės bažnyčia (1996, 2.41 pav.) – tinkas, Naujosios Akmenės Šv. Dvasios Atsiuntimo bažnyčia (1999, 2.42 pav.) – plytų mūras, Vilniaus Palaimintojo Jurgio Matulaičio bažnyčia (1991, 2.43 pav.) – tinkas, daugiau: KRŪGELIS Linas, straipsnis „Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje“, in: Journal of Architecture and Urbanism, 2012, 36(2), p. 143–144, interaktyvus https://www.researchgate.net/publication/254322244_Baznycios_ivaizdis_siuolaikineje_Lietuvos_sakralineje_architekturoje

122. pavyzdžiui: Kauno Gerojo Ganytojo bažnyčia (1999–2008, 2.44 pav.) – plytų mūras, Mažeikių Šv. Asyžiečio bažnyčia (1997, 2.45 pav.) – tinkas, Kauno Šv. Dvasios bažnyčia (1998–2010, 2.46 pav.) – plytų mūras, daugiau: KRŪGELIS Linas, straipsnis „Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje“, in: Journal of Architecture and Urbanism, 2012, 36(2), p. 145–146, interaktyvus https://www.researchgate.net/publication/254322244_Baznycios_ivaizdis_siuolaikineje_Lietuvos_sakralineje_architekturoje

Apie pirmuosius medinius sakralinės architektūros pastatus žinių galime aptikti tik skurdžiuose rašytiniuose šaltiniuose. Žinoma, kad pirmosios bažnyčios buvo rastinės, o nuo XV a. pabaišios sienos pradamos apkalti vertikaliomis arba horizontaliomis lentomis, priklausomai nuo statytojų finansinės padėties, o sienų apkalas tvarkomas kas 20–30 metų¹²³. XIX amžiaus pradžioje bažnyčių fasadai dar nebuvo dažomi, nors pasitaikydavo retų atvejų kaip, pavyzdžiui, Onušio bažnyčios (Rokiškio raj., 1772) fasadas nudažytas baltai, Dusetų bažnyčios (Zarasų raj., 1744) pagrindinis fasadas ir šoniniai iki pusės buvo nudažyti raudonai, Ariogalos bažnyčia (Raseinių raj., 1813) – raudonai ruda spalva, pajavairinta pilkais bei rudais elementais¹²⁴. Šiuo metu Lietuvoje yra apie 270 veikiančių medinių katalikų bažnyčių, dauguma jų pastatyta iki XX amžiaus vidurio (žr. priedas). Atlikus visų šiuo metu veikiančių Lietuvos katalikų medinių bažnyčių fasadų spalvos nustatymo tyrimą, paaiškėjo, kad spalvų paletė yra nuo baltos¹²⁵ (2.47 pav.) iki tamsiai pilkos¹²⁶ (2.48, 2.56 pav.). Tačiau bažnyčių fasadai tokia monochromine palete neapsiriboja ir ją pajavairina žalia¹²⁷ (2.49 pav.) ar žalsva¹²⁸ (2.51, 2.52, 2.59 pav.), geltona¹²⁹ (2.53 pav.), raudona¹³⁰ (2.55 pav.) ar rausva¹³¹ (2.57 pav.), ruda¹³² (2.54 pav.) ar rusva¹³³ (2.58 pav.) bei ochra¹³⁴ (2.60 pav.), o taip pat natūralus medžio¹³⁵ (2.50 pav.).

Apžvelgus Lietuvos katalikų bažnyčių statybinės tradicijos raidą, galime teigti, kad kaip ir Europos, taip ir Lietuvos sakralinių pastatų fasadų spalviniams sprendimams įtakos turėjo per amžius kintanti bažnyčių statybinė tradicija, tiesiogiai susijusi su naudojamomis statybinėmis medžiagomis (medžiagiškumu).

123. LAUŽIKAS Rimvydas, „Lietuvos XV–XVI a. medinių bažnyčių architektūros bruožai“, in: *Lietuvos kultūra*. 2001, Nr. 2, p. 34-41. ISSN: 0236-0551

124. „Sakraliniai pastatai. Smulkioji architektūra. Parapijų trobesiai“, in: *Lietuvos architektūros istorija: Lietuvos etninė architektūra nuo seniausiu laikų iki 1918 m.*, t. 4, Vilnius: VŠĮ

„Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2014, p. 240–244. ISBN 978–9986–420–92–7

125. Paparčių Šv. vyskupo Stanislovo ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčia.

126. Beižonių Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia, Kaimelio Šv. Arkangelo Mykolo.

127. Šimkaičių Šv. vyskupo Martyno.

128. Pakapės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų, Vertimų Šv. Jono Krikštytojo, Prienu Kristaus Apsireiškimo.

129. Rozalimo Švč. Mergelės Marijos Vardo.

130. Medininkų Šv. Trejybės ir Šv. Kazimiero.

131. Alėjų Švč. Trejybės.

132. Kėdainių Šv. Juozapo.

133. Višakio Rūdos Šv. Vyskupo Stanislovo.

134. Kužių Švč. Mergelės Gimimo.

135. Šimkaičių Šv. vyskupo Martyno.

2.1 pav. Vilniaus Šv. Mikalojaus
bažnyčia..

2.2 pav. Kauno Šv. Mikalojaus
bažnyčia

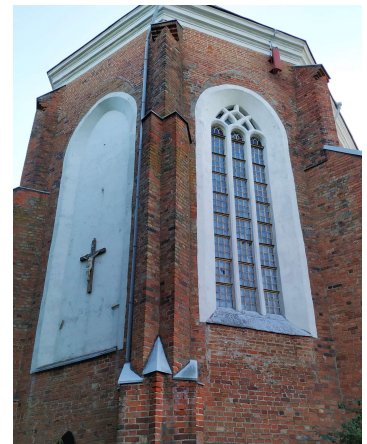
2.3 pav. Vilniaus Šv. Onos bažnyčia

2.4 pav. Skarulių Šv. Onos bažnyčia

2.5 pav. Kauno Vytauto bažnyčia

2.6 pav. Kėdainių Šv. Jurgio
bažnyčia

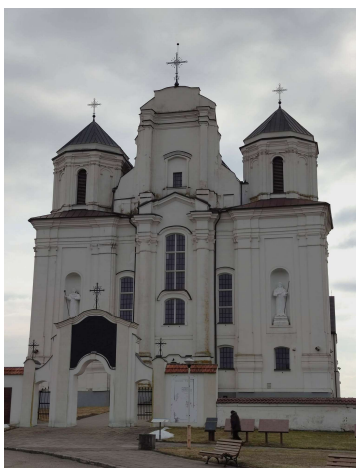
2.7 pav. Trakų Šv. Marijos
apsilankymo bažnyčia

2.8 pav. Vilniaus Šv. Kazimiero
bažnyčia

2.9 pav. Vilniaus Švč. Teresės
bažnyčia

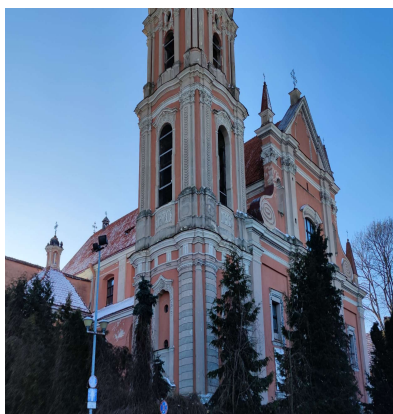
2.10 pav. Kražių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo prasidėjimo bažnyčia

2.11 pav. Raseinių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia

2.12 pav. Kauno Šv. Kryžiaus bažnyčia

2.13 pav. Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčia

2.14 pav. Vilniaus Išganytojo bažnyčia

2.15 pav. Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia

2.16 pav. Pumpėnų Švč. Marijos Škaplierinės bažnyčia

2.17 pav. Vilniaus Katedra

2.18 pav. Kazokiškių Švč. Mergelės Marijos Nugalėtojos bažnyčia

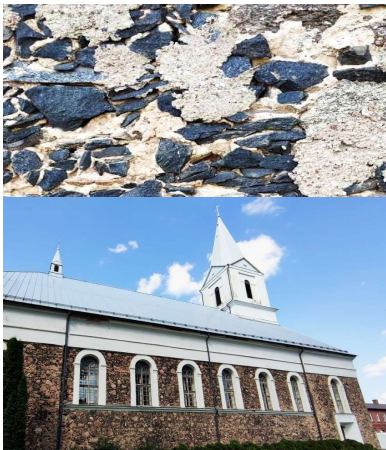
2.19 pav. Sudervės Šv. Trejybės bažnyčia

2.20 pav. Čiobiškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia

2.21 pav. Kalvių Šv. Antano Paduviečio bažnyčia

2.22 pav. Darbėnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia

2.23 pav. Laukuvos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia

2.24 pav. Musninkų Šv. Trejybės bažnyčia

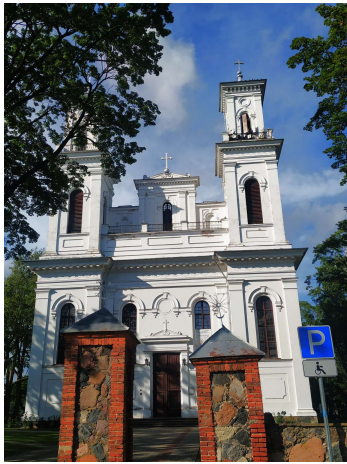
2.25 pav. Gižų Šv. Antano Paduviečio bažnyčia

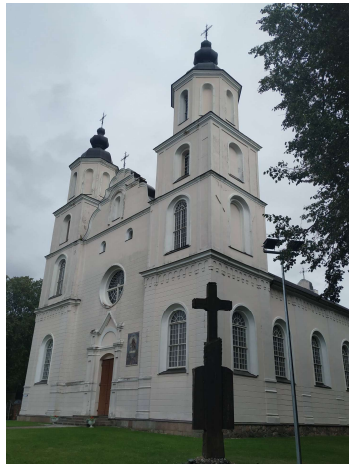
2.26 pav. Dūkštų Šv. Onos bažnyčia

2.27 pav. Raudondvario Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčia

2.28 pav. Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia

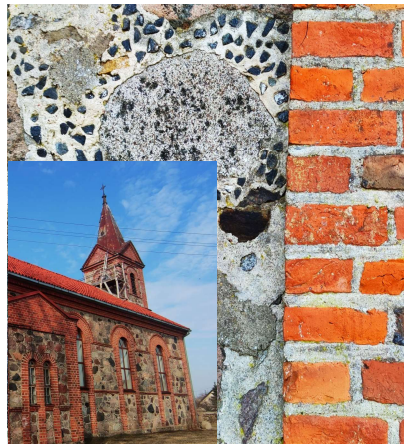
2.29 pav. Zarasų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia

2.30 pav. Jurbarko Šv. Trejybės bažnyčia

2.31 pav. Krekenavos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia

2.32 pav. Pakražančio Švč. Mergelės Marijos bažnyčia

2.33 pav. Švėkšnos Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia

2.34 pav. Kauno Šv. Antano Paduviečio bažnyčia

2.35 pav. Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčia

2.36 pav. Kauno Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia

2.37 pav. Virbalio Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia

2.38 pav. Ignalinos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčia

2.39 pav. Alytaus Švč. Mergelės Marijos Krikščionių pagalbos bažnyčia

2.40 pav. Truskavos Švč. Dvasios bažnyčia

2.41 pav. Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos Kankinių Karalienės bažnyčia

2.42 pav. Naujosios Akmenės Šv. Dvasios Atsiuntimo bažnyčia

2.43 pav. Vilniaus Palaimintojo Jurgio Matulaičio bažnyčia

2.44 pav. Kauno Gerojo Ganytojo bažnyčia

2.45 pav. Mažeikių Šv. Asyžiečio bažnyčia

2.46 pav. Kauno Šv. Dvasios
bažnyčia

2.47 pav. Paparčių Šv. vyskupo
Stanislovo ir Šv. Pranciškaus
Asyžiečio bažnyčia

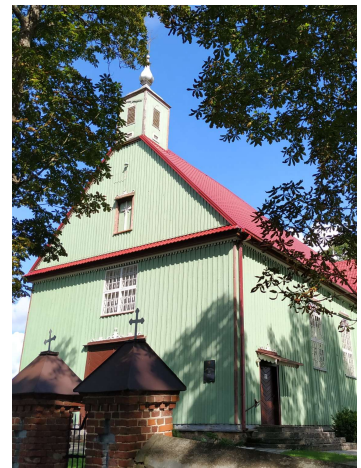
2.48 pav. Beižonių Šv. Kryžiaus
Išaukštinimo bažnyčia

2.49 pav. Šimkaičių Šv. vyskupo
Martyno bažnyčia

2.50 pav. Šimkaičių Šv. vyskupo
Martyno bažnyčia

2.51 pav. Pakapės Švč. Mergelės
Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia

2.52 pav. Vertimų Šv. Jono
Krikštytojo bažnyčia

2.53 pav. Rozalimo Švč. Mergelės
Marijos Vardo bažnyčia

2.54 pav. Kėdainių Šv. Juozapo
bažnyčia

2.55 pav. Medininkų Šv. Trejybės ir
Šv. Kazimiero bažnyčia

2.56 pav. Kaimelio Šv. Arkangelo
Mykolo bažnyčia

2.57 pav. Alėjų Švč. Trejybės
bažnyčia

2.58 pav. Višakio Rūdos Šv. Vyskupo
Stanislovo bažnyčia

2.59 pav. Prienų Kristaus
Apsireiškimo bažnyčia

2.60 pav. Kužių Švč. Mergelės
Gimimo bažnyčia

3. KATALIKŲ BAŽNYČIŲ FASADŲ SPALVINIAI SPRENDIMAI LIETUVOJE XXI A. PRADŽIOJE

3.1 Lietuvos katalikų bažnyčių spalviniai sprendimai pagal fasadų medžiagiškumą

Atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, Popiežiaus Jono Pauliaus II 1991 m. gruodžio 24 d. dekretu Lietuvos teritorija padalinama į dvi Bažnytines provincijas: Vilniaus ir Kauno (3.1 pav.)¹³⁶. Vilniaus bažnytinę provinciją sudaro: Vilniaus arkivyskupija – 114 bažnyčių, Panevėžio vyskupija – 114 bažnyčių ir Kaišiadorių vyskupija – 69 bažnyčios. Kauno bažnytinę provinciją sudaro: Kauno arkivyskupija – 101 bažnyčia, Telsių vyskupija – 143 bažnyčios, Šiaulių vyskupija – 71 bažnyčia, Vilkaviškio vyskupija – 106 bažnyčios.

3.1 pav. Lietuvos teritorijos suskirstymas į dvi bažnytines provincijas ir vyskupijas

Tyrimė analizuojami duomenys gauti iš 718 Lietuvos Respublikos Romos katalikų bažnyčių (toliau – bažnyčios). Duomenys, pateikiami 1 priede, skirstomi į vyskupijas, dekanatus, įvardinami bažnyčių pavadinimai, statybos pabaigos data, fasado medžiagiškumas ir jo esama spalva. Gauti duomenys pateikiami ir analizuojami tolimesniuose keturiuose šios dalies skyriuose.

Kaip ir buvo aptarta antroje dalyje, Lietuva patenka į medžio, akmens ir plytų statybinės tradicijos kraštą. Pagal pagrindinę fasadų statybos ar apdailos medžiagą (toliau – medžiagiškumas) bažnyčios gali būti skirstomos į keturias tipus (lent. 3.1):

- 1) Dažyto medžio fasadai – dažytas medis, dažytas medis - dažytas tinkas, dažytas medis-stiklas;
- 2) Dažyto tinko fasadai;
- 3) Plytų mūro fasadai – plytų mūras - dažytas medis, plytų mūras - dažytas tinkas, plytų mūras - stiklas;
- 4) Akmenų mūro fasadai – akmenų mūras, akmenų mūras - dažytas medis, skalda, akmenų mūras - plytų mūras, akmenų mūras - dažytas tinkas.

136. BORUTA Jonas, „Lietuva ir Šventasis Sostas: istorijos perspektyva“, in: *Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis*, t. 23, Vilnius, 2003, p. 272.

3.1 lentelė
Lietuvos bažnyčių fasadų medžiagiškumas ir spalva.

Spalva	Fasado medžiagiškumas													Iš viso	
	Akmenų mūras +					Dažytas medis +			Dažytas tinkas	Plytų mūras +					
		dažytas medis	dažytas tinkas	skalda	plytų mūras	dažytas tinkas		dažytas tinkas		stiklas		dažytas medis	dažytas tinkas		stiklas
Balta							8	1		108					117
Gelsva							53			58					111
Gelsva, balta								1		1					2
Geltona							43				15				58
Geltona, pilka											1				1
Melsva							1								1
Melsva, ruda							1								1
Ochra							47			2					49
Pilka	23		1				32		1	34	9				100
Pilka, balta		1	22												23
Pilka, balta, geltona			1												1
Pilka, gelsva		1	1												2
Pilka, raudona					26	1									27
Pilka, raudona, balta						2									2
Pilka, raudona, rusva						1									1
Pilka, rausva										1					1
Raudona				1			5			1	86			1	94
Raudona, balta													8		8
Raudona, balta, geltona													1		1
Raudona, gelsva													1		1
Raudona, geltona											1				1
Raudona, ochra												1			1
Raudona, pilka													3		3
Rausva							16			15					31
Ruda							29			1	2				32
Ruda, raudona					1										1
Rusva							23			8			1		32
Žalia							4								4
Žalsva							10		1		1				12
Iš viso	23	2	25	1	27	4	272	2	2	229	115	1	14	1	718

Pagal pagrindinę fasadų statybos ar apdailos medžiagą (toliau – medžiagiškumas) bažnyčios skirstomos į keturis tipus (lent. 3.2). Pirmąją grupę, bažnyčių su dažyto medžio fasadais, formuoja gausiausias skaičius objektų, jų net 276. Antrąją grupę, bažnyčių su dažyto tinko fasadais gausa nedaug nusileidžia mediniams, jų skaičiuojama 229 objektai. Trečiajai plytų mūro fasadų grupei priskiriama 131 bažnyčia, o ketvirtąją grupę, bažnyčių su akmenų mūro fasadais, sudaro 82 objektai.

3.2 lentelė.
Lietuvos bažnyčių fasadų medžiagiškumo tipai.

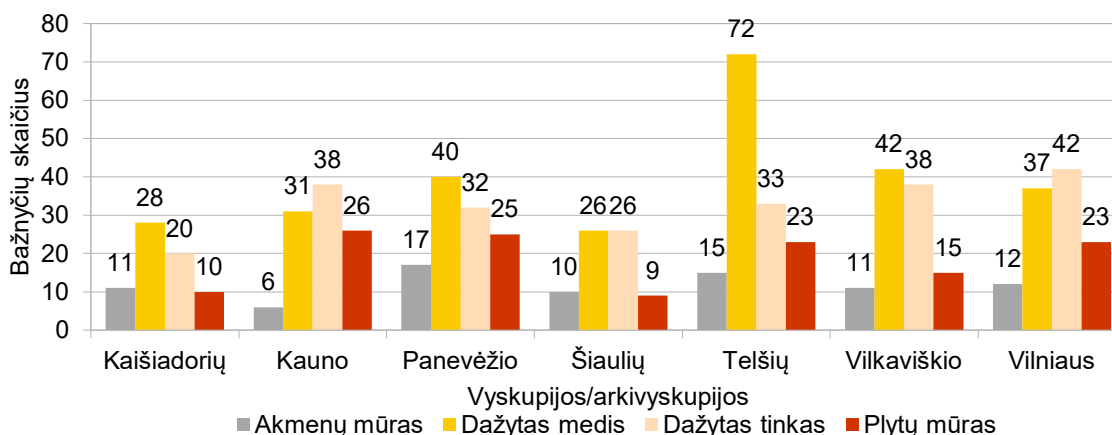
Fasado medžiagiškumas	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	Akmenų mūras	Iš viso
Bažnyčių skaičius	276	229	131	82	718

Gauti duomenys atskleidžia, kad Lietuvoje daugiau nei pusė (62 proc.) bažnyčių yra mūrinės (442 vnt.), jos yra plytų, akmenų mūro, bet dažniausiai tinkuotos. Kitos bažnyčios (38 proc.) yra medinės (276 vnt.), jų fasadai dažniausiai yra apkalti apdailos lentelėmis.

Fasadų statybos ar apdailos medžiagiškumas ketvirtosios (Akmenų mūro fasadai) ir trečiosios (Plytų mūro fasadai) grupių atvejais tiesiogiai lemia ir fasado koloritą (213 objektų). Taigi beveik trečdalis (29,66 proc.) bažnyčių tiesiogiai atspindi lokalinę (dažniausiai) statybinę medžiagą (plyta, vietinis akmuo). Visgi didžioji dalis bažnyčių (pirmoji ir antroji grupė) turi dažytus fasadus (61,34 proc.). Tokios bažnyčios yra tiek mūro, tiek medžio architektūros.

Atlikus bažnyčių fasadų skaičiaus medžiagiškumo pasiskirstymą pagal vyskupijas ir medžiagiškumo tipą, galima konstatuoti, kad visose vyskupijose dominuoja dažyti mediniai ir tinkuoti bažnyčių fasadai, o akmenų mūro bažnyčių fasadų yra mažiausiai (diagr. 3.1). Visgi tam tikrus regioninius ypatumus galima išvelgti, pavyzdžiui, Telšių vyskupijoje dominuoja medinės architektūros bažnyčios, todėl čia dažnesnis dažytas medinis fasadas. Panaši tendencija ir kitose atokesniuose regioninėse vyskupijose – Kaišiadorių, Vilkaviškio, Panevėžio, jose taip pat dominuoja medinės bažnyčios. Tačiau Vilniaus ir Kauno vyskupijose tinkuoto mūro fasadai pirmauja ir tik Šiaulių vyskupijoje šie rezultatai panašūs.

3.1 diagrama. Bažnyčių fasadų medžiagiškumas pagal vyskupijas

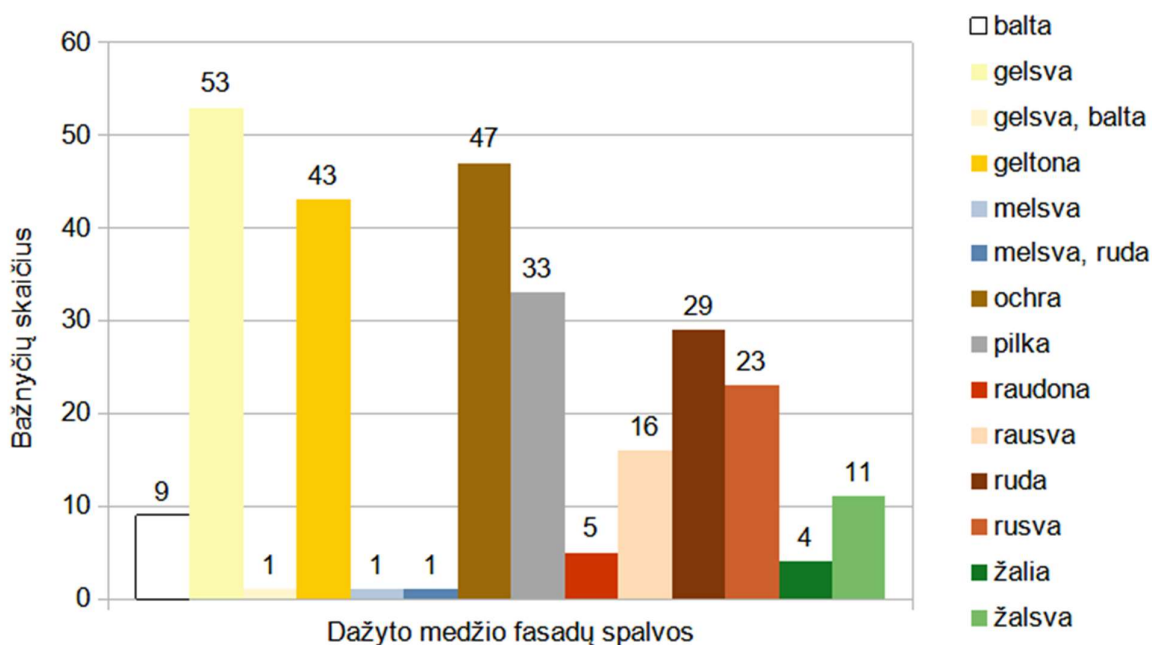

Tolimesniuose poskyriuose pateikiamos bažnyčių fasadų spalvų analizės pagal keturias apdailos grupes.

3.1.1 Dažyto medžio bažnyčių fasadų spalvos

Lietuvoje yra 276 dažyto medžio fasadų bažnyčios (lentelė 3.2). Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 14 rūšių dažyto medžio fasadų spalvinių sprendimų variantų (diagr. 3.2). Daugiau nei pusę (52,17 proc.) bažnyčių fasadų yra geltonų (geltona, gelsva, ochra) atspalvių, rusvų (rusva, ruda) apie penktadalį (18,84 proc.), pilkų (11,96 proc.) ir rausvų (rausva, raudona, 8,96 proc.) – apie dešimtadalis. Mažiausia yra žalsvų (15 objektų), baltų (9 objektai) ir melsvų (2) bažnyčių fasadų.

3.2 diagrama. Dažyto medžio fasadų bažnyčių spalvos

Atlikus bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų skaičiaus pasiskirstymą pagal vyskupijas (lent. 3.3), galima išvelgti tam tikrus regioninius ypatumus. Visoje Lietuvos teritorijoje yra geltonų, rausvų, rusvų ir žalsvų atspalvių bažnyčių fasadų. Pilkų atspalvių bažnyčių nėra tik šiaurės rytų Lietuvoje (Panevėžio vyskupija), o baltų – vakarų ir šiaurės Lietuvoje (Panevėžio, Šiaulių ir Telšių vyskupijos). Melsvų fasadų bažnyčios sutinkamos tik Lietuvos šiaurėje (Šiaulių vyskupija).

Iš diagramų duomenų (diagr. 3.3, diagr. 3.4, diagr. 3.5, diagr. 3.6, diagr. 3.7, diagr. 3.8, diagr. 3.9) matyti, kad visose vyskupijose (arkivyskupijose) dominuoja geltoni bažnyčių fasadų atspalviai: nuo 46,43 proc. Kaišiadorių vyskupijoje iki 61,54 proc. Šiaulių vyskupijoje. Rausvų fasadų bažnyčių taip pat yra visose Lietuvoje, tačiau procentaliai jų daugiausia šiaurinėje (Panevėžio, Šiaulių vyskupijose, atitinkamai – 12,5 proc. ir 11,54 proc.) ir vakarinėje (Telšių vyskupija – 9,72 proc.) Lietuvoje,

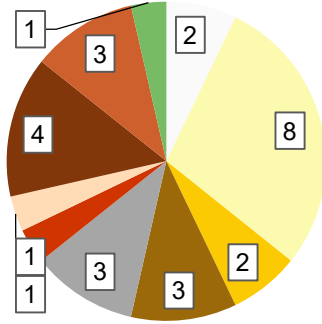
o mažiausia – pietų (Vilkaviškio vyskupija – 2,38 proc.) ir rytų Lietuvoje (Vilniaus arkivyskupija – 2,70 proc.). Rusvai ir rausvai dažytų medinių bažnyčių fasadų bažnyčių skaičius gali būti nuo 3 (Šiaulių vyskupija) iki 13 (Vilkaviškio vyskupija) objektų vienoje vyskupijoje (arkivyskupijoje). Žalsvų atspalvių bažnyčių nors po vieną yra kiekvienoje vyskupijoje.

Reiktų atkreipti dėmesį, kad esant didesniai medinių bažnyčių skaičiui vyskupijoje, spalvų ir atspalvių paletė yra mažesnė. Pavyzdžiui, Telšių vyskupijoje yra 72 bažnyčios ir tik 8 spalvų grupės, o Šiaulių vyskupijoje esančios 26 bažnyčios turi net 11.

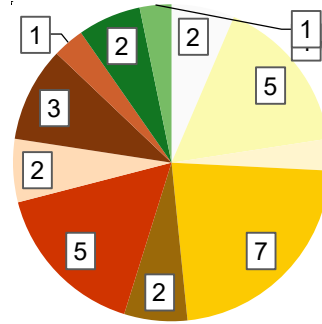
3.3 lentelė.
Dažyto medžio fasadų spalvos pagal vyskupijas ir arkivyskupijas

Dažyto medžio fasado spalva	Vyskupijos, arkivyskupijos							Iš viso
	Kaišiadorių	Kauno	Panevėžio	Šiaulių	Telšių	Vilkaviškio	Vilniaus	
Balta	2	2				2	3	9
Gelsva	8	5	11	4	12	7	6	53
Gelsva, balta		1						1
Geltona	2	7	5	5	10	6	8	43
Melsva				1				1
Melsva, ruda				1				1
Ochra	3	2	5	7	16	7	7	47
Pilka	3	5		1	15	5	4	33
Raudona	1			2		1	1	5
Rausva	1	2	5	1	7			16
Ruda	4	3	5	2	6	5	4	29
Rusva	3	1	5	1	5	7	1	23
Žalia		2	1				1	4
Žalsva	1	1	3	1	1	2	2	11
Iš viso	28	31	40	26	72	42	37	276

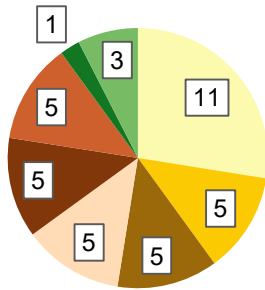
3.3 diagrama. Kaišiadorių vyskupija

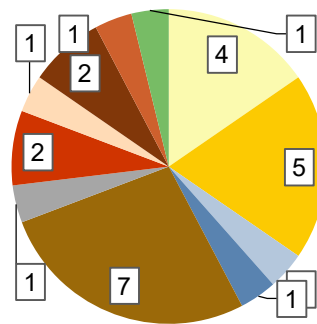
3.4 diagrama. Kauno arkivyskupija

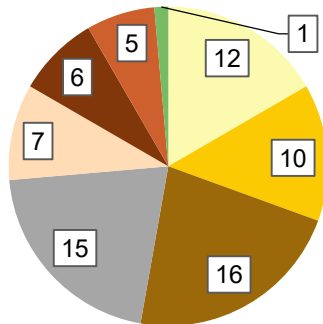
3.5 diagrama. Panevėžio vyskupija

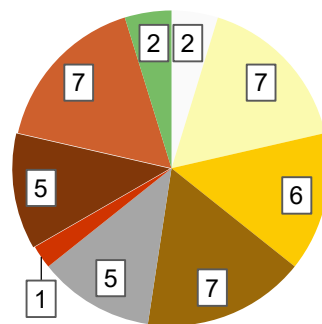
3.6 diagrama. Šiaulių vyskupija

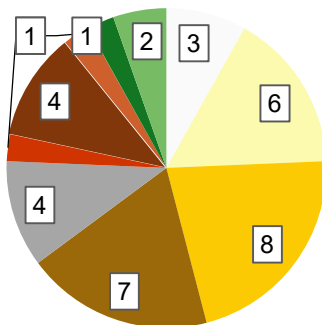
3.7 diagrama. Telšių vyskupija

3.8 diagrama. Vilkaiviškio vyskupija

3.9 diagrama. Vilniaus arkivyskupija

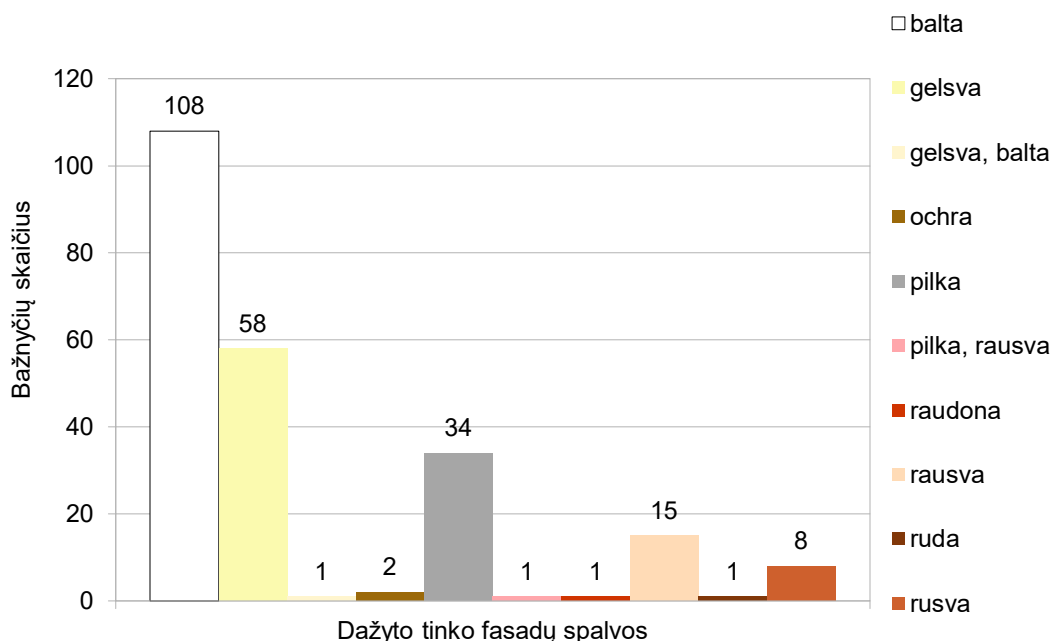
Dažyto medžio fasadų spalvos

balta		rausva	
gelsva		raudona	
gelsva, balta		pilka	
geltona		melsva	
ochra		melsva, ruda	
rusva		žalsva	
ruda		žalia	

3.1.2 Dažyto tinko bažnyčių fasadų spalvos

Lietuvoje yra 229 dažyto tinko fasadų bažnyčios (lentelė 3.2). Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 10 rūšių dažyto tinko fasadų spalvinių sprendimų variantų (diagr. 3.10). Beveik pusė iš jų (47,16 proc.) yra baltai dažyto tinko, daugiau kaip ketvirtadalis (26,69 proc.) gelsvai dažyto, apie šeštadalis (14,85 proc.) pilkai ir tik 7 proc. rausvais ir 4 proc. rusvais atspalviais dažyti fasadai. Išskirtinai viena bažnyčia yra pompėjos aukso raudonumo.

3.10 diagrama. Dažyto tinko fasadų bažnyčių spalvos

Atlikus bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų skaičiaus pasiskirstymą pagal vyskupijas (lent. 3.4), galima išvelgti tam tikrus regioninius ypatumus. Visoje Lietuvos teritorijoje yra baltai tinkuotų bažnyčių fasadų, tačiau vyskupijose jų skaičius pasiskirstęs labai įvairiai, pavyzdžiui: Šiaulių vyskupijoje yra net 77 proc. baltai tinkuotų bažnyčių fasadų, Kauno arkivyskupijoje netoli 50 proc., o Vilniaus arkivyskupijoje tik apie 12 proc., tačiau joje yra apie 55 proc. geltonai (tame tarpe gelsvų ir ochros) ir apie 12 proc. rausvai tinkuotų bažnyčių fasadų.

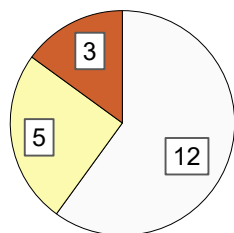
Pačios spalvingiausios yra Vilniaus arkivyskupijos bažnyčios. Jų randame net 7-ose spalvinių sprendimų grupėse. Tuo tarpu Šiaulių ir Panevėžio vyskupijose, esančiose Lietuvos šiaurėje ir Kaišiadorių vyskupijoje, esančioje į vakarus nuo Vilniaus arkivyskupijos, yra tik po 3 - 4 spalvinių grupių variantus.

3.4 lentelė.
Dažyto tinko bažnyčių fasadų spalvos pagal vyskupijas ir arkivyskupijas

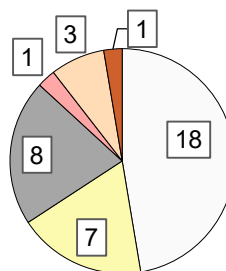
Dažyto tinko fasado spalva	Vyskupijos, arkivyskupijos							Iš viso
	Kaišiadorių	Kauno	Panevėžio	Šiaulių	Telšių	Vilkaviškio	Vilniaus	
Balta	12	18	17	20	14	22	5	108
Gelsva	5	7	9	5	5	6	21	58
Gelsva, balta						1		1
Ochra							2	2
Pilka		8	3	1	9	6	7	34
Pilka, rausva		1						1
Raudona							1	1
Rausva		3	3		3	2	4	15
Ruda						1		1
Rusva	3	1			2		2	8
Iš viso	20	38	32	26	33	38	42	229

Dažyto medžio ir dažyto tinko bažnyčių fasadai yra patys spalvingiausi ir turi tendenciją keistis dėl nusidėvėjimo, estetinių nuostatų pokyčių, o taip pat dėl žmonių, atsakingų už sakralinių pastatų remontą ir renovaciją, kompetencijų, dėl paveldosaugos specialistų priimtų sprendimų, kai objektai yra įtraukti į kultūros vertybių registrą.

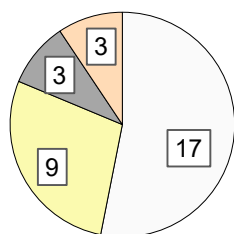
3.11 diagrama. Kaišiadorių vyskupija

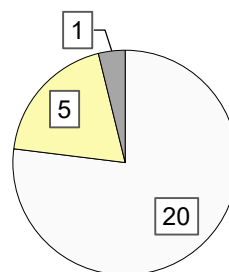
3.12 diagrama. Kauno arkivyskupija

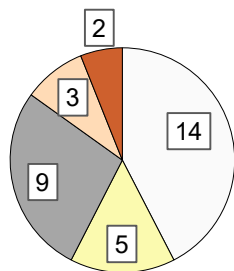
3.13 diagrama. Panevėžio vyskupija

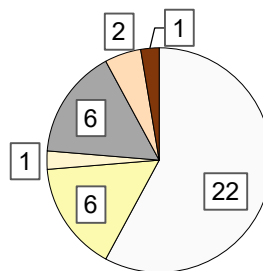
3.14 diagrama. Šiaulių vyskupija

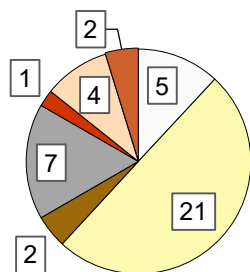
3.15 diagrama. Telšių vyskupija

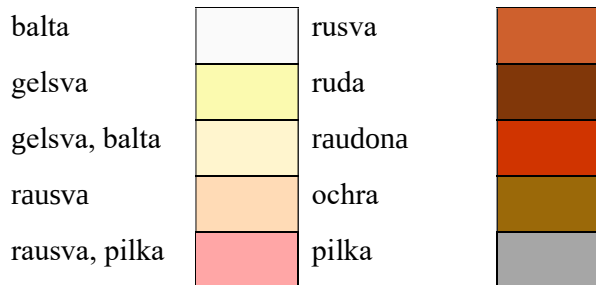
3.16 diagrama. Vilkaviškio vyskupija

3.17 diagrama. Vilniaus arkivyskupija

Dažyto tinko fasadų spalvos

3.1.3 Plytų mūro bažnyčių fasadų spalvos

Lietuvoje yra 131 plytų mūro fasadų bažnyčios (lentelė 3.2). Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 13 rūšių plytų mūro bažnyčių fasadai, tačiau tik keturi spalviniai šio tipo fasadų sprendimai daro įtaką bendrai Lietuvos bažnyčių spalvų paletei (diagr. 3.18). Net 77 proc. visų plytų mūro fasadų yra šviesesnių ar tamsesnių raudonų plytų atspalvių. Apie 11 proc. yra geltonų plytų ir mažiau nei 1 proc. tesudaro pilkų (silikatinųjų) plytų fasadai.

3.18 diagrama. Plytų mūro fasadų bažnyčių spalvos

Kelių medžiagų bažnyčių fasadai, kurių pagrindinis yra plytų mūras, daugiausia yra plytų mūro-dažyto tinko fasadai. Antroji spalva (dažytas tinkas) (žr. lent. 3.5) dažniausiai yra balta (8 objektai). Po vieną ar kelias tokių fasadų bažnyčias yra penkiose vyskupijose, išskyrus rytinėje Lietuvos dalyje esančias vyskupijas: Kaišiadorių vyskupija (diagr. 3.19) ir Vilniaus arkivyskupija (diagr. 3.25)).

3.5 lentelė.
Plytų mūro fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Plytų mūro fasado spalva	Medžiagiškumas				
	Plytų mūras	Plytų mūras, dažytas medis	Plytų mūras, dažytas tinkas	Plytų mūras, stiklas	Iš viso
1	2	3	4	5	6
Geltona	15				15
Geltona, pilka	1				1
Pilka	9				9
Raudona	86			1	87
Raudona, balta			8		8
Raudona, balta, geltona			1		1
Raudona, gelsva			1		1

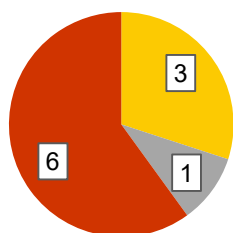
1	2	3	4	5	6
Raudona, geltona	1				1
Raudona, ochra		1			1
Raudona, pilka			3		3
Ruda	2				2
Rusva			1		1
Žalsva	1				1
Iš viso	115	1	14	1	131

Atlikus plytų mūro bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų skaičiaus pasiskirstymą pagal vyskupijas (lent. 3.6), galima išvelgti tam tikrus regioninius ypatumus. Raudonų plytų mūro bažnyčių yra visoje Lietuvoje. Daugiausia jų yra šiaurės (Šiaulių (88,89 proc.), Panevėžio (80,00 proc.)), vidurio (Kauno arkivyskupijoje (88,46 proc.)) ir pietų Lietuvoje (Vilkaviškio vyskupija (80,00 proc.)), mažiau - vakaruose (Telšių vyskupija (78,26 proc.)) ir mažiausia rytinėje Lietuvos dalyje (Kaišiadorių vyskupija (60,00 proc.) ir Vilniaus arkivyskupijoje (65, 22 proc.)). Geltonų plytų, atvirksčiai, daugiausia yra Vilniaus arkivyskupijoje (30,43 proc.) ir Kaišiadorių vyskupijoje (30,00 proc.), kai Vilkaviškio vyskupijoje yra tik 6,76 procentai. Pilkų plytų mūro fasadų gausiausia yra Telšių vyskupijoje (4 objektai), mažiau Panevėžio vyskupijoje (3) ir tik po vieną Kauno arkivyskupijoje ir Kaišiadorių vyskupijoje. Spalvingiausios plytų mūro fasadai yra vidurio (Kauno arkivysk.), rytų (Vilniaus arkivysk.) ir pietų (Vilkaviškio vysk.) Lietuvoje.

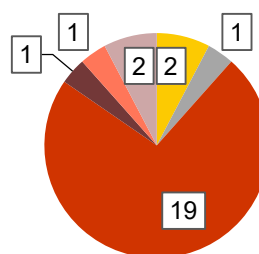
3.6 lentelė.
Plytų mūro bažnyčių fasado spalvos pagal vyskupijas ir arkivyskupijas

Plytų mūro fasado spalva	Vyskupijos, arkivyskupijos							Iš viso
	Kaišiadorių	Kauno	Panevėžio	Šiaulių	Telšių	Vilkaviškio	Vilniaus	
Geltona	3	2	2	1		1	6	15
Geltona, pilka							1	1
Pilka	1	1	3		4			9
Raudona	6	19	19	6	16	9	12	87
Raudona, balta		1	1	2	2	2		8
Raudona, balta, geltona		1						1
Raudona, gelsva							1	1
Raudona, geltona							1	1
Raudona, ochra						1		1
Raudona, pilka		2					1	3
Ruda					1	1		2
Rusva							1	1
Žalsva						1		1
Iš viso	10	26	25	9	23	15	23	131

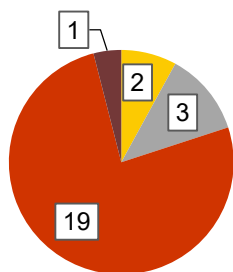
3.19 diagrama. Kaišiadorių vyskupija

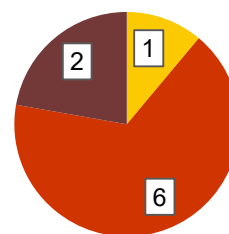
3.20 diagrama. Kauno arkivyskupija

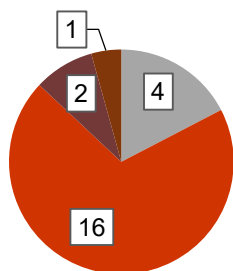
3.21 diagrama. Panevėžio vyskupija

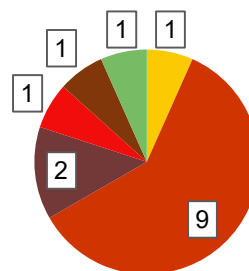
3.22 diagrama. Šiaulių vyskupija

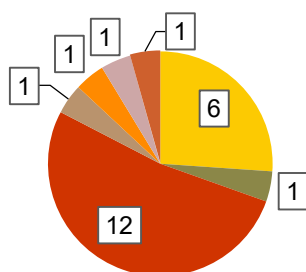
3.23 diagrama. Telšių vyskupija

3.24 diagrama. Vilkaviškio vyskupija

3.25 diagrama. Vilniaus arkivyskupija

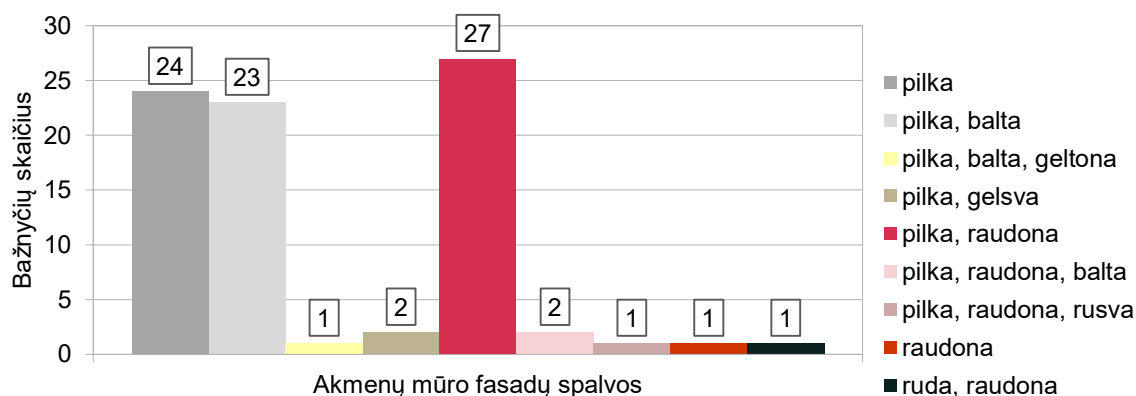
Plytų mūro bažnyčių fasadų spalvos

geltona		raudona, balta	
pilka		raudona, balta, geltona	
raudona		raudona, gelsva	
geltona, pilka		raudona, geltona	
rusva		raudona, pilka	
ruda		raudona, ochra	
žalsva			

3.1.4 Akmenų mūro fasadų bažnyčių spalvos

Lietuvoje yra 82 akmenų mūro fasadų bažnyčios (lentelė 3.2). Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 9 rūšių akmenų mūro bažnyčių fasadai, tačiau tik trys spalviniai šio tipo sprendimai, tai yra apie 80,00 proc., daro įtaką bendrai Lietuvos bažnyčių spalvų paletei (diagr. 3.26). Tarpusavyje jie yra pasiskirstę beveik tolygiai: pilki – 32 proc., pilki-balti (akmenų mūras - baltas tinkas, lent. 3.7) -33 proc. ir pilki-raudoni (akmenų mūras-plitų mūras, lent. 3.7) – 35 proc. Kitų spalvų fasadų bažnyčių yra vos po vieną ar dvi (diagr. 3.26).

3.26 diagrama. Akmenų mūro bažnyčių fasadų spalvos

3.7 lentelė.
Akmenų mūro fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Akmenų mūro fasado spalva	Medžiagiškumas						Iš viso
	Akmenų mūras	Akmenų mūras, dažytas medis	Akmenų mūras, dažytas tinkas	Akmenų, plytų mūras	Akmenų, plytų mūras, dažytas tinkas	Skalda	
Pilka	23		1				24
Pilka, balta		1	22				23
Pilka, balta, geltona			1				1
Pilka, gelsva		1	1				2
Pilka, raudona				26	1		27
Pilka, raudona, balta					2		2
Pilka, raudona, rusva					1		1
Raudona						1	1
Ruda, raudona				1			1
Iš viso	23	2	25	27	4	1	82

Atlikus plytų mūro bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų skaičiaus pasiskirstymą pagal vyskupijas (lent. 3.8) ir pasitelkus diagramų, sudarytų pagal vyskupijose esančias akmenų mūro bažnyčių fasadų skaičių ir jų spalviškumą (diagr. 3.27, diagr. 3.28, diagr. 3.29, diagr. 3.30, diagr. 3.31, diagr. 3.32, diagr. 3.33) rezultatus, galima išvelgti tam tikrus fasadų spalvų regioninius ypatumus. Pilkų bažnyčių fasadų nėra tik pietvakarinėje Lietuvoje (Vilkaviškio vyskupija). Visose kitose vyskupijose (arkivyskupijose) šios spalvos bažnyčių yra nuo apytiksliai 17 proc. Vilniaus arkivyskupijoje, iki 50 proc. Šiaulių vyskupijoje. Daugiausia pilkų (tik akmenų mūro) fasadų bažnyčių yra šiaurinėje Lietuvos teritorijoje (Panevėžio (8 objektai) ir Šiaulių (5 objektai) vyskupijos), o mažiausia rytų Lietuvoje (Vilniaus arkivyskupija (2 objektai)). Pilkų-baltų (akmenų mūras-baltai dažytas tinkas) fasadų bažnyčios dominuoja vakarų Lietuvoje (Telšių vyskupija (6 objektai)), o pilkų-raudonų (akmens mūras – plytų mūras) pietvakarių Lietuvoje (Vilkaviškio vyskupija (9 objektai)).

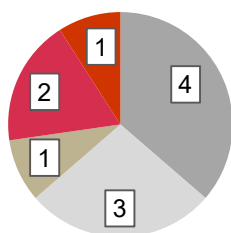
3.8 lentelė.
Akmenų mūro bažnyčių fasado spalvos pagal vyskupijas ir arkivyskupijas

Akmenų mūro fasado spalva	Vyskupijos, arkivyskupijos							Iš viso
	Kaišiadorių	Kauno	Panevėžio	Šiaulių	Telšių	Vilkaviškio	Vilniaus	
Pilka	4	2	8	5	3		2	24
Pilka, balta	3	2	2	4	6	2	4	23
Pilka, balta, geltona		1						1
Pilka, gelsva	1						1	2
pilka, raudona	2		6	1	5	9	4	27
Pilka, raudona, balta		1	1					2
Pilka, raudona, rusva					1			1
Raudona	1							1
Ruda, raudona							1	1
Iš viso	11	6	17	10	15	11	12	82

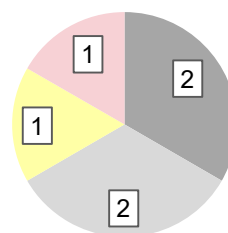
Spalvingiausias pagal akmenų mūro fasadų spalvinius sprendimus yra Lietuvos rytuose esančios bažnyčios: Vilniaus arkivyskupijoje ir Kaišiadorių vyskupijoje esančios bažnyčios turi po penkis spalvinių sprendimų variantus.

Plytų ir akmenų mūro bažnyčių fasadų spalvos išlaiko pastovią vietą, visų ištirtų Lietuvos bažnyčių fasadų spalvų paletėje, išskyrus vienetinius atvejus, kai fasadus sudaro kombinuoto medžiagškumo paviršiai, kaip pavyzdžiui akmenų mūro-dažyto medžio bažnyčių fasadai.

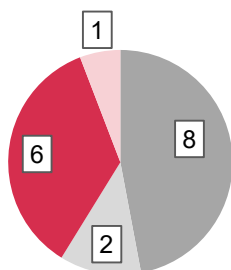
3.27 diagrama. Kaišiadorių vyskupija

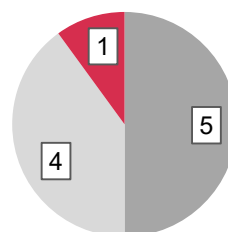
3.28 diagrama. Kauno arkivyskupija

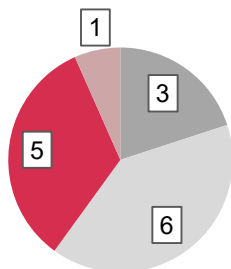
3.29 diagrama. Panevėžio vyskupija

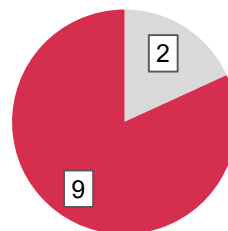
3.30 diagrama. Šiaulių vyskupija

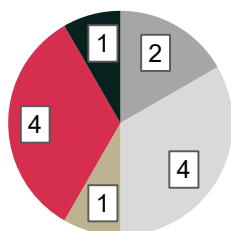
3.31 diagrama. Telšių vyskupija

3.32 diagrama. Vilkaviškio vyskupija

3.33 diagrama. Vilniaus arkivyskupija

Akmenų mūro bažnyčių fasadų spalvos

pilka		pilka, raudona, rusva	
raudona		pilka, raudona, balta	
pilka, balta		pilka, balta, geltona	
pilka, gelsva		ruda, raudona	
pilka, raudona			

3.2 Lietuvos vyskupijų (arkivyskupijų) bažnyčių fasadų spalvos

Atlikus XXI a. pr. veikiančių Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvų tyrimą, gauti rezultatai analizuojami atsižvelgiant į esamas vyskupijų (arkivyskupijų) ribas: Kaišiadorių vyskupija (diagr. 3.34), Kauno arkivyskupija (diagr. 3.35), Panevėžio vyskupija (diagr. 3.36), Šiaulių vyskupija (diagr. 3.370), Telšių vyskupija (diagr. 3.38), Vilkaviškio vyskupija (diagr. 3.39) ir Vilniaus arkivyskupija (diagr. 3.40). Istoriniu aspektu (spalvų kaita vyskupijų (arkivyskupijų) ribose) bažnyčių spalvų fasadai neanalizuoti, toks uždavinys šiame tyrime nebuvo keliamas. Šis tyrimas taip pat leido pateikti duomenis apie fasadų spalvų medžiagiškumą vyskupijose (Kaišiadorių vyskupija – 10 priedas, Kauno arkivyskupija – 11 priedas, Panevėžio vyskupija – 12 priedas, Šiaulių vyskupija – 13 priedas, Telšių vyskupija – 14 priedas, Vilkaviškio vyskupija – 15 priedas, Vilniaus arkivyskupija – 16 priedas).

Apibendrinus susistemintus duomenis galima teigti, kad balti bažnyčių fasadai sutinkami visoje Lietuvos teritorijoje ir yra dominuojantys kitų fasado spalvų atžvilgiu beveik visose vyskupijose, išskyrus Vilniaus arkivyskupiją, kur dominuoja gelsvi, ir Telšių vyskupiją, kur dominuoja pilki bažnyčių fasadai. Nors daugiausia baltų bažnyčių fasadų yra Vilkaviškio vyskupijoje (24 objektai), mažiausia – Vilniaus arkivyskupijoje (8 objektai). Visgi, procentaliai atskiroje vyskupijoje esančių bažnyčių atžvilgiu, daugiausia baltų fasadų bažnyčių yra Šiaulių vyskupijoje (28,17 proc.), o mažiausia Vilniaus arkivyskupijoje (7,02 proc.). Baltai dažyti fasadai tiesiogiai susijęs su medžiagiškumu, pavyzdžiui, trijose vyskupijose (Panevėžio, Šiaulių, Telšių) šie fasadai yra tik dažyto tinko, o kitose sudaro nuo 62,5 proc. (Vilniaus arkivyskupija) iki 91,67 proc. (Vilkaviškio arkivyskupija) visų baltų fasadų. Kita medžiaga, suteikianti fasadui baltą spalvą, yra baltai dažytas medis. Tokių bažnyčių visoje Lietuvoje yra tik devynios.

Antra spalva pagal objektų skaičiaus gausą vyskupijose (arkivyskupijose) yra gelsva. Daugiausia gelsvos spalvos bažnyčių yra Vilniaus arkivyskupijoje (27 objektai), o mažiausia – Šiaulių vyskupijoje (9 objektai). Iš surinktų duomenų matyti, kad daugiausia gelsvų fasadų bažnyčių yra Lietuvos rytiniuose ir šiaurės rytų regionuose. Gelsva fasadų spalva, kaip ir balta, susijusi su medžiagiškumu. Net keturiose vyskupijose (Kaišiadorių (61,54 proc.), Vilkaviškio (53,85 proc.), Telšių (70,56 proc.), Panevėžio (55proc.)) dominuoja gelsvai dažyto medžio fasadai, o kitose trijose (Kauno (58,33 proc.), Vilniaus (77,8 proc.), Šiaulių (55,56 proc.)) dažyto tinko fasadai.

Trečiai pagal spalvų kiekį vyskupijose grupei galime priskirti raudonų spalvų fasadus. Jų kiekis vyskupijose svyruoja nuo 9,43 proc. (Vilkaviškio vyskupija) iki 18,81 proc. (Kaišiadorių vyskupija). Apibendrinus surinktus duomenis, galime teigti, kad daugiausia raudonų fasadų bažnyčių yra vidurio Lietuvoje (Kauno arkivyskupija, 18,81 proc. (diagr. 3.35)) ir šiaurės rytų Lietuvoje (Panevėžio vyskupija, 16,67 proc. (diagr. 3.36)). Raudoną bažnyčių fasadų spalvą vyskupijose lemia raudonų plytų mūras (86 objektai, lent. 3.1).

Pilkų atspalvių fasadų yra beveik visose vyskupijose apie 10-12 proc., išimtis - Telšių vyskupija ir Kauno arkivyskupija, jose yra atitinkamai 21,68 proc. ir 15,84 proc. pilkų bažnyčių fasadų. Iš turimų duomenų matyti, kad daugiausia pilkų atspalvių fasadų yra Vakarų (Telšių vyskupija, 31 objektas (diagr. 3.38)) ir vidurio Lietuvoje (Kauno arkivyskupija, 16 objektų (diagr. 3.35)). Pilkai fasado spalvai išgauti įtakos turi keturi statybinės tradicijos būdai, naudojant skirtingas statybines medžiagas: akmenų mūras, plytų mūras, dažytas tinkas, dažytas medis (lent. 3.1).

Geltonų bažnyčių fasadų vyskupijose yra nuo 6,14 proc. (Panevėžio vyskupija) iki 8,91 proc. (Kauno arkivyskupija). Išimtis – Vilniaus arkivyskupijoje yra net 12,28 proc. geltonų fasadų bažnyčių (14 objektų, diagr. 3.40). Surinkti duomenys rodo, kad daugiausia geltonų bažnyčių fasadų yra rytinėje Lietuvos dalyje. Fasadų statybos ar apdailos medžiagiškumas, nulėmęs spalvinį koloritą, yra dažytas medis ir geltonų plytų mūras (lent. 3.1).

Įvairiausių ochros atspalvių bažnyčių fasadų taip pat yra visose vyskupijose (arkivyskupijose). Daugiausia tokių bažnyčių yra Telšių (11,19 proc.) ir Šiaulių (9,86 proc.) vyskupijose, mažiausia – Kauno arkivyskupijoje (1,98 proc.). Visose kitose vyskupijose yra nuo 4 proc. iki 8 proc. ochros spalvos fasadų. Iš pateiktų duomenų matyti, kad ochros spalvos fasadai dominuoja vakarų ir šiaurės vakarų regionuose. Fasadų statybos ar apdailos medžiagiškumas, nulėmęs spalvinį koloritą, yra dažytas tinkas (2 objektai) ir dažytas medis (47 objektai) (lent. 3.1).

Rausvų atspalvių bažnyčių fasadų yra visose vyskupijose. Po 1 objektą yra Kaišiadorių ir Šiaulių vyskupijose, 2 objektai yra Telšių vyskupijoje, 4 – Vilniaus arkivyskupijoje, 5- Kauno, 8- Kaišiadorių ir 10 – Telšių vyskupijoje. Iš pateiktų duomenų matyti, kad daugiausia rausvų fasadų bažnyčių yra vakarų ir šiaurės rytų Lietuvoje. Fasadų statybos ar apdailos medžiagiškumas, nulėmęs spalvinį koloritą, yra dažytas medis (16 objektų) ir dažytas tinkas (15 objektų) (lent. 3.1).

Rusvi bažnyčių fasadai sudaro 4,46 proc. visų tyrime aprašytų bažnyčių. Daugiausia šių bažnyčių yra Telšių ir Vilkaviškio vyskupijose (po 7 objektus). Šešios tokių atspalvių bažnyčios yra Kaišiadorių vyskupijoje, penkios – Panevėžio, keturios – Vilniaus arkivyskupijoje. Mažiausia rusvų atspalvių bažnyčių yra Kauno (2 objektai) ir Šiaulių (1 objektas) vyskupijose. Iš pateiktų duomenų matyti, kad rusvų fasadų bažnyčių mažiausia yra vidurio ir šiaurės Lietuvoje. Fasadų statybos ar apdailos medžiagiškumas nulėmęs spalvinį koloritą yra dažytas medis (23 objektai), dažytas tinkas (8 objektai) ir plytų mūras- tinkas (1 objektas)(lent. 3.1).

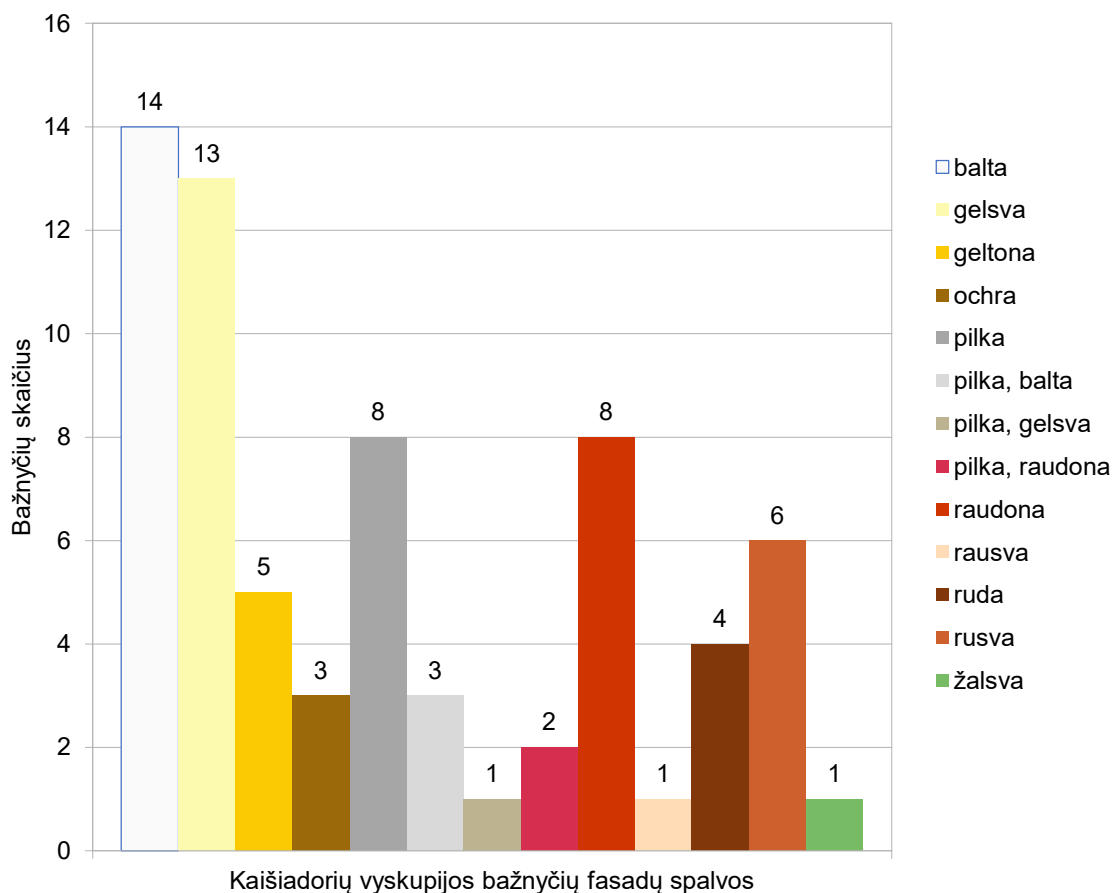
Rudi bažnyčių fasadai taip pat sudaro 4,6 proc. visų tyrime aprašytų bažnyčių ir vyskupijose pasiskirsto labai panašiai, tik skiriasi fasadų medžiagiškumas: 29 objektai yra dažyto medžio ir tik vienas – dažyto tinko, du – plytų mūro (lent. 3.1).

Žalių ir žalsvų bažnyčių fasadų yra tik po vieną ar du visose vyskupijose (arkivyskupijose), o melsvų bažnyčių fasadų yra tik Šiaulių vyskupijoje. Visų bažnyčių fasadai yra dažyto medžio, išskyrus vieną (Vilkaviškio vyskupija) – žalsvų plytų (lent. 3.1).

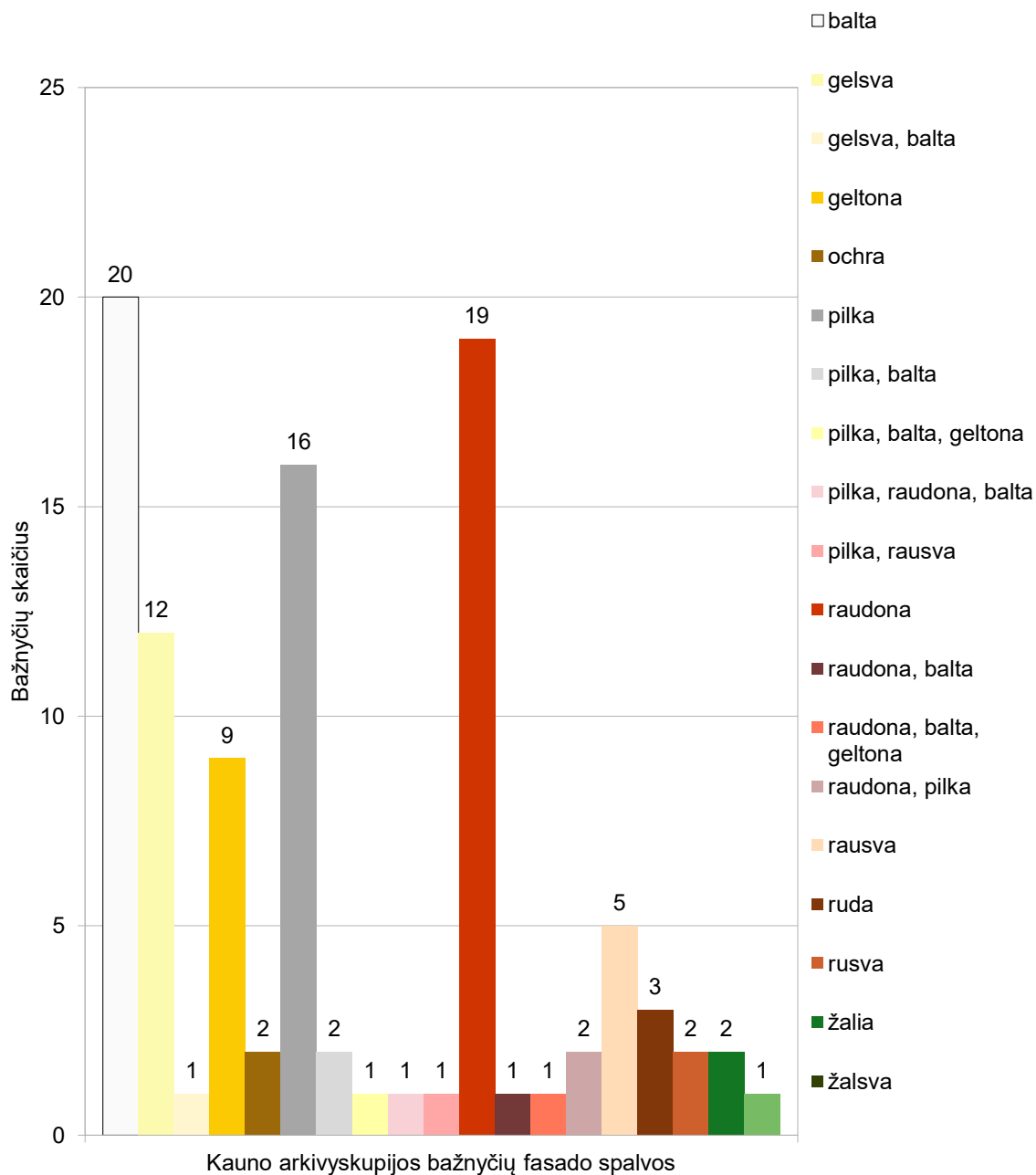
Iš dvispalvių fasadų sprendimų galime išskirti kelias grupes, kurios pasikartoja beveik visose vyskupijose (arkivyskupijose), tai – pilka-balta, pilka-raudona ir raudona -balta fasadai, kurių spalva apspręsta medžiagiškumo. Pilka-balta (3,2 proc. visų tiriamų bažnyčių), tai yra akmenų mūro ir balto tinko fasadai, kurių yra visose vyskupijose nuo 2 iki 6 objektų. Daugiausia šių spalvų bažnyčių fasadų yra vakarų, šiaurės vakarų ir rytų Lietuvoje (Telšių vyskupija (diagr.3.38), Šiaulių vyskupija (diagr. 3.37) ir Vilniaus arkivyskupija (diagr. 3.40)). Pilka-raudona (3,76 proc. visų tiriamų bažnyčių) – akmenų mūro ir raudonų plytų fasadai, kurių vyskupijose yra nuo vieno iki devynių objektų (vyskupijų spalvų diagramos). Daugiausia tokių bažnyčių fasadų yra pietvakarių Lietuvoje (Vilkaviškio vyskupija, diagr. 3.39). Raudona-balta (1,11 proc. visų tiriamų bažnyčių) – raudonų plytų mūras – baltai dažytas tinkas. Šių bažnyčių nėra rytų Lietuvoje (Kaišiadorių vyskupija, Vilniaus arkivyskupija) ir tik po vieną ar dvi kitose vyskupijose.

Visi kiti bažnyčių fasadų spalviniai sprendimai sudaro tik kiek daugiau nei tris procentus, todėl nebus smulkiau aptarti.

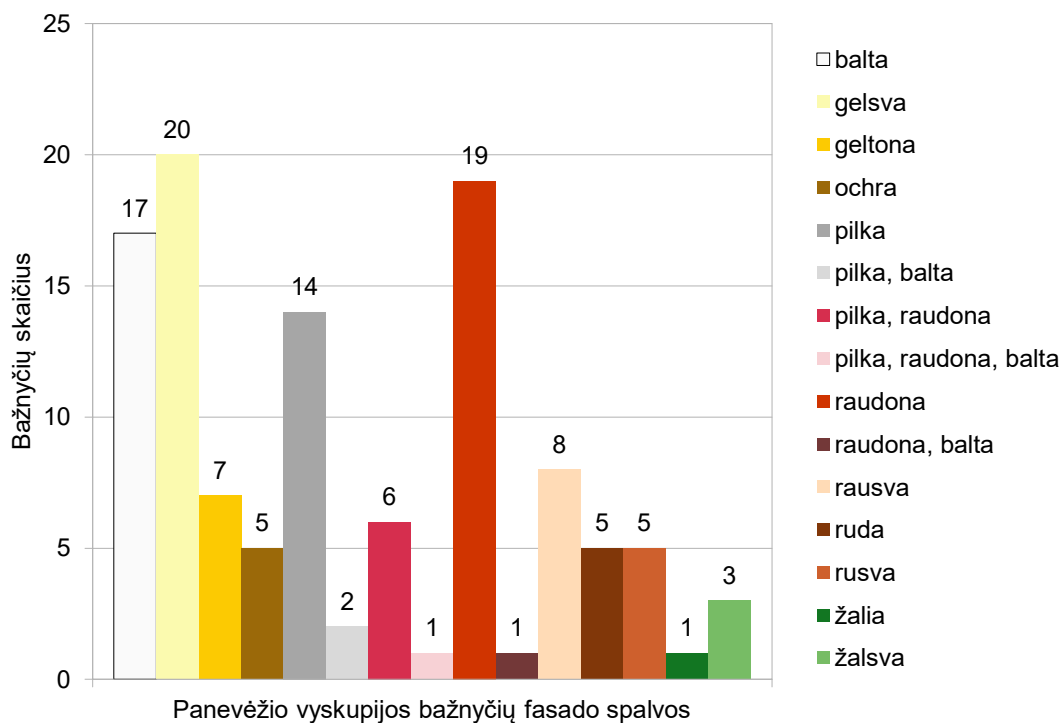
3.34 diagrama. Kaišiadorių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

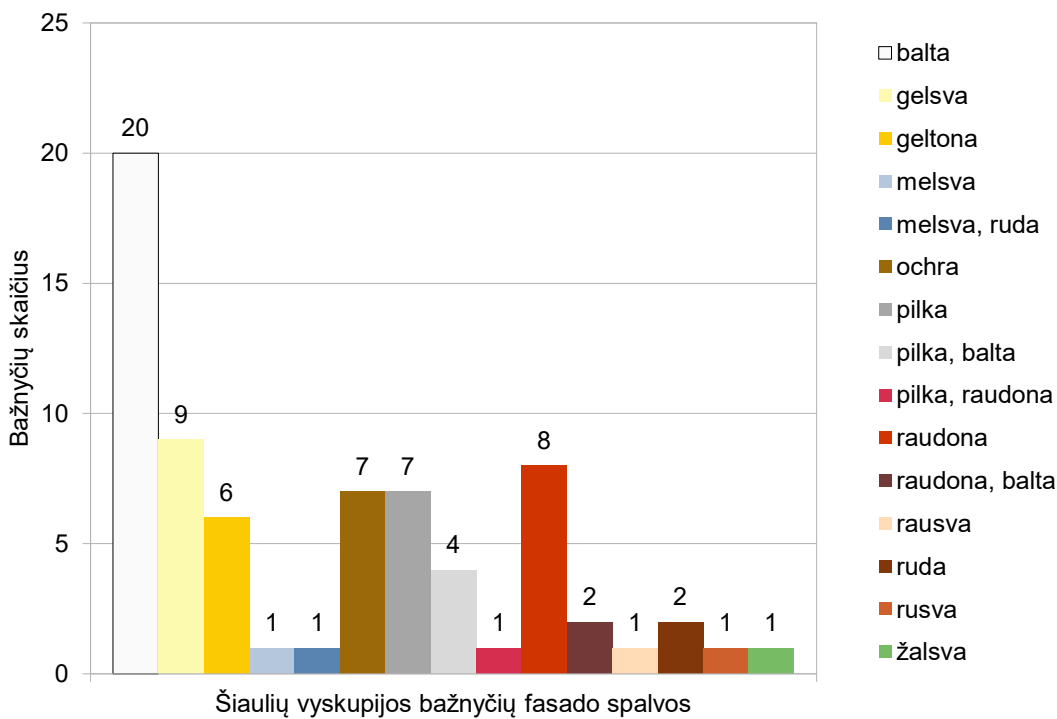
3.35 diagrama. Kauno arkivyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

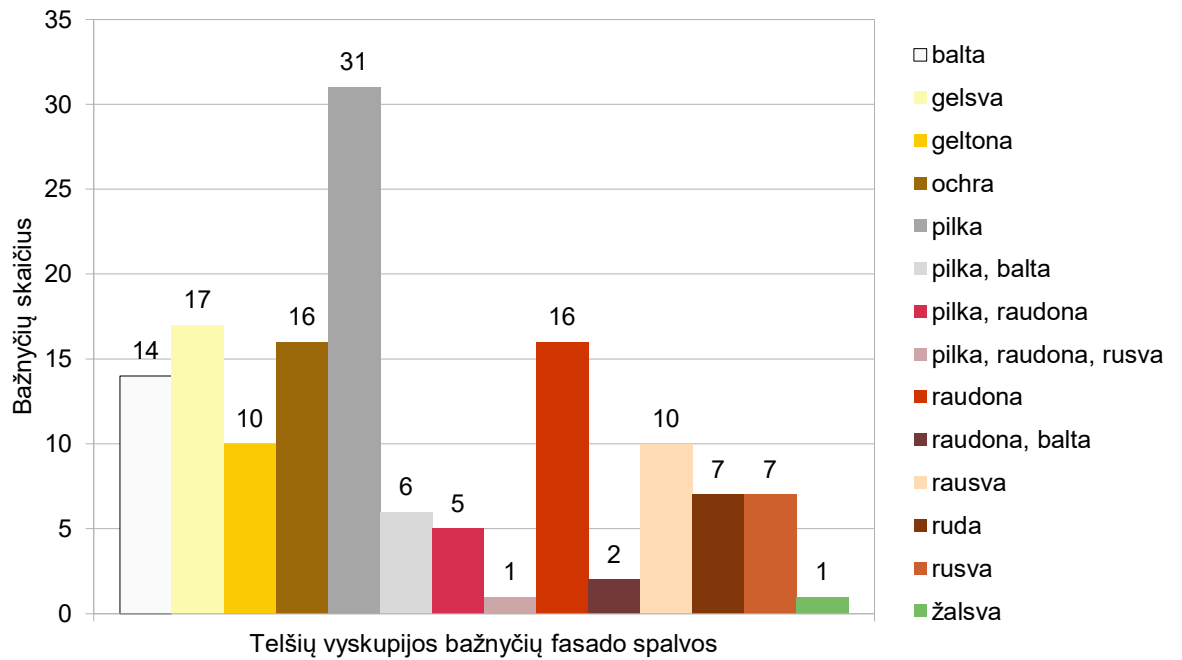
3.36 diagrama. Panevėžio vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

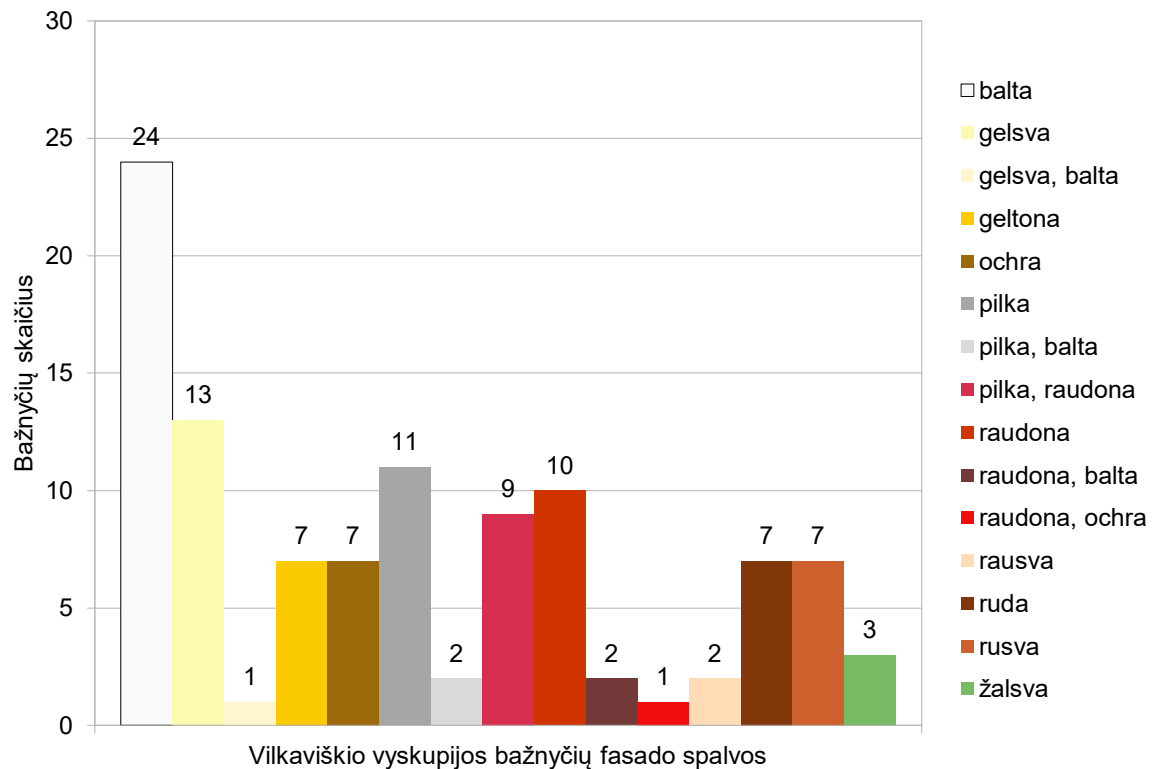
3.37 diagrama. Šiaulių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

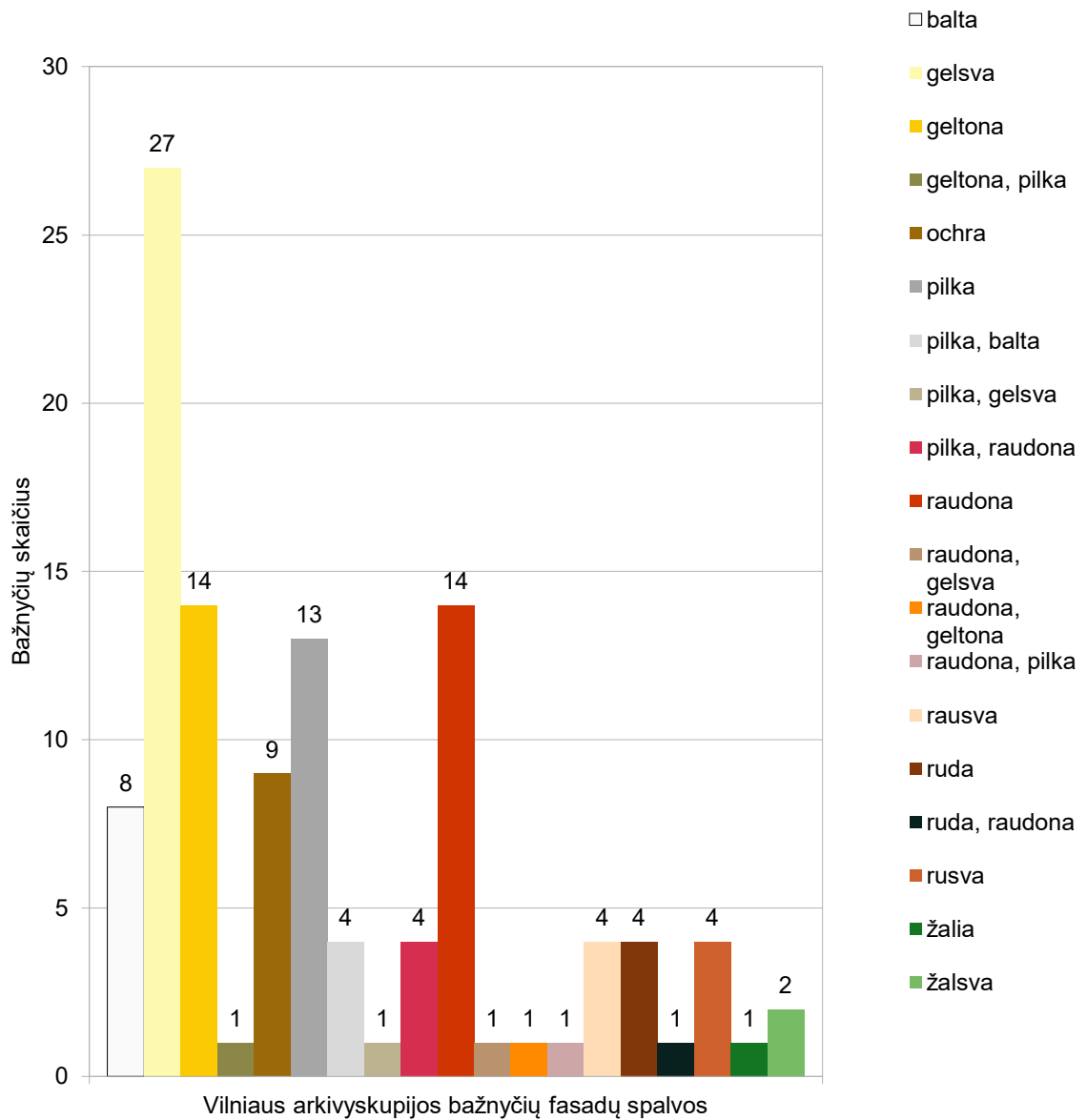
3.38 diagrama. Telšių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

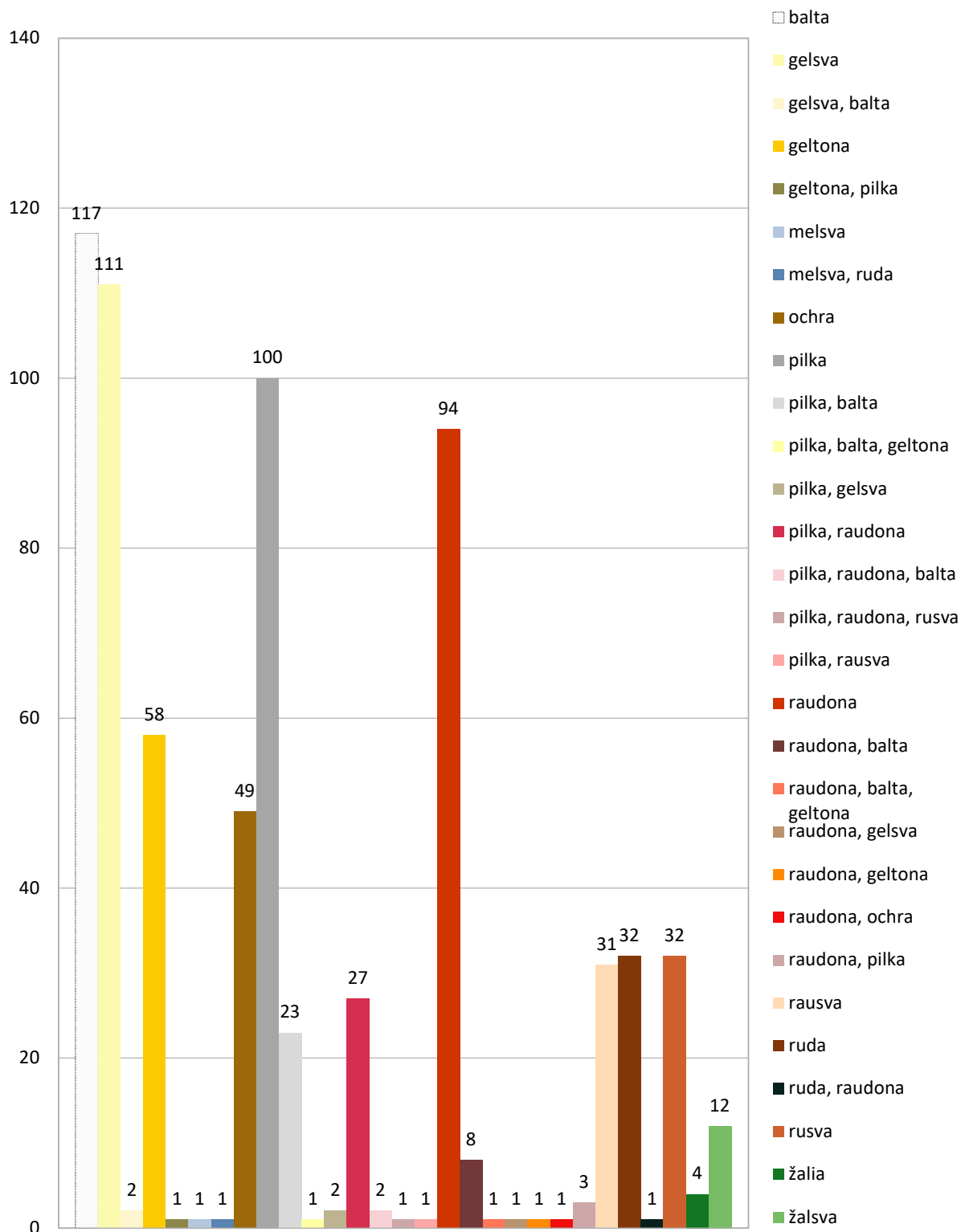
3.39 diagrama. Vilkaviškio vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

3.40 diagrama. Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių fasadų spalvos

3.41 diagrama. Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvos XXI a. pradžioje

Apibendrinant galima teigti, kad daugiausia yra baltų atspalvių bažnyčių fasadų – 117. Ne daug nusileidžia gelsvų (111), pilkų (100), raudonų (94), spalvų fasadai. Toliau rikiuojasi geltonų (58), ochros (49), rusvų (32), rudų (32), rausvų (31), pilkų-raudonų (27), pilkų-baltų (23). Mažiausia paplitę žalsvų (12), raudonų-baltų (8), žalių (4), raudonų-pilkų (3), gelsvų-baltų (2), pilkų-gelsvų (2) ir

pilkų-raudonų-baltų (2), ir po vieną pavyzdį geltonų-pilkų, melsvų, melsvų-rudų, pilkų-baltų-geltonų, pilkų-gelsvų, pilkų-raudonų-rusvų, pilkų-rausvų, raudonų-baltų-geltonų, raudonų-gelsvų, raudonų-geltonų, raudonų-ochros ir rudų-raudonų atspalvių bažnyčių fasadai (diagr. 3.41).

Lietuvą istorikai dažnai įvardina kaip šalį tarp Rytų ir Vakarų, o šis atliktas tyrimas leidžia teigti, kad Lietuva gali, atsižvelgiant į bažnyčių fasadų spalvas, būti vadinama šalimi tarp Šiaurės ir Pietų: šiaurietiškos Vokietijos (plytų mūras) ir pietietiškos Italijos (tinkuotas mūras) statybinės tradicijos įtaka Lietuvos bažnyčių fasadų spalviniams sprendimams patvirtinta atliktas tyrimas. Tačiau lokali statybinė tradicija (medis, lauko rieduliai) formuoja savitą Lietuvos bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų paletę ir subtiliai prabyla vietos kalba.

IŠVADOS

Veiksniai lemiantys Europos ir Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus sie-tini su statybine tradicija, regionišku, bendromis estetinėmis idėjomis, vyravusiomis tuo metu, o taip pat krikščioniška tradicija ir su ja siejama simbolika. Dar Šventajame rašte buvo aptartos pirmo-sios judėjų Susirinkimams skirtos palapinės spalvos ir medžiagos, kurių dauguma buvo lokalinės. Tačiau iki šiol nerasta įrodymų, ar jos turėjo simbolinę reikšmę, ar buvo naudojamos tokios, kokias anuomet buvo galima išgauti. Plintant krikščionybei kartu plito ir keitėsi bažnyčių statybinė tradicija. Apžvelgus Europos sakralinių pastatų statybines tradicijas nuo pirmosios Šventovės pastatymo iki šių dienų bažnyčių, galime teigti, kad bažnyčių fasadų spalvų paletė kito priklausomai nuo tuo laik-mečiu vyravusios statybinės tradicijos (naudojamų statybinių medžiagų) ir regiono. Pietinėje Europos dalyje, ar ten, kur būta akmens – plito akmens apdailos fasadai, o šiaurinėje Europoje – keramikinių plytų, kurios galėjo būti ne tik kaip konstrukcinis, bet ir kaip pagrindinis fasado puošybos elementas (viduramžiais ir XIX–XX a) arba tinkuotas ir dažytas (nuo XVI a.). Bažnyčių fasadų spalvomis pra-dėta domėtis XVI amžiuje (Andrėja Paladijas), kaip tinkamiausia šventykloms įvardinta balta spalva.

Krikščionybė kartu su architektūriniais kulto pastatų sprendimais keliavo į Lietuvą tiek pir-miausiai šiaurietiškomis tradicijomis iš vokiečių žemių, vėliau iš Nyderlandų, tiek su pietietiškomis – iš Italijos. Pirmuosius kulto pastatus projektavo ir statė kviestiniai architektai iš Europos, atsineš-dami savo statybines tradicijas, kurios darė įtaką bažnyčių architektūriniams ir fasadų spalviniams sprendimams. Nors pavienių lietuvių kilmės architektų tarp vienuolių būta ir XVII a., plačiau reikštis lietuviai architektai, pasauliečiai, pradeda XVIII a. II pusėje ir XIX amžiuje. Po 1918 m. Lietuvos valstybės atkūrimo, Lietuvoje bažnyčias projektavo ir statė lietuviai, studijas baigę Vakarų Europoje, kas darė įtaką jų architektūriniams sprendimams, turėjusiems įtaką fasadų spalvoms. Po Antrojo pa-saulinio karo dėl Rusijos okupacijos bažnyčių statyba buvo uždrausta. Tik Lietuvai atgavus neprik-lausomybę (1990 m.), prasidėjus naujų bažnyčių statymo etapui, jas projektuoja išskirtinai lietuviai architektai. Prasidėjo nacionalinio savitumo paieškos sakralinėje architektūroje, darančios įtaką fa-sadų spalviniams sprendimams.

Išanalizavus 718 XXI a. pradžioje veikiančių Lietuvos katalikų bažnyčių duomenis, pagal fasado medžiagiškumą ir spalvą vyskupijose (arkivyskupijose) Lietuva patenka į medžio, plytų ir kiek mažiau akmens statybinės tradicijos kraštą ir pagal pagrindinę fasadų statybos ar apdailos medžiagą skirstomos į keturias tipus: bažnyčios su dažyto medžio fasadais – 276 objektai; bažnyčios su dažyto tinko fasadais – 229 objektai; plytų mūro bažnyčių fasadai – 131 objektas; akmenų mūro bažnyčių fasadai – 82 objektai.

Atlikus bažnyčių fasadų medžiagiškumo pasiskirstymo pagal tipą ir vyskupijas analizę, ga-lima konstatuoti, kad visose vyskupijose dominuoja dažyti mediniai ir tinkuoti bažnyčių fasadai, o akmenų mūro bažnyčių fasadų yra mažiausiai. Visgi tam tikrus regioninius ypatumus galima įžvelgti,

pavyzdžiui, Telšių vyskupijoje dominuoja medinės architektūros bažnyčios, todėl čia dažnesnis dažytas medinis fasadas. Panaši tendencija ir kitose atokesniuose regioninėse vyskupijose – Kaišiadorių, Vilkaviškio, Panevėžio, jose taip pat dominuoja medinės bažnyčios. Tačiau Vilniaus ir Kauno vyskupijose tinkuoto mūro fasadai pirmauja ir tik Šiaulių vyskupijoje šie rezultatai panašūs.

Regioniniai ypatumai pastebimi ir dažytų medinių bažnyčių fasadų spalviniuose sprendimuose. Visoje Lietuvos teritorijoje yra geltonų, rausvų, rusvų ir žalsvų atspalvių bažnyčių fasadų. Pilkų atspalvių bažnyčių nėra tik šiaurės rytų Lietuvoje (Panevėžio vyskupija), o baltų – vakarų ir šiaurės Lietuvoje (Panevėžio, Šiaulių ir Telšių vyskupijos). Melsvų fasadų bažnyčios sutinkamos tik Lietuvos šiaurėje (Šiaulių vyskupija).

Išanalizavus dažyto tinko bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų tyrimo rezultatus, paaiškėjo, kad visoje Lietuvos teritorijoje yra baltai tinkuotų bažnyčių fasadų, tačiau vyskupijose jų skaičius pasiskirstęs labai įvairiai, pavyzdžiui: baltai tinkuotų fasadų daugiausia šiaurės, o mažiausia rytų Lietuvoje, tačiau čia daugiausia gelsvų ir rausvų tinkuotų bažnyčių fasadų.

Atlikus plytų mūro bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų pasiskirstymo pagal vyskupijas analizę, išvelgiami tam tikri regioniniai ypatumai. Raudonų plytų mūro bažnyčių yra visoje Lietuvoje. Daugiausia jų yra šiaurės, vidurio ir pietų Lietuvoje, mažiau – vakarinėje ir mažiausia rytinėje Lietuvos dalyje. Geltonų plytų, atvirkščiai, daugiausia yra rytinėje, o mažiausia pietvakarinėje Lietuvos dalyje. Tai galima sieti ir su raudono / geltono molio paplitimu Lietuvoje. Pilkų plytų mūro fasadų gausiausia yra vakarinėje Lietuvoje, o mažiausia vidurio ir rytų Lietuvoje.

Akmenų mūro bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų tyrimas atskleidė, kad pilkų bažnyčių fasadų nėra tik pietvakarinėje Lietuvoje. Daugiausia pilkų (tik akmenų mūro) fasadų bažnyčių yra šiaurinėje Lietuvos teritorijoje, o mažiausia rytų Lietuvoje. Pilkų-baltų (akmenų mūras-baltai dažytas tinkas) fasadų bažnyčios dominuoja vakarų Lietuvoje, o pilkų-raudonų (akmens mūras – plytų mūras) pietvakarių Lietuvoje.

Tyrimo metu nustatyta, kad Lietuvoje yra 29 bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų variantai. Dominuoja baltų – 117, gelsvų – 111, pilkų – 100 ir raudonų – 94 atspalvių bažnyčių fasadai. Toliau rikiuojasi geltonų – 58), ochros – 49, rusvų – 32, rudų – 32, rausvų – 31, pilkų-raudonų – 27, pilkų-baltų – 23 atspalvių fasadai. Šie spalviniai sprendimų variantai daugiausia ir lemia Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvinę gamą. Mažiausia paplitę yra žalsvų – 12, raudonų-baltų – 8, žalių – 4, raudonų-pilkų – 3, gelsvų-baltų – 2, pilkų-gelsvų – 2 ir pilkų-raudonų-baltų – 2, ir po vieną geltonų-pilkų, melsvų, melsvų-rudų, pilkų-baltų-geltonų, pilkų-gelsvų, pilkų-raudonų-rusvų, pilkų-rausvų, raudonų-baltų-geltonų, raudonų-gelsvų, raudonų-geltonų, raudonų-ochros ir rudų-raudonų atspalvių bažnyčių fasadai didelės įtakos fasadų spalvų paletei neturi.

Bažnyčių fasadų spalva, kaip rodo tyrimo rezultatai, tiesiogiai priklauso nuo statybinės tradicijos, tai yra nuo statybinių ir apdailos medžiagų panaudojimo (medžiagiškumas). Pažymėtina, kad sakraliniai

pastatai nėra nekintantys objektai, jie nuolat statomi, restauruojami, rekonstruojami arba apleidžiami ir nugriaunami, todėl šio tyrimo duomenų rezultatai atitinka tik šiuo metu esančią sakralinių pastatų būseną, tačiau gali būti naudojami kaip atspirties taškas kitiems tyrimams atlikti.

Tyrimo metu buvo identifikuotos šiuo metu veikiančių 718 bažnyčių fasadų spalvos. Surinkti duomenys panaudoti kūrybiniam projektui „Tarp šiaurės ir pietų: katalikų bažnyčių fasadų spalviniai sprendimai Lietuvoje XXI a. pradžioje“ įgyvendinti. Kūrybinį projektą sudaro aštuoni vitražai ($8 \times 50 \times 50$ cm): septyni perteikia Lietuvoje esančių vyskupijų (arkivyskupijų) bažnyčių fasadų spalvas, aštuntas – XXI a. pradžioje Lietuvoje 718 veikiančių katalikų bažnyčių fasadų spalvas (priedas Nr. 17). Projektui sukurti buvo panaudoti 1799 spalvoto ir skaidraus stiklo kvadratėliai. Dešiniajame kiekvieno vitražo kampe esantis QR kodas veda į bažnyčių fasadų spalvų tinklalapius.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. ABRAMAUSKAS Stasys, *Mūrinės statybos raida Lietuvoje XIII–XVI a.*, Vilnius: Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų leidykla, 2012, 189 p. ISBN 978–609–8061–17–8
2. ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Pietų Ceklis. Keliautojo po Rietavo apylinkes žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2017, 144 p. ISBN 978–609–8063–09–7
3. ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Pietų Karšuva. Keliautojo po Tauragės kraštą žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2017, 304 p. ISBN 978–609–8063–13–4
4. ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Pietų Medininkai. Keliautojo po Laukuvos apylinkes žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2018, 132 p. ISBN 978–609–8063–14–1
5. ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Šiaurės Skalva. Keliautojo po Pagėgių kraštą žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2015, 256 p. ISBN 978–609–8063–10–3
6. ALMONAITIS Vytenis, Almonaitienė Junona, *Šiaurės Karšuva. Keliautojo po Šilalės kraštą žinynas*, Kaunas: VĮ „Keliautojo žinynas“ leidykla, 2014, 352 p. ISBN 978–609–8063–08–0
7. BARDAUSKAS Juozas, POLIGIENĖ Svetlana, *Elektrėnų dekanato sakralinis paveldas*, Vilnius: VĮ „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2008, 204 p. ISBN 978–9986–420–76–7
8. „Bažnyčia Išminties garbei“, in: Krikščionybės kronika, Vilnius: „Vagos“ leidykla, 1999, p. 86. ISBN 5–415–01429–2
9. Bernardinai.lt, „Kodėl kai kurios sostinės bažnyčios perdažomos ryškiomis spalvomis“, 2014. [žiūrėta 2023-03-26], interaktyvus: <https://www.bernardinai.lt/2014-01-12-kodel-kai-kurios-sostines-barokines-baznycios-perdazomos-ryskiomis-spalvomis/>
10. BUTRIMAS Adomas, *Plungės dekanatas. Sakralinė architektūra ir dailė*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2005, 828 p. ISBN 9955–624–28–0
11. BUTVILAITĖ Rasa, „Architektas XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje“, in: *XVIII amžiaus studijos*. 2019. t. 5, p. 258. [žiūrėta 2023-01-17], interaktyvus: <https://www.istorija.lt/data/public/uploads/2022/01/2019-xviii-a.-studijos-t.-5-12-rasa-butvilaite-architektas-xviii-amziaus-p.-254-270.pdf>
12. BURŽINSKAS Žygimantas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės katalikų ir stačiatikių sakralinės architektūros meninės sąsajos ir transformacijos carinės Rusijos valdymo metais. Daktaro disertacija, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2022.
13. BORUTA Jonas, „Lietuva ir Šventasis Sostas: istorijos perspektyva“, in: *Lietuvos katalikų mokslo akademijos metraštis*, t. 23, Vilnius, 2003, p. 272.
14. DANILIAUSKAS Raimondas, GIRININKIENĖ Vida, *Išvalgos apie Šakių apskritį*, Šakiai: asociacija „Valsčiaus Metų žmonių klubas“, Vida Grinienė, 2019, 608 p. ISBN 978–609–475–342–

15. FIRKOVIČIUS Romualdas, *Vilniaus bažnyčios ir vienuolynai istorijos bėgyje*, Vilnius: VšĮ „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2022, 274 p. ISBN 978–609–8223–04–0
16. GOMBRICH, E. H., *Meno istorija*, Vilnius: leidykla Alma littera, 1997, 688 p. ISBN 9986–02–354–8, ISBN 0 7148 2584–0
17. GIMBUTAS Jurgis, „Lietuvos bažnyčių statytojai XIX-XX a.“, in: *Lietuvos katalikų mokslo akademija*. 2019, t. 9. p. 227-240. [žiūra 2023-02-17], interaktyvus: https://www.lkma.lt/site/archive/LKMA%20Suva%C5%BEiavimo%20darbai%20IX/IX/suvaziavimo-darbai_t9_p227-240_Gimbutas.pdf
18. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol I*, 1911, 883 p., [žiūrėta 2023-05-12], interaktyvus: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.260282/page/n471/mode/2up?view=theater>
19. HASTINGS James, *A Dictionary Of The Bible, Vol 4*, 1889, p. 994 p. [žiūrėta 2023-05-14], interaktyvus: <https://archive.org/details/dictionaryofbibl04hastP/page/644/mode/2up>
20. JANKEVIČIENĖ Algė, *Lietuvos medinės bažnyčios, koplyčios ir varpinės*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2007, 351 p. ISBN 978-9955-624-89-9
21. JANKEVIČIENĖ Algė, „Stilių sąveika Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sakralinėje architektūroje“, in: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2002, p. 9–10. ISSN 1392–0316
22. JANKEVIČIENĖ Algė, „Gotikinių bažnyčių kompozicija. Bendrieji ir saviti bruožai“. In: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2002, p. 17–19. ISSN 1392–0316
23. JANKEVIČIENĖ Algė, LEVANDAUSKAS Vytautas, „Lietuvos gotikinių bažnyčių statybos technikos bruožai“, in: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė 2002, p. 38–39. ISSN 1392–0316
24. JANISIO–PAWLOWSKA, „Applications of Concrete in Contemporary Sacral Architecture“, IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 2019, [žiūrėta 2022-12-16], interaktyvus: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/471/7/072048/pdf>
25. JUČAS Mečislovas, *Lietuvos parapijos XV–XVIII a.*, Vilnius: „Adai“ leidykla, 2007, 199 p. ISBN 978–9955–656–40–1
26. JUČAS Mečislovas, *Krikščionybės kelias į Lietuvą.*, Vilnius: UAB „Baltos lankos“ leidykla, 2001, 190 p. ISBN 9955-429-27-5
27. JUŠKEVIČIUS Adomas, MACEIKA Juozas, *Vilnius ir jo apylinkės*, Vilnius: „Minties“ leidykla, 1991, 264 p. ISBN 5–417–00366–2
28. *Katalikų bažnyčia Lietuvoje*. [žiūrėta 2022-02-15], interaktyvus: <https://katalikai.lt/>

29. KANČIENĖ Jolita, „Lietuvos architektūra 1918-1940“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija, [žiūrėta 2023-03-24], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-architektura-1918-1940/>,
30. *Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės parapija*. [žiūrėta 2023-01-24], interaktyvus: <https://taikoskaraliene.lt/lt/istorija/>
31. Kultūros paveldo registras, [žiūrėta 2023-04-10], interaktyvus, <https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-detail/E186CF02-0373-43DD-B1DC-B1A3308E1F9C>
32. KVIKLYS Bronius, *Mūsų Lietuva, I*, Vilnius: „Minties“ leidykla, 1989, 752 psl. ,ISBN 5-417-02861-4
33. KONTVAINAS Rimantas, STANAITIS Algirdas, ŠVEDAS Kęstutis, *Žemaičių žemė. Telšių apskrities geografinė studija*, Vilnius: „Egrimas“ leidykla, 1999, 371 p. ISBN 9986-752-60-4
34. KRŪGELIS Linas, straipsnis „*Bažnyčios įvaizdis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje*“, in: *Journal of Architecture and Urbanism*, 2012, 36(2), p. 143-144, interaktyvus https://www.researchgate.net/publication/254322244_Baznycios_ivaizdis_siuolaikineje_Lietuvos_sakralineje_architekturoje
35. KRŪGELIS Linas, *Tradicijų ir novacijų santykis šiuolaikinėje Lietuvos sakralinėje architektūroje*. Daktaro disertacija, Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2012, [žiūrėta 2023-02-07], interaktyvus: <http://dspace.vgtu.lt/handle/1/1481>
36. KRŪGELIS Linas, „Sakralinės architektūros simbolizmas H. U. Von Balthasoro ir K. Rahnerio teologijoje“, in: *ARCHITECTURE AND URBANISM*. 2014, p. 5. ISSN 2029-7955 / eISSN 2029-7947, [žiūrėta 2023-02-08], interaktyvus: https://vilniustech.lt/files/726/36/1/14_0/TTPA_A_994805_L.Krugelis_mak_I_NN.pdf
37. Kulautuvos Švč. Mergelės Marijos vardo parapija, [žiūrėta 2023-04-06], interaktyvus: <https://kaunoarkivyskupija.lt/>
38. LAUŽIKAS Rimvydas. „Lietuvos XV–XVI amžių medinių bažnyčių architektūros bruožai“, in: *Liaudies kultūra*, Vilnius: Lietuvos nacionalinis kultūros centras, 2001. Nr. 2. p. 34-41. ISSN 0236-0551
39. LAROUSSE, *Meno istorija. Nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno*, Vilnius: leidykla Alma littera, 2006, 947 p., ISBN 9955-24-367-8
40. LIKAS Gendrikas, „*Architektūros stiliai (VIII-XX a.)*“, Vilnius: VGTU leidykla „Technika“, 2002, 133 p. ISBN 9986-05-554-7
41. LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p. 4 -17. [žiūrėta 2023-02-20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>

42. LUKŠIONYTĖ Nijolė, „Istorizmas Lietuvos architektūroje“, in: *Visuotinė Lietuvos enciklopedija*. [žiūrėta 2023-03-17], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/istorizmas-lietuvos-architekturoje/>
43. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio*. 4 t.. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, p. 52–53. ISBN 5–420–00583–3
44. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m..* 3 t.. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 20. ISBN 9986–420–32–6
45. *Lietuvos architektūros istorija: Nuo XIX a. II-ojo dešimtmečio iki 1918 m..* 3 t.. Vilnius: Kultūros paveldo centro II „Paveldas“ leidykla „Savastis“, 2000, p. 21–27. ISBN 9986–420–32–6
46. LIUTIKAS Darius, „Katalikų bažnyčios ir koplyčios Lietuvoje: statistinė analizė“, in: *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, t. 44, Vilnius, 2021, p 311–355.
47. LLERA Ramon Rodriguez, „*Trumpa architektūros istorija*“, Vilnius: leidykla „Naujoji Rosma“, 2006, 256 p. ISBN 9955–06–164–2
48. LUKOŠEVIČIUS Olijardas, *Kaišiadorių bažnytinis paveldas*, Kaišiadorys: Kaišiadorių muziejus, 2017, 132 p. ISBN 978–9986–646–51–8
49. LUKŠIONYTĖ Nijolė, „Istorizmas Lietuvos architektūroje“, in: *Visuotinė Lietuvos enciklopedija*. [žiūrėta 2023-03-21], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/istorizmas-lietuvos-architekturoje/>
50. MAČIULIS Algimantas, „*Lietuvos architektūra po 1990*“, in: *Visuotinė Lietuvos enciklopedija*. [žiūrėta 2023-03-21], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvas-architektura-po-1990/>
51. MINKEVIČIUS Jonas, *Lietuvos bažnyčių menas*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 1993, 306 p. ISBN 9986–9000–0–X
52. MIKNEVIČIUS Jonas, *Lietuvos architektūros istorija. Nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio*, Vilnius: leidykla „Mokslas“, 1988, p. 205. ISBN 5–420–00583–2
53. MISIUS Kazys, ŠINKŪNAS Romualdas, *Lietuvos katalikų bažnyčios. Žinynas*, Vilnius: Pradai, 1993, 624 p. ISBN 9986–404–05–X
54. PETRAITIS Romualdas, *Religijotyros žodynas*, Vilnius: „Minties“ leidykla, 1991, 412 p. ISBN 5–417–00163–5
55. SERKAN Angi, „Natural stones used in the antique buildings and monuments on historical peninsula of istanbul their characteristics and state of conservation abstract“, 2010, in: <https://dergi-park.org.tr/en> , [žiūrėta 2023–05–11], interaktyvus <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/806700>
56. ŠINKŪNAITĖ Laima, *153 Lietuvos bažnyčios: iliustruotas žinynas*, Kaunas: VšĮ „Terra Publika“, 2009, 304 p. ISBN 978–9955–652–48–9

57. *Šventasis raštas*, Ketvirtas leidimas, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011, 2679 p. ISBN 978–9955–29–091–9
58. VAITKAUSKIENĖ Birutė, Rūta, „Renesansas Lietuvos architektūroje“, in: Visuotinė Lietuvos enciklopedija. [žiūrėta 2023-03-06], interaktyvus: <https://www.vle.lt/straipsnis/renesansas-lietuvas-architekturoje/>
59. VAIŠVILAITĖ Irena, Baroko pradžia Lietuvoje, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1995, p. 59. ISSN 1392–0316
60. VAZQUEZ Patricija, DENECKER Melanie, MENENDEZ Beatriz, SCHNEIDER Thomachot, „Comparison between petrophysical properties, durability and use of two limestones of the Paris region“, in: Sustainable use of traditional geomaterials in construction practice, Londonas: Geological Society London Special Publications, 2015, [žiūrėta 2023-05-11] interaktyvus: https://www.researchgate.net/publication/273670338_Comparison_between_petrophysical_properties_durability_and_use_of_two_limestones_of_the_Paris_region
61. *Vilniaus Šv. Juozapo parapija*. [žiūrėta 2023-04-06], interaktyvus: <https://www.pilaitesparapija.lt/apie-projekt%C4%85>

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

- 1.1. Judėjų Susirinkimams skirta palapinė (*tabernaculum*). Iš straipsnio COOPERIS Bruceas, The Construction of the Tabernacle, [žiūrėta 2023-02-26], interaktyvus: <https://bcooper.wordpress.com/2017/05/10/the-construction-of-the-tabernacle/>
- 1.2. Milano Sant Ambrogio bažnyčia. Iš knygos LLERA Ramon Rodruguez, *Trumpa architektūros istorija*, 2006, p. 60.
- 1.3.. Hidelsheimo Šv. Mykolo bažnyčia. Iš knygos LLERA Ramon Rodruguez, *Trumpa architektūros istorija*, 2006, p. 61.
- 1.4. Burgundijos Magdalenos de Vazaley bažnyčia. Iš straipsnio Vézelay Abbey, nuotr. Dietrich Krieger, 2016, [žiūrėta 2023-04-06], interaktyvus: https://en.wikipedia.org/wiki/V%C3%A9zelay_Abbey
- 1.5. Paryžiaus Dievo Motinos katedra. Iš knygos LLERA Ramon Rodruguez, *Trumpa architektūros istorija*, 2006, p. 76.
- 1.6. Liubeko Švč. Mergelės Marijos bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Arnoldius, 2008, [žiūrėta 2023-02-26], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Germany_Luebeck_St_Marys_church_northern_aspect.jpg
- 1.7. Santa Trinitos bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. LivornoDP, 2013, [žiūrėta 2023-02-20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basilica_di_Santa_Trinita,_Florence.jpg
- 1.8. Tempio Maltestiano bažnyčia. Iš svetainės „Historyhit“, nuotr. Matey Kotula, [žiūrėta 2023-02-20], interaktyvi: <https://www.historyhit.com/locations/tempio-maltestiano/>
- 1.9. Sant Andrea bažnyčia. Iš knygos LLERA Ramon Rodruguez, *Trumpa architektūros istorija*, 2006, p. 92.
- 1.10. Santa Marija del Popolo bažnyčia. Iš svetainės Useful Articles About Travel For Tourists, nuotr. Kelly Costine, [žiūrėta 2023-03-06], interaktyvi: <https://usefultravelarticles.com/13163-church-of-santa-maria-del-popolo-in-italy-rome-resort.html>
- 1.11. Švč. Jėzaus vardo bažnyčia. Iš straipsnio LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p.11., nuotr. Sebastian Wróblewski, [žiūrėta 2023-02-20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>
- 1.12. S. Maria della Salute bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Moonik, 2011, [žiūrėta 2023-02-26], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Santa_Maria_della_Salute_in_Venice_001.jpg
- 1.13. Santa Croce bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Tango7174, 2010, [žiūrėta 2023-02-20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Puglia_Lecce3_tango7174.jpg

- 1.14. Noto katedra. Iš straipsnio LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p.14., nuotr. Sebastian Wróblewski, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>
- 1.15. Insbruko Katedra. Iš svetainės Flickr, nuotr. Jenny Mackness, 2014, [žiūrėta 2023–02–26], interaktyvi: <https://www.flickr.com/photos/53375223@N00/15621149816/>
- 1.16. Krokuvos Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Jakub Hałun, 2020, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:20200512_Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_%C5%9Awi%C4%99tych_A-posto%C5%82%C3%B3w_Piotra_i_Paw%C5%82a_w_Krakowie_1731_9916_DxO.jpg
- 1.17. Heidelbergo jėzuitų bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. José Luiz Bernardes Ribeiro, 2017, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Facade_-_Jesuitenkirche_-_Heidelberg_-_Germany_2017_\(crop\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Facade_-_Jesuitenkirche_-_Heidelberg_-_Germany_2017_(crop).jpg)
- 1.18. Zalcburgo katedra. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Dennis Jarvis, 2015, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Austria-00347_-_Salzburg_Cathedral_\(19736130132\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Austria-00347_-_Salzburg_Cathedral_(19736130132).jpg)
- 1.19. Insbruko jėzuitų bažnyčia. Iš straipsnio LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p.17., nuotr. Bogna Ludwig, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>
- 1.20. Vienos jėzuitų bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. C.Stadler/Bwag, 2018, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wien_-_Universit%C3%A4tskirche_\(1\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wien_-_Universit%C3%A4tskirche_(1).JPG)
- 1.21. Vroclavo Šv. Klaros bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Tomasz Gašior, 2015, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pl._Nankiera_16,_Wroc%C5%82aw_1.jpg
- 1.22. Pasavos jėzuitų bažnyčia. Iš straipsnio LUDWIG Bogna, „*The Role of Coloristic Decoration of the Architectural Order in Shaping the Façade Tectonics in the Baroque Period*“ Preprints.org 2021, p.17., nuotr. Bogna Ludwig, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: <https://doi.org/10.20944/preprints202111.0010.v1>
- 1.23. Linco jėzuitų katedra. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Michael Kranewitter, 2008, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alter_Dom_Au%C3%9Fen_L.jpg
- 1.24. Vroclavo universiteto bažnyčia. Iš svetainės mytrips.lt, [žiūrėta 2023–03–02], interaktyvi nuoroda: <https://www.mytrips.lt/files/2017/01/13/img/Vroclavas-20933777.jpg>

- 1.25. Madrido San Francisko el Grande bažnyčia. Iš knygos LLERA Ramon Rodruguez, *Trumpa architektūros istorija*, 2006, p. 176.
- 1.26. Šv. Širdžiai pašvęsta bažnyčia. Iš knygos LLERA Ramon Rodruguez, *Trumpa architektūros istorija*, 2006, p. 61.
- 1.27. Madrido Almundenos katedra. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Dirección General de Turismo. Consejería de Economía e Innovación Tecnológica. Comunidad de Madrid, 2002, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Catedral_de_Santa_Mar%C3%ADa_de_la_Real_de_la_Almodena_en_Madrid.jpg
- 1.28. Folinjo San Paolo Apostolo bažnyčia. Iš Wikimedia Commons, nuotr. Sailko, 2011, [žiūrėta 2023–02–20], interaktyvus: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Foligno,_San_Paolo_Apostolo_01.JPG
- 2.1. Vilniaus Šv. Mikalojaus bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2022
- 2.2. Kauno Šv. Mikalojaus bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.3. Vilniaus Šv. Onos bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2021
- 2.4. Skarulių Šv. Onos bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.5. Kauno Vytauto bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.6. Kėdainių Šv. Jurgio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.7. Trakų Šv. Marijos apsilankymo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2022
- 2.8. Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.9. Vilniaus Švč. Teresės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.10. Kražių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo prasidėjimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.11. Raseinių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.12. Kauno Šv. Kryžiaus bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.13. Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.14. Vilniaus Išganytojo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.15. Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.16. Pumpėnų Švč. Marijos Škaplierinės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.17. Vilniaus Katedra. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.18. Kazokiškių Švč. Mergelės Marijos Nugalėtojos bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.19. Sudervės Švč. Trejybės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.20. Čiobiškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.21. Kalvių Šv. Antano Paduviečio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.22. Darbėnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2022

- 2.23. Laukuvos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia . Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.24. Musninkų Švč. Trejybės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.25. Gižų Šv. Antano Paduviečio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.26. Dūkštų Šv. Onos bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.27. Raudondvario Šv. Kūdikelio Jėzaus Teresės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.28. Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.29. Zarasų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.30. Jurbarko Šv. Trejybės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.31. Krekenavos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2021
- 2.32. Pakražančio Švč. Mergelės Marijos bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.33. Švėkšnos Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia . Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.34. Kauno Šv. Antano Paduviečio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.35. Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.36. Kauno Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.37. Virbalio Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.38. Ignalinos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.39. Alytaus Švč. Mergelės Marijos Krikščionių pagalbos bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2022
- 2.40. Truskavos Švč. Dvasios bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.41. Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos Kankinių Karalienės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.42. Naujosios Akmenės Šv. Dvasios Atsiuntimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.43. Vilniaus Palaimintojo Jurgio Matulaičio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.44. Kauno Gerojo Ganytojo bažnyčia . Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.45. Mažeikių Šv. Asyžiečio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.46. Kauno Šv. Dvasios bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.47. Paparčių Šv. vyskupo Stanislovo ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.48. Beižonių Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.49. Šimkaičių Šv. vyskupo Martyno bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.50. Šimkaičių Šv. vyskupo Martyno bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.51. Pakapės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.52. Vertimų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.53. Rozalimo Švč. Mergelės Marijos Vardo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.54. Kėdainių Šv. Juozapo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019

- 2.55. Medininkų Šv. Trejybės ir Šv. Kazimiero bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2023
- 2.56. Kaimelio Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.57. Alėjų Švč. Trejybės bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 2.58. Višakio Rūdos Šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2020
- 2.59. Prienų Kristaus Apsireiškimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2022
- 2.60. Kužių Švč. Mergelės Gimimo bažnyčia. Nuotr. Romarika Pikelienė, 2019
- 3.1 Lietuvos teritorijos suskirstymas į dvi bažnytines provincijas ir vyskupijas. Iš knygos ŠINKŪ-
NAITĖ Laima, *153 Lietuvos bažnyčios*, 2009, p. 10.

PRIEDŲ SĄRAŠAS

- 1 priedas. Lietuvos katalikų bažnyčios
- 2 priedas. Interviu su Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos l.e.p. Teritorijų planavimo ir paveldo tyrimų organizavimo skyriaus vedėja Indre Baliulyte
- 3 priedas. Interviu su Kultūros infrastruktūros centro projektavimo priežiūros tarnybos projektavimo vadove, polichromijos tyrėja, architekto Elena Kazlauskaite, 2023-03-31, Vilnius
- 4 priedas. Interviu su kunigu Dariumi Augliu, 2021-10-03, Jurbarkas
- 5 priedas. Interviu su kunigu Gediminu Miežoniu, 2023-03-02, telefonu
- 6 priedas. Interviu su kunigu Sauliumi Pavalkiu, 2022-09-11, Girdžiai
- 7 priedas. Interviu su Paparčių Šv. vyskupo Stanislovo ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčios kunigu Algiu Ananiu, 2023-04-19, telefonu
- 8 priedas. Interviu su Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiste, nekilnojamojo kultūros paveldo taikomųjų mokslinių ir ardomųjų darbų eksperte, Kauno arkivyskupijos bažnytinio meno komisijos nare Asta Prikockiene ir Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialistu, nekilnojamojo kultūros paveldo taikomųjų mokslinių ir ardomųjų darbų ekspertu Gintaru Prikockiu, 2023-04-04, Kaunas
- 9 priedas. Interviu su Daunorių krašto bendruomenės AŽU TAURAGNA pirmininke Edita Daniulevičiene, 2023-04-18, telefonu
- 10 Priedas. Kaišiadorių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 11 Priedas. Kauno arkivyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 12 Priedas. Panevėžio vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 13 Priedas. Šiaulių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 14 Priedas. Telšių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 15 Priedas. Vilkaviškio vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 16 Priedas. Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą
- 17 priedas. Kūrybinio darbo projektas – vitražas

PRIEDAI

1 priedas. Lietuvos katalikų bažnyčios

Eil. Nr.	Vyskupija	Dekanas	Bažnyčios pavadinimas	Statybos metai (amžius, dešimtmetis)	Fasado medžiagiškumas	Šiuo metu esanti pagrindinė fasado spalva
1	2	3	4	5	6	7
1	Kaišiadorių	Alytaus	Alytaus Šv. Liudviko	XIX a. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
2	Kaišiadorių	Alytaus	Alovės Švč. Trejybės	XIX a. 1-as	dažytas medis	rusva
3	Kaišiadorių	Alytaus	Butrimonių Išganytojo	XX a. 3-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
4	Kaišiadorių	Alytaus	Daugų Dievo Apvaizdos	XIX a. 7-as	akmenų mūras	pilka
5	Kaišiadorių	Alytaus	Pivašiūnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX a. 3-as	dažytas medis	pilka
6	Kaišiadorių	Alytaus	Punios Šv. apaštalo Jokūbo	XIX a. 7-as	dažytas tinkas	balta
7	Kaišiadorių	Birštono	Birštono Šv. Antano Paduviečio	XX a. 1-as	plytų mūras	raudona
8	Kaišiadorių	Birštono	Jiezno Šv. arkangelo Mykolo ir Jono Krikštytojo	XVII a. 6-as	dažytas tinkas	balta
9	Kaišiadorių	Birštono	Nemajūnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus	XIX a. 8-as	dažytas medis	gelsva
10	Kaišiadorių	Birštono	Stakliškių Švč. Trejybės	XVIII a. 8-as	dažytas tinkas	balta
11	Kaišiadorių	Birštono	Užuguoščio Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus	XX a. 1-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
12	Kaišiadorių	Elektrėnų	Aukštadvario Kristaus Atsimainymo	XX a. 2-as	dažytas medis	balta
13	Kaišiadorių	Elektrėnų	Aukštadvario Šv. Dominyko	XVII a.	dažytas tinkas	balta
14	Kaišiadorių	Elektrėnų	Beičionių Šv. Kryžiaus Išaukštinimo	XX a. 3-as	dažytas medis	pilka
15	Kaišiadorių	Elektrėnų	Dusmenų Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado	XIX a. 2-as	dažytas medis	rusva
16	Kaišiadorių	Elektrėnų	Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos, Kankinių Karalienės	XX a. 10-as	dažytas tinkas	balta
17	Kaišiadorių	Elektrėnų	Kazokiškės Švč. Mergelės Marijos Nugalėtojos	XVIII a. 9-as	dažytas tinkas	balta
18	Kaišiadorių	Elektrėnų	Kietaviškės Švč. Trejybės	XX a. 2-as	plytų mūras	geltona
19	Kaišiadorių	Elektrėnų	Onušio Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo	XIX a. 3-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta

1	2	3	4	5	6	7
20	Kaišiadorių	Elektrėnų	Semeliškės Šv. Lauryno	XVIII a. 10-as	dažytas medis	gelsva
21	Kaišiadorių	Elektrėnų	Vievio Šv. Onos	XX a. 4-as	plytų mūras	gelsva
22	Kaišiadorių	Elektrėnų	Vytautavos Šv. Antano Paduviečio	XX a. 4-as	dažytas medis	geltona
23	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Darsūniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX a. 6-as	dažytas tinkas	balta
24	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Gegužinės Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai	XX a., 4-as	akmenų mūras	pilka
25	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Kaišiadorių Kristaus Atsimainymo katedra	XX a. 4-as	plytų mūras	raudona
26	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Kalvių Šv. Antano Paduviečio	XIX a. 1-as	skalda	raudona
27	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Krivonių Šv. Antano Paduviečio	XX a. 4-as	dažytas medis	ochra
28	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Kruonio Švč. Mergelės Marijos Angelų Karalienės	XVII a. 3-as	dažytas tinkas	balta
29	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Palomenės Šv. arkangelo Mykolo	XX a. 2-as	dažytas medis	geltona
30	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Paparčių Šv. vyskupo Stanislovo ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio	XX a. 2-as	dažytas medis	balta
31	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Vilūnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus	XIX a. 2-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
32	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Žaslių Šv. Jurgio	XX a. 1-as	plytų mūras	raudona
33	Kaišiadorių	Kaišiadorių	Žiežmarių Šv. apaštalo Jokūbo	XX a. 3-as	plytų mūras	raudona
34	Kaišiadorių	Merkinės	Akmens Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII a. 6-as	dažytas medis	ruda
35	Kaišiadorių	Merkinės	Babriškių Šv. arkangelo Mykolo	XIX a. 4-as	akmenų mūras	pilka
36	Kaišiadorių	Merkinės	Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XVII a. 2-as	dažytas tinkas	rusva
37	Kaišiadorių	Merkinės	Nedzingės Švč. Trejybės	XIX a. 5-as	dažytas tinkas	gelsva
38	Kaišiadorių	Merkinės	Nemunaičio Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XX a. 1-as	plytų mūras	geltona
39	Kaišiadorių	Merkinės	Perlojos Švč. Mergelės Marijos ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio	XX a. 3-as	plytų mūras	raudona
40	Kaišiadorių	Merkinės	Ryliškių Šv. Monikos	XX a. 10-as	plytų mūras	pilka
41	Kaišiadorių	Merkinės	Senoji Varėna Šv. arkangelo Mykolo	XX a. 10-as	dažytas tinkas	balta

1	2	3	4	5	6	7
42	Kaišiadorių	Merkinės	Žilinių Šv. Antano Paduviečio	XX a. 3-as	dažytas medis	ochra
43	Kaišiadorių	Molėtų	Bijutiškio Šv. Onos	XX a. 4-as	dažytas medis	rausva
44	Kaišiadorių	Molėtų	Dubingių Šv. Jurgio	XXI a.	dažytas medis	ruda
45	Kaišiadorių	Molėtų	Giedraičių Šv. Baltramiejaus	XIX a. 1-as	dažytas tinkas	balta
46	Kaišiadorių	Molėtų	Inturkės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX a. 6-as	dažytas medis	ruda
47	Kaišiadorių	Molėtų	Joniškio Šv. apaštalo Jokūbo	XVIII a. 3-as	dažytas medis	rusva
48	Kaišiadorių	Molėtų	Kirdeikių Šv. Jono Krikštytojo	XX a. 3-as	dažytas medis	žalsva
49	Kaišiadorių	Molėtų	Kuktiškių Šv. Jono Krikštytojo	XIX a. 10-as	dažytas medis	gelsva
50	Kaišiadorių	Molėtų	Labanoro Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XXI a.	dažytas medis	ruda
51	Kaišiadorių	Molėtų	Molėtų Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XX a. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
52	Kaišiadorių	Molėtų	Pusnės Šv. Juozapo Globos	XX a. 3-as	dažytas medis	pilka
53	Kaišiadorių	Molėtų	Saldutiškio Šv. Pranciškaus Asyžiečio	XX a. 3-as	akmenų mūras, dažytas medis	pilka, gelsva
54	Kaišiadorių	Molėtų	Skudutiškio Švč. Trejybės	XX a. 3-as	dažytas medis	raudona
55	Kaišiadorių	Molėtų	Stirnių Šv. Jono Krikštytojo Nukankinimo	XX a. 4-as	akmenų mūras	pilka
56	Kaišiadorių	Molėtų	Suginčių Šv. Kryžiaus Atradimo	XX a. 6-as	dažytas medis	gelsva
57	Kaišiadorių	Molėtų	Videniškių Šv. Lauryno	XVII a. 3-as	dažytas tinkas	balta
58	Kaišiadorių	Širvintų	Bagaslaviškio Šv. Kryžiaus Atradimo	XIX a. 6-as	dažytas medis	ochra
59	Kaišiadorių	Širvintų	Čiobiškio Šv. Jono Krikštytojo	XIX a. 2-as	dažytas tinkas	rusva
60	Kaišiadorių	Širvintų	Gelvonų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX a. 10-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
61	Kaišiadorių	Širvintų	Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XX a. 3-as	plytų mūras	raudona
62	Kaišiadorių	Širvintų	Kiauklių Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XXI a.	dažytas tinkas	balta
63	Kaišiadorių	Širvintų	Krikštėnų Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII a. 10-as	dažytas medis	gelsva
64	Kaišiadorių	Širvintų	Musninkų Švč. Trejybės	XIX a. 7-as	dažytas tinkas	rusva
65	Kaišiadorių	Širvintų	Šešuolėlių Švč. Mergelės Marijos, Visų Malonių Tarpininkės	XX a. 2-as	dažytas tinkas	gelsva

1	2	3	4	5	6	7
66	Kaišiadorių	Širvintų	Šešuolių Šv. Juozapo	XVIII a.6-as	dažytas medis	gelsva
67	Kaišiadorių	Širvintų	Širvintų Šv. arkangelo Mykolo	XIX a. 7-as	dažytas tinkas	gelsva
68	Kaišiadorių	Širvintų	Zibalų Šv. Jurgio	XIX a. 7-as	dažytas medis	gelsva
69	Kaišiadorių	Širvintų	Želvos Šv. Ignaco Lajolos	XIX a. 10-as	dažytas medis	gelsva
70	Kauno ark.	Jonavos	Bukonių Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 3-as	dažytas tinkas	balta
71	Kauno ark.	Jonavos	Jonavos Šv. apaštalo Jokūbo	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	gelsva
72	Kauno ark.	Jonavos	Kulvos Švč. Mergelės Marijos	XX. 3-as	dažytas tinkas	pilka
73	Kauno ark.	Jonavos	Panoterių Šv. Kryžiaus Atradimo	XX. 10-as	plytų mūras	geltona
74	Kauno ark.	Jonavos	Skarulių Šv. Onos	XVII. 3-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta, geltona
75	Kauno ark.	Jonavos	Upninkų Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 5-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
76	Kauno ark.	Jonavos	Žeimių Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
77	Kauno ark.	Jurbarko	Eržvilko Šv. Jurgio	XIX. 6-as	dažytas medis	geltona
78	Kauno ark.	Jurbarko	Girdžių Šv. Marijos Magdaliėtės	XX. 3-as	dažytas medis	rusva
79	Kauno ark.	Jurbarko	Juodaičių Nukryžiuotojo Jėzaus	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
80	Kauno ark.	Jurbarko	Jurbarko Šv. Trejybės	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
81	Kauno ark.	Jurbarko	Raudonės Švč. Jėzaus Širdies	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
82	Kauno ark.	Jurbarko	Seredžiaus Šv. Jono Krikštytojo	XX. 2-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
83	Kauno ark.	Jurbarko	Skirsnemunės Šv. Jurgio	XX, 1-as	plytų mūras	raudona
84	Kauno ark.	Jurbarko	Stakių Šv. Antano Paduviečio	XIX. 3-as	dažytas medis	rausva
85	Kauno ark.	Jurbarko	Šimkaičių Šv. vyskupo Martyno	XX. 4-as	dažytas medis	žalia
86	Kauno ark.	Jurbarko	Vadžgirio Šv. Juozapo	XX, 3-as	plytų mūras	raudona
87	Kauno ark.	Jurbarko	Veliunos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XVII. 5-as	dažytas tinkas	gelsva
88	Kauno ark.	Jurbarko	Vertimų Šv. Jono Krikštytojo	XX. 3-as	dažytas medis	geltona
89	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Gerojo Ganytojo (Dainavos)	XXI. 1-as	plytų mūras, stiklas	raudona

1	2	3	4	5	6	7
90	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Kristaus Prisikėlimo (mažoji)	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
91	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Kristaus Prisikėlimo Žaliakalnio	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
92	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Palaimintojo arkiv. Jurgio Matulaičio (Eigulių)	XXI. 2-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, pilka
93	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Antano Paduviečio	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
94	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. apaštalų Petro ir Povilo Arkikatedra Bazilika	XV. 1-as	plytų mūras	raudona
95	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos)	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
96	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Gertrūdos (marijonų)	XV. 1-as	plytų mūras	raudona
97	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Juozapo (Vilijampolės)	XX. 4-as	dažytas tinkas	pilka
98	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų)	XV. 10-as	plytų mūras	raudona
99	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Kryžiaus (karmelitų)	XVII. 10-as	dažytas tinkas	balta
100	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Mikalojaus (benediktinų)	XV. 1-as	dažytas tinkas	balta
101	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero (jėzuitų)	XVIII. 3-as	dažytas tinkas	rausva
102	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šv. Vincento Paulaičio (Petrašiūnų)	XX. 4-as	dažytas tinkas	rusva
103	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Švč. Jėzaus Širdies (Šančių)	XX. 4-as	dažytas tinkas	pilka
104	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo (Pažaislio)	XVII. 8-as	dažytas tinkas	pilka
105	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo)	XIV. 1-as	plytų mūras	raudona
106	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Švč. Mergelės Marijos Rožančiaus Karalienės (Palemono)	XX. 10-as	plytų mūras	pilka
107	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Švč. Sakramento (studentų)	XVII. 9-as	dažytas tinkas	pilka
108	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Švč. Trejybės (seminarijos)	XVII. 4-as	dažytas tinkas	pilka, rausva
109	Kauno ark.	Kauno I	Kauno Šventosios Dvasios (Šilainių I)	XXI. 1-as	plytų mūras	raudona
110	Kauno ark.	Kauno II	Babtų Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVIII. 6-as	dažytas medis	žalia
111	Kauno ark.	Kauno II	Čekiškės Švč. Trejybės	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta

1	2	3	4	5	6	7
112	Kauno ark.	Kauno II	Domeikavos Lietuvos kankinių	XXI. 1-as	dažytas tinkas	pilka
113	Kauno ark.	Kauno II	Kulautuvos Švč. Mergelės Marijos Vardo	XXI. 3-as	dažytas medis, stiklas	pilka
114	Kauno ark.	Kauno II	Lapių Šv. Jono Krikštytojo	XVII. 4-as	dažytas tinkas	pilka
115	Kauno ark.	Kauno II	Panevėžiuko Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII. 5-as	dažytas tinkas	balta
116	Kauno ark.	Kauno II	Paštuvos Šv. Barboros	XXI. 2-as	dažytas tinkas	balta
117	Kauno ark.	Kauno II	Raudondvario Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
118	Kauno ark.	Kauno II	Rumšiškių Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 6-as	dažytas medis	žalsva
119	Kauno ark.	Kauno II	Vandžiogalos Švč. Trejybės	XIX. 3-as	dažytas medis	geltona
120	Kauno ark.	Kauno II	Vilkijos Šv. Jurgio	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
121	Kauno ark.	Kėdainių	Apytalaukio Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVII. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
122	Kauno ark.	Kėdainių	Dotnavos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai	XIX. 1-as	akmenų, plytų mūras, dažytas tinkas	pilka, raudona, balta
123	Kauno ark.	Kėdainių	Gudžiūnų Švč. Jėzaus Širdies	XX. 2-as	dažytas medis	geltona
124	Kauno ark.	Kėdainių	Josvainių Visų Šventųjų	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
125	Kauno ark.	Kėdainių	Kėdainių Šv. Juozapo	XIX. 1-as	dažytas medis	ruda
126	Kauno ark.	Kėdainių	Kėdainių Šv. Jurgio	XV. 1-as	plytų mūras	raudona
127	Kauno ark.	Kėdainių	Krakės Šv. apaštalo evangelisto Mato	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
128	Kauno ark.	Kėdainių	Labūnavos Dievo Apvaizdos	XX. 6-as	dažytas tinkas	balta
129	Kauno ark.	Kėdainių	Lančiūnavos Šv. Kazimiero	XIX. 8-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
130	Kauno ark.	Kėdainių	Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX. 6-as	dažytas medis	geltona
131	Kauno ark.	Kėdainių	Pagirių Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XX. 5-as	dažytas medis	gelsva
132	Kauno ark.	Kėdainių	Pajieslio Švč. Mergelės Marijos, Liūdinčiųjų Guodėjos	XX. 2-as	dažytas medis	pilka
133	Kauno ark.	Kėdainių	Pernaravos Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 2-as	dažytas medis	pilka
134	Kauno ark.	Kėdainių	Surviliškio Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII. 10-as	dažytas medis	ochra
135	Kauno ark.	Kėdainių	Šaravų Švč. Jėzaus Širdies	XX. 4-as	dažytas medis	pilka

1	2	3	4	5	6	7
136	Kauno ark.	Kėdainių	Šėtos Švč. Trejybės	XIX. 2-as	dažytas tinkas	balta
137	Kauno ark.	Kėdainių	Šlapaberžės Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 7-as	dažytas tinkas	rausva
138	Kauno ark.	Kėdainių	Šventybrasčio Kristaus Apsilankymo	XVIII. 8-as	dažytas medis, dažytas tinkas	gelsva, balta
139	Kauno ark.	Raseinių	Alėjų Švč. Trejybės	XX. 4-as	dažytas medis	rausva
140	Kauno ark.	Raseinių	Ariogalos Šv. arkangelo Mykolo	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
141	Kauno ark.	Raseinių	Betygalos Šv. Mikalojaus	XX. 3-as	dažytas tinkas	balta
142	Kauno ark.	Raseinių	Butkiškės Šv. Jono Krikštytojo	XX. 4-as	dažytas medis	ruda
143	Kauno ark.	Raseinių	Girkalnio Šv. Jurgio	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
144	Kauno ark.	Raseinių	Kalnujų Šv. Viktoro	XX. 5-as	dažytas medis	balta
145	Kauno ark.	Raseinių	Lesčių Dievo Apvaizdos	XVIII. 9-as	dažytas medis	gelsva
146	Kauno ark.	Raseinių	Lyduvėnų Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVIII. 7-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, pilka
147	Kauno ark.	Raseinių	Milašaičių Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 6-as	dažytas medis	ochra
148	Kauno ark.	Raseinių	Paliepių Šv. Kryžiaus	XVIII. 6-as	dažytas medis	geltona
149	Kauno ark.	Raseinių	Paupio Šv. Šeimos – Jėzaus, Marijos ir Juozapo	XX. 3-as	dažytas medis	gelsva
150	Kauno ark.	Raseinių	Raseinių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XVIII. 3-as	dažytas tinkas	balta
151	Kauno ark.	Raseinių	Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika	XVIII. 8-as	plytų mūras	raudona
152	Kauno ark.	Raseinių	Ugionių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 4-as	akmenų mūras	pilka
153	Kauno ark.	Raseinių	Viduklės Šv. Kryžiaus	XIX. 1-as	dažytas medis	gelsva
154	Kauno ark.	Raseinių	Vosiliškio Šv. Juozapo	XIX. 2-as	dažytas medis	pilka
155	Kauno ark.	Raseinių	Žaiginio Šv. Antano Paduviečio	XX. 2-as	dažytas medis	balta
156	Kauno ark.	Ukmergės	Balninkų Šv. vyskupo Stanislovo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
157	Kauno ark.	Ukmergės	Deltuvos Švč. Trejybės	XVIII. 6-as	dažytas medis	geltona
158	Kauno ark.	Ukmergės	Kavarsko Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
159	Kauno ark.	Ukmergės	Kurklių Šv. Jurgio	XVII. 3-as	dažytas medis	ruda
160	Kauno ark.	Ukmergės	Lyduokių Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 9-as	dažytas tinkas	gelsva

1	2	3	4	5	6	7
161	Kauno ark.	Ukmergės	Pabaisko Švč. Trejybės	XIX. 4-as	akmenų mūras	pilka
162	Kauno ark.	Ukmergės	Pašilės Šv. Barbaros	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
163	Kauno ark.	Ukmergės	Siesikų Šv. apaštalo Baltramiejaus	XVI. 4-as	dažytas tinkas	balta
164	Kauno ark.	Ukmergės	Taujėnų Šv. Kryžiaus Išaukstinimo	XIX. 6-as	dažytas tinkas	pilka
165	Kauno ark.	Ukmergės	Ukmergės Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XX. 4-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta, geltona
166	Kauno ark.	Ukmergės	Ukmergės Švč. Trejybės	XIX. 7-as	dažytas tinkas	rausva
167	Kauno ark.	Ukmergės	Užunvėžių Švč. Mergelės Marijos	XX. 4-as	dažytas medis	gelsva
168	Kauno ark.	Ukmergės	Veprių Švč. Mergelės Marijos Rožančinės	XX. 1-as	plytų mūras	geltona
169	Kauno ark.	Ukmergės	Vidiškių Švč. Trejybės	XIX. 6-as	dažytas tinkas	gelsva
170	Kauno ark.	Ukmergės	Žemaitkiemio Šv. Kazimiero	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
171	Panevėžio	Anykščių	Alantos Šv. apaštalo Jokūbo	XX. 1-as	dažytas tinkas	balta
172	Panevėžio	Anykščių	Andrioniškio Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XX. 4-as	akmenų mūras	pilka
173	Panevėžio	Anykščių	Anykščių Šv. apaštalo evangelisto Mato	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
174	Panevėžio	Anykščių	Burbiškio Švč. Jėzaus Širdies	XX. 6-as	dažytas medis	geltona
175	Panevėžio	Anykščių	Dabužių Kristaus Žengimo į dangų	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
176	Panevėžio	Anykščių	Debeikių Šv. Jono Krikštytojo	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
177	Panevėžio	Anykščių	Inkūnų Švč. Aušros Vartų Dievo Motinos	XX. 5-as	dažytas medis	gelsva
178	Panevėžio	Anykščių	Raguvėlės Šv. diakono Stepono	XVIII. 10-as	dažytas medis	geltona
179	Panevėžio	Anykščių	Skiemonių Švč. Mergelės Marijos Aplankymo	XIX. 9-as	dažytas medis	gelsva
180	Panevėžio	Anykščių	Surdegio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 2-as	dažytas tinkas	balta
181	Panevėžio	Anykščių	Svėdasų Šv. arkangelo Mykolo	XVIII. 10-as	dažytas medis	žalsva
182	Panevėžio	Anykščių	Traupio Šv. Onos	XIX. 10-as	dažytas tinkas	rausva
183	Panevėžio	Anykščių	Troškūnų Švč. Trejybės	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	balta
184	Panevėžio	Anykščių	Viešintų Šv. arkangelo Mykolo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
185	Panevėžio	Biržų	Biržų Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 7-as	dažytas tinkas	balta

1	2	3	4	5	6	7
186	Panevėžio	Biržų	Geidžiūnų Šv. Angelų Sargų	XX. 2-as	dažytas medis	ochra
187	Panevėžio	Biržų	Kuprelišio Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 10-as	dažytas medis	gelsva
188	Panevėžio	Biržų	Kvetkų Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 8-as	dažytas medis	rusva
189	Panevėžio	Biržų	Nemunėlio Radviliškio Švč. Mergelės Marijos	XIX. 6-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
190	Panevėžio	Biržų	Pabiržės Švč. Trejybės	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
191	Panevėžio	Biržų	Papilio Nekaltosios Švč. Mergelės Marijos	XX. 4-as	akmenų mūras	pilka
192	Panevėžio	Biržų	Smilgių Nukryžiuotojo Jėzaus	XX. 5-as	dažytas tinkas	balta
193	Panevėžio	Biržų	Suosto Šv. Kryžiaus Išaukštinimo	XXI. 1-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
194	Panevėžio	Biržų	Vabalninko Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 2-as	dažytas tinkas	balta
195	Panevėžio	Kupiškio	Adomynės Švč. Mergelės Marijos Vardo	XX.3-as	dažytas medis	gelsva
196	Panevėžio	Kupiškio	Alizavos Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 6-as	dažytas medis	rausva
197	Panevėžio	Kupiškio	Antašavos Šv. Hiacinto (Jackaus)	XIX. 8-as	dažytas medis	ochra
198	Panevėžio	Kupiškio	Kupiškio Kristaus Žengimo į dangų	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
199	Panevėžio	Kupiškio	Palėvenėlės Švč. Mergelės Marijos	XIX. 10-as	dažytas tinkas	gelsva
200	Panevėžio	Kupiškio	Palėvenės Šv. Domininko	XVII. 8-as	dažytas tinkas	balta
201	Panevėžio	Kupiškio	Salamiesčio Šv. Antano Paduviečio	XIX. 2-as	akmenų mūras	pilka
202	Panevėžio	Kupiškio	Skapiškio Šv. Hiacinto (Jackaus)	XIX. 2-as	dažytas tinkas	balta
203	Panevėžio	Kupiškio	Subačiaus (miestelio) Švč. Trejybės	XIX. 9-as	dažytas tinkas	balta
204	Panevėžio	Kupiškio	Subačiaus (stoties) Šv. Pranciškaus Asyžiečio	XX. 4-as	dažytas medis	rusva
205	Panevėžio	Kupiškio	Šimonių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 2-as	dažytas medis	rausva
206	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Ancišio Šv. apaštalo evangelisto Mato	XIX. 5-as	dažytas medis	ruda
207	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Berčiūnų Lietuvos Kankinių	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
208	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Ėriškių Švč. Jėzaus Vardo	XIX. 10-as	dažytas medis	gelsva
209	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Krekenavos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 1-as	plytų mūras	geltona

1	2	3	4	5	6	7
210	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Lėno Šv. Antano Paduviečio	XX. 3-as	dažytas tinkas	pilka
211	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Naujamiesčio Šv. apaštalo Mato	XX. 1-as	plytų mūras	geltona
212	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Panevėžio Kristaus Karaliaus katedra	XX. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
213	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Panevėžio Švč. Trejybės	XIX. 1-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
214	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Ramygalos Šv. Jono Krikštytojo	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
215	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Truskavos Šventosios Dvasios	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
216	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Uliūnų Kristaus Žengimo į dangų	XX. 4-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
217	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Upytės Šv. Karolio Baromėjaus	XIX. 8-as	dažytas medis	gelsva
218	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Vadaktėlių Šv. Jono Nepamuko	XX. 1-as	dažytas medis	gelsva
219	Panevėžio	Panev.-Krekenavos	Vadoklių Švč. Jėzaus Širdies	XIX. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
220	Panevėžio	Panevėžio	Geležių Šv. Juozapo	XX. 4-as	dažytas medis	rusva
221	Panevėžio	Panevėžio	Karsakiškio Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 9-as	dažytas tinkas	balta
222	Panevėžio	Panevėžio	Miežiškių Švč. Mergelės Marijos	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
223	Panevėžio	Panevėžio	Pajstrio Švč. Mergelės Marijos Globos	XX. 1-as	dažytas medis	rausva
224	Panevėžio	Panevėžio	Panevėžio Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XX. 9-as	plytų mūras	raudona
225	Panevėžio	Panevėžio	Panevėžio Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX. 4-as	dažytas tinkas	gelsva
226	Panevėžio	Panevėžio	Raguvos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 9-as	dažytas medis	gelsva
227	Panevėžio	Panevėžio	Smilgių Šv. Jurgio	XVIII. 7-as	dažytas medis	rusva
228	Panevėžio	Panevėžio	Spirakių Švč. Trejybės	XIX. 4-as	akmenų mūras	pilka
229	Panevėžio	Panevėžio	Šilų Švč. Jėzaus Vardo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
230	Panevėžio	Panevėžio	Velykių Šv. apaštalo Andriejaus	XIX. 4-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
231	Panevėžio	Pasvalio	Daujėnų Švč. Jėzaus Vardo	XIX. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
232	Panevėžio	Pasvalio	Grūžių Švč. Mergelės Marijos	XXI. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
233	Panevėžio	Pasvalio	Gulbinėnų Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės	XX. 5-as	plytų mūras	pilka

1	2	3	4	5	6	7
234	Panevėžio	Pasvalio	Joniškėlio Švč. Trejybės	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	balta
235	Panevėžio	Pasvalio	Kyburių Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios	XX. 3-as	dažytas medis	gelsva
236	Panevėžio	Pasvalio	Kriklinių Švč. Mergelė Marijos Apsilankymo	XIX. 10-as	dažytas medis	geltona
237	Panevėžio	Pasvalio	Krinčino Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	balta
238	Panevėžio	Pasvalio	Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	balta
239	Panevėžio	Pasvalio	Pumpėnų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XIX. 2-as	akmenų, plytų mūras, dažytas tinkas	pilka, raudona, balta
240	Panevėžio	Pasvalio	Pušaloto Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XIX. 6-as	dažytas medis	geltona
241	Panevėžio	Pasvalio	Saločių Šv. Juozapo	XX. 5-as	dažytas tinkas	balta
242	Panevėžio	Pasvalio	Skrebotiško Švč. Jėzaus Širdies	XX. 2-as	akmenų mūras	pilka
243	Panevėžio	Pasvalio	Vaškų Šv. Juozapo	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
244	Panevėžio	Rokiškio	Aleksandravėlės Šv. Pranciškaus Serafiškojo	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	gelsva
245	Panevėžio	Rokiškio	Čedasų Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XX. 2-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
246	Panevėžio	Rokiškio	Duokiškio Šv. Onos	XX. 1-as	dažytas medis	ruda
247	Panevėžio	Rokiškio	Juodupės Švč. Aušros Vartų Dievo Motinos	XX. 5-as	dažytas medis	rausva
248	Panevėžio	Rokiškio	Jūžintų Šv. arkangelo Mykolo	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	rausva
249	Panevėžio	Rokiškio	Kamajų Šv. Kazimiero	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
250	Panevėžio	Rokiškio	Kazliško Švč. Mergelės Marijos	XX. 1-as	dažytas medis	gelsva
251	Panevėžio	Rokiškio	Kriaunų Dievo Apvaizdos	XIX. 3-as	akmenų mūras	pilka
252	Panevėžio	Rokiškio	Lukštų Šv. apaštalo evangelisto Jono	XX. 3-as	akmenų mūras	pilka
253	Panevėžio	Rokiškio	Obelių Šv. Onos	XIX. 7-as	dažytas tinkas	gelsva
254	Panevėžio	Rokiškio	Onuško Šv. arkangelo Mykolo	XX. 1-as	dažytas medis	ruda
255	Panevėžio	Rokiškio	Pandėlio Švč. Mergelės Marijos Vardo	XIX. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
256	Panevėžio	Rokiškio	Panemunėlio Šv. Juozapo Globos	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
257	Panevėžio	Rokiškio	Panemunio Švč. Trejybės	XX. 4-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona

1	2	3	4	5	6	7
258	Panevėžio	Rokiškio	Ragelių Švč. Mergelės Marijos	XIX. 8-as	dažytas medis	žalsva
259	Panevėžio	Rokiškio	Rokiškio Šv. apaštalo evangelisto Mato	XIX. 8-as	plytų mūras	raudona
260	Panevėžio	Rokiškio	Salų Šv. Kryžiaus	XIX. 9-as	dažytas medis	ochra
261	Panevėžio	Rokiškio	Suvainišio Šv. apaštalo Jokūbo	XIX. 7-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
262	Panevėžio	Rokiškio	Žiobiškio Šv. arkangelo Mykolo	XX. 2-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
263	Panevėžio	Utenos	Biliakiečio Švč. Mergelės Marijos Vardo	XX. 4-as	dažytas medis	ochra
264	Panevėžio	Utenos	Daugailių Šv. Antano Paduviečio	XIX. 9-as	dažytas medis	gelsva
265	Panevėžio	Utenos	Daunorių Švč. Jėzaus Širdies	XIX. 4-as	dažytas medis	žalsva
266	Panevėžio	Utenos	Leliūnų Šv. Juozapo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
267	Panevėžio	Utenos	Pakalnių Švč. Trejybės	XXI. 1-as	plytų mūras	pilka
268	Panevėžio	Utenos	Spirėnų Švč. Mergelės Marijos, Taikos Karalienės	XX. 2-as	dažytas medis	geltona
269	Panevėžio	Utenos	Sudeikių Švč. Mergelės Marijos	XIX. 3-as	dažytas tinkas	pilka
270	Panevėžio	Utenos	Tauragnų Šv. Jurgio	XX. 7-as	plytų mūras	pilka
271	Panevėžio	Utenos	Utenos Dievo Apvaizdos	XXI. 1-as	plytų mūras	raudona
272	Panevėžio	Utenos	Utenos Kristaus Žengimo į dangų	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
273	Panevėžio	Utenos	Užpalių Švč. Trejybės	XIX. 10-as	plytų mūras	raudona
274	Panevėžio	Utenos	Vyžuonų Šv. Jurgio	XVIII. 2-as	dažytas tinkas	balta
275	Panevėžio	Zarasų	Antalieptės Šv. Kryžiaus Atradimo	XVIII. 6-as	dažytas tinkas	balta
276	Panevėžio	Zarasų	Antazavės Dievo Apvaizdos	XVIII. 10-as	dažytas medis	ruda
277	Panevėžio	Zarasų	Avilių Šv. Kryžiaus Išaukštinimo	XIX. 8-as	dažytas medis	ochra
278	Panevėžio	Zarasų	Baltriškių Šv. Kazimiero	XX. 2-as	dažytas medis	ruda
279	Panevėžio	Zarasų	Dusetų Švč. Trejybės	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
280	Panevėžio	Zarasų	Imbrado Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII. 9-as	dažytas medis	žalia
281	Panevėžio	Zarasų	Salako Švč. Mergelės Marijos Sopotulingosios	XX. 2-as	akmenų mūras	pilka

1	2	3	4	5	6	7
282	Panevėžio	Zarasų	Švedriškės Šv. Jono Krikštytojo	XX. 4-as	dažytas medis	rausva
283	Panevėžio	Zarasų	Vajasiškio Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 7-as	dažytas medis	rusva
284	Panevėžio	Zarasų	Zarasų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 8-as	dažytas tinkas	rausva
285	Šiaulių	Joniškio	Gasčiūnų Šv. Stanislovo Kostkos	XVIII. 10-as	dažytas medis	ochra
286	Šiaulių	Joniškio	Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
287	Šiaulių	Joniškio	Juodeikių Šv. Jono Krikštytojo	XX. 2-as	dažytas medis	melsva, ruda
288	Šiaulių	Joniškio	Kriukų Šv. Lauryno	XVIII. 10-as	dažytas medis	gelsva
289	Šiaulių	Joniškio	Rudiškių Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo	XIX. 7-as	dažytas medis	ochra
290	Šiaulių	Joniškio	Skaistgirio Šv. Jurgio	XIX. 3-as	dažytas tinkas	balta
291	Šiaulių	Joniškio	Žagarės I-oji Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVII. 4-as	dažytas tinkas	balta
292	Šiaulių	Joniškio	Žagarės II-oji Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVIII. 2-as	dažytas tinkas	balta
293	Šiaulių	Joniškio	Žukančių Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 7-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
294	Šiaulių	Kelmės	Karklėnų Šv. apaštalo Baltramiejaus	XIX. 8-as	dažytas medis	geltona
295	Šiaulių	Kelmės	Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
296	Šiaulių	Kelmės	Kiaunorių Šv. Juozapo	XX. 10-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
297	Šiaulių	Kelmės	Kolainių Švč. Mergelės Marijos, Karmelio kalno karalienės	XX. 3-as	dažytas tinkas	pilka
298	Šiaulių	Kelmės	Kražių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XVIII. 7-as	dažytas tinkas	balta
299	Šiaulių	Kelmės	Liolių Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado	XVIII. 7-as	dažytas medis	ruda
300	Šiaulių	Kelmės	Maironių Švč. Mergelės Marijos	XVIII. 9-as	dažytas medis	gelsva
301	Šiaulių	Kelmės	Pakražančio Švč. Mergelės Marijos	XIX. 10-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
302	Šiaulių	Kelmės	Pašilės Šv. Jurgio	XIX. 9-as	dažytas medis	geltona
303	Šiaulių	Kelmės	Stulgių Šv. apaštalo evangelisto Mato	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
304	Šiaulių	Kelmės	Šaukėnų Švč. Trejybės	XX. 9-as	dažytas tinkas	balta
305	Šiaulių	Kelmės	Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos	XVII. 4-as	dažytas tinkas	balta

1	2	3	4	5	6	7
306	Šiaulių	Kelmės	Užvenčio Šv. Marijos Magdaliėtės	XIX. 3-as	dažytas medis	pilka
307	Šiaulių	Kelmės	Vaiguvos Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 8-as	dažytas medis	ochra
308	Šiaulių	Kelmės	Vidsodžio Šv. Antano Paduviečio	XX. 4-as	dažytas medis	gelsva
309	Šiaulių	Kelmės	Žalpių Šv. Benedikto	XX. 3-as	dažytas medis	ruda
310	Šiaulių	Pakruojo	Klovainių Švč. Trejybės	XIX. 6-as	dažytas medis	rusva
311	Šiaulių	Pakruojo	Lauksodžio Šv. Aloyzo	XVIII. 6-as	dažytas medis	raudona
312	Šiaulių	Pakruojo	Lygumų Švč. Trejybės	XX. 2-as	plytų mūras	gelsva
313	Šiaulių	Pakruojo	Linkuvos Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XVII. 7-as	dažytas tinkas	balta
314	Šiaulių	Pakruojo	Pakruojo Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 9-as	dažytas tinkas	balta
315	Šiaulių	Pakruojo	Pamūšio Šv. Antano Paduviečio	XVII. 3-as	dažytas tinkas	balta
316	Šiaulių	Pakruojo	Pašvitinio Švč. Trejybės	XIX. 6-as	dažytas tinkas	balta
317	Šiaulių	Pakruojo	Rozalimo Švč. Mergelės Marijos Vardo	XVIII. 10-as	dažytas medis	geltona
318	Šiaulių	Pakruojo	Stačiūnų Šv. Lauryno	XIX. 2-as	dažytas medis	gelsva
319	Šiaulių	Pakruojo	Žeimelio Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XIX. 3-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
320	Šiaulių	Radviliškio	Baisogalos Švč. Trejybės	XIX. 9-as	dažytas tinkas	balta
321	Šiaulių	Radviliškio	Dambavos Dievo Apvaizdos	XIX. 3-as	akmenų mūras	pilka
322	Šiaulių	Radviliškio	Dapšionių Dievo Apvaizdos	XIX. 3-as	akmenų mūras	pilka
323	Šiaulių	Radviliškio	Grinkiškio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX. 9-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
324	Šiaulių	Radviliškio	Kurų Šv. Antano Paduviečio	XIX. 6-as	dažytas medis	raudona
325	Šiaulių	Radviliškio	Palonų Dievo Apvaizdos	XX. 4-as	akmenų mūras	pilka
326	Šiaulių	Radviliškio	Pašušvio Visų Šventųjų	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	gelsva
327	Šiaulių	Radviliškio	Pociūnėlių Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 1-as	dažytas medis	geltona
328	Šiaulių	Radviliškio	Polekėlės Švč. Mergelės Marijos Širdies	XX. 8-as	dažytas tinkas	balta
329	Šiaulių	Radviliškio	Radviliškio Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XX. 5-as	dažytas tinkas	balta
330	Šiaulių	Radviliškio	Sidabravo Švč. Trejybės	XIX. 3-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta

1	2	3	4	5	6	7
331	Šiaulių	Radviliškio	Šaukoto Švč. Trejybės	XIX. 7-as	dažytas medis	melsva
332	Šiaulių	Radviliškio	Šeduvos Šv. Kryžiaus Atradimo	XVII. 5-as	dažytas tinkas	gelsva
333	Šiaulių	Radviliškio	Šiaulėnų Šv. Onos	XIX. 6-as	plytų mūras	raudona
334	Šiaulių	Radviliškio	Vadaktų Švč. Mergelės Marijos	XIX. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
335	Šiaulių	Šiaulių	Aukštelkės Šv. Antano Paduviečio	XX. 4-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
336	Šiaulių	Šiaulių	Bazilionų Šv. Bazilijaus Didžiojo	XX. 4-as	dažytas medis	rausva
337	Šiaulių	Šiaulių	Gruzdžių Švč. Trejybės	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
338	Šiaulių	Šiaulių	Juozapavos Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado	XIX. 3-as	akmenų mūras	pilka
339	Šiaulių	Šiaulių	Kairių Švč. Mergelės Marijos, Belaisvių Vaduotojos	XIX. 4-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka
340	Šiaulių	Šiaulių	Kuršėnų Šv. Jono Krikštytojo	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
341	Šiaulių	Šiaulių	Kurtuvėnų Šv. apaštalo Jokūbo	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	balta
342	Šiaulių	Šiaulių	Kužių Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XX. 5-as	dažytas medis	ochra
343	Šiaulių	Šiaulių	Meškuičių Šv. Vyskupo Stanislovo	XIX. 10-as	plytų mūras	raudona
344	Šiaulių	Šiaulių	Micaičių Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 1-as	dažytas medis	ochra
345	Šiaulių	Šiaulių	Pakapės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 8-as	dažytas medis	žalsva
346	Šiaulių	Šiaulių	Raudėnų Šv. apaštalo Baltramiejaus	XIX. 9-as	dažytas medis	geltona
347	Šiaulių	Šiaulių	Rėkyvos Šv. Juozapo Darbininko	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
348	Šiaulių	Šiaulių	Šakynos Šv. arkangelo Mykolo	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	balta
349	Šiaulių	Šiaulių	Šiaulių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus katedra	XVII. 3-as	dažytas tinkas	balta
350	Šiaulių	Šiaulių	Šiaulių Šv. Ignaco Lojolos	XX. 4-as	dažytas tinkas	gelsva
351	Šiaulių	Šiaulių	Šiaulių Šv. Jurgio	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
352	Šiaulių	Šiaulių	Šiaulių Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
353	Šiaulių	Šiaulių	Šiupylių Šv. Aloyzo	XX. 3-as	dažytas medis	ochra
354	Šiaulių	Šiaulių	Varputėnų Šv. Antano Paduviečio	XVIII. 9-as	dažytas medis	ochra

1	2	3	4	5	6	7
355	Šiaulių	Šiaulių	Žarėnų Šv. Mikalojaus	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	balta
356	Telšių	Akmenės	Akmenės Šv. Onos	XX. 2-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
357	Telšių	Akmenės	Kivylių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XXI. 1-as	plytų mūras	pilka
358	Telšių	Akmenės	Klykolių Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XX. 1-as	dažytas medis	gelsva
359	Telšių	Akmenės	Kruopių Šv. Onos	XX. 7-as	dažytas tinkas	balta
360	Telšių	Akmenės	Naujosios Akmenės Šventosios Dvasios Atsiutimo	XX. 10-as	plytų mūras	pilka
361	Telšių	Akmenės	Papilės Šv. Juozapo	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
362	Telšių	Akmenės	Šiaudinės Švč. Mergelės Marijos	XVIII. 8-as	dažytas medis	ruda
363	Telšių	Akmenės	Ventos Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XXI. 1-as	plytų mūras	ruda
364	Telšių	Gargždų	Endriejavo Šv. apaštalo Andriejaus	XXI. 2-as	dažytas medis	pilka
365	Telšių	Gargždų	Gargždų Šv. arkangelo Mykolo	XX. 9-as	dažytas tinkas	balta
366	Telšių	Gargždų	Judrėnų Šv. Antano Paduviečio	XVIII. 8-as	dažytas medis	gelsva
367	Telšių	Gargždų	Plikių Šv. Šeimos-Jėzaus Marijos ir Juozapo	XX. 4-as	dažytas medis	gelsva
368	Telšių	Gargždų	Priekulės Šv. Antano Paduviečio	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
369	Telšių	Gargždų	Slengių Šv. Jono Pauliaus II	XXI. 2-as	dažytas medis	pilka
370	Telšių	Gargždų	Veiviržėnų Šv. apaštalo evangelisto Mato	XVIII. 7-as	dažytas medis	ochra
371	Telšių	Gargždų	Vėžaičių Šv. Kazimiero šventovė	XVIII. 9-as	dažytas medis	rausva
372	Telšių	Klaipėdos	Klaipėdos Kristaus Karaliaus	XX. 5-as	dažytas tinkas	pilka
373	Telšių	Klaipėdos	Klaipėdos Šv. Brunono Kverfurtiečio	XXI. 2-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
374	Telšių	Klaipėdos	Klaipėdos Šv. Juozapo Darbininko	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
375	Telšių	Klaipėdos	Klaipėdos Šv. Kazimiero	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
376	Telšių	Klaipėdos	Klaipėdos Švč. Mergelės Marijos, Taikos Karalienės	XX. 6-as	dažytas tinkas	rusva
377	Telšių	Klaipėdos	Nidos Marijos, Krikščionių Pagalbos	XXI. 1-as	dažytas medis	ruda

1	2	3	4	5	6	7
378	Telšių	Mažeikių	Dauginių Šv. Vyskupo Stanislovo	XX. 5-as	dažytas medis	pilka
379	Telšių	Mažeikių	Laižuvos Švč. Trejybės	XIX. 9-as	dažytas tinkas	pilka
380	Telšių	Mažeikių	Leckavos Šv. Lauryno	XX. 6-as	dažytas medis	pilka
381	Telšių	Mažeikių	Mažeikių Švč. Pranciškaus Asyžiečio	XXI. 1-as	dažytas tinkas	rusva
382	Telšių	Mažeikių	Pievėnų Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII. 9-as	dažytas medis	ochra
383	Telšių	Mažeikių	Pikelių Švč. Trejybės	XVIII. 6-as	dažytas medis	pilka
384	Telšių	Mažeikių	Renavo Šv. Izidoriaus	XX. 4-as	dažytas tinkas	gelsva
385	Telšių	Mažeikių	Rubikų Šv. Roko	XX. 4-as	dažytas medis	gelsva
386	Telšių	Mažeikių	Sedos Šv. Jono Nepamuko	XVIII. 9-as	dažytas medis	pilka
387	Telšių	Mažeikių	Sedos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XVIII. 8-as	dažytas medis	pilka
388	Telšių	Mažeikių	Triškių Kristaus Karaliaus	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
389	Telšių	Mažeikių	Ukrinų Šv. Antano Paduviečio	XIX. 6-as	dažytas medis	ochra
390	Telšių	Mažeikių	Užlieknės Šv. Marijos Magdalietės	XIX. 6-as	dažytas medis	ruda
391	Telšių	Mažeikių	Viekšnių Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 6-as	dažytas tinkas	balta
392	Telšių	Mažeikių	Žemalės Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai	XIX. 3-as	akmenų mūras	pilka
393	Telšių	Mažeikių	Židikų Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 3-as	akmenų mūras	pilka
394	Telšių	Palangos	Budrių Šv. Kryžiaus Išaukštinimo	XX. 1-as	dažytas medis	gelsva
395	Telšių	Palangos	Darbėnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus	XIX. 5-as	akmenų mūras	pilka
396	Telšių	Palangos	Grūšlaukės Šv. Jono Nepamuko	XXI. 1-as	dažytas tinkas	rausva
397	Telšių	Palangos	Jokūbavo Švč. Mergelės Marijos	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
398	Telšių	Palangos	Kalnalis Šv. Lauryno	XIX. 9-as	dažytas medis	žalsva
399	Telšių	Palangos	Kartenos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 8-as	dažytas medis	gelsva
400	Telšių	Palangos	Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai	XVII. 2-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
401	Telšių	Palangos	Kūlipėnų Šv. Motiejaus	XXI. 2-as	plytų mūras	pilka

1	2	3	4	5	6	7
402	Telšių	Palangos	Laukžemės Šv. apaštalo Andriejaus	XIX. 5-as	dažytas medis	pilka
403	Telšių	Palangos	Mikoliškių Šv. Juozapo	XX. 2-as	dažytas medis	gelsva
404	Telšių	Palangos	Palangos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
405	Telšių	Palangos	Salantų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
406	Telšių	Palangos	Šventosios Švč. Mergelės Marijos. Jūrų Žvaigždės	XXI. 1-as	dažytas tinkas	balta
407	Telšių	Palangos	Tūbausių Šv. apaštalo Andriejaus	XX. 5-as	akmenų, plytų mūras, dažytas tinkas	pilka, raudona, rusva
408	Telšių	Palangos	Vydmantų Šv. Jono Krikštytojo	XX. 10-as	plytų mūras	pilka
409	Telšių	Plungės	Alsėdžių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XVIII. 10-as	dažytas medis	ochra
410	Telšių	Plungės	Beržoro Šv. Vyskupo Stanislovo	XVIII. 5-as	dažytas medis	pilka
411	Telšių	Plungės	Gegrėnų Jėzaus Nazariečio	XVIII. 6-as	dažytas medis	ochra
412	Telšių	Plungės	Gintališkės Šv. apaštalo evangelisto Mato	XIX. 5-as	dažytas medis	pilka
413	Telšių	Plungės	Kantaučių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XIX. 6-as	dažytas medis	rusva
414	Telšių	Plungės	Kulių Šv. Vyskupo Stanislovo	XX. 1-as	dažytas tinkas	pilka
415	Telšių	Plungės	Medingėnų Švč. Trejybės	XX. 1-as	dažytas medis	ochra
416	Telšių	Plungės	Pakutuvėnų Šv. Antano Paduviečio	XX. 5-as	dažytas tinkas	rausva
417	Telšių	Plungės	Platelių Šv. apaštalo Petro ir Pauliaus	XVIII. 5-as	dažytas medis	gelsva
418	Telšių	Plungės	Plungės Šv. Jono Krikštytojo	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
419	Telšių	Plungės	Rietavo Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 8-as	dažytas tinkas	balta
420	Telšių	Plungės	Spraudžio Šv. apaštalo Pauliaus	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
421	Telšių	Plungės	Stalgėnų Šv. apaštalo Petro ir Pauliaus	XX. 2-as	dažytas medis	ochra
422	Telšių	Plungės	Šateikių Šv. evangelisto Morkaus	XIX. 8-as	plytų mūras	raudona
423	Telšių	Plungės	Tverų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX. 10-as	dažytas medis	geltona

1	2	3	4	5	6	7
424	Telšių	Plungės	Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX. 3-as	dažytas tinkas	balta
425	Telšių	Plungės	Žlibinų Švč. Mergelės Marijos, Krikščionių Pagalbos	XIX. 10-as	dažytas medis	geltona
426	Telšių	Skuodo	Aleksandrijos Nukryžiuotojo Jėzaus	XIX. 7-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
427	Telšių	Skuodo	Barstyčių Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado	XX. 1-as	dažytas medis	gelsva
428	Telšių	Skuodo	Ylakių Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai	XIX. 10-as	plytų mūras	raudona
429	Telšių	Skuodo	Lenkimų Šv. Onos	XIX. 2-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
430	Telšių	Skuodo	Mosėdžio Šv. arkangelo Mykolo	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	balta
431	Telšių	Skuodo	Notėnų Šv. kankinės Kotrynos	XX. 1-as	dažytas medis	ochra
432	Telšių	Skuodo	Skuodo Švč. Trejybės	XIX. 5-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
433	Telšių	Skuodo	Šačių Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
434	Telšių	Skuodo	Vaičiaičių Šv. Onos	XX. 3-as	dažytas medis	ochra
435	Telšių	Šilalės	Didkiemio Šv. Angelų Sargų	XVIII. 10-as	dažytas medis	rusva
436	Telšių	Šilalės	Girdiškės Švč. Mergelės Marijos Snieginės	XX. 2-as	plytų mūras	raudona
437	Telšių	Šilalės	Kaltinėnų Šv. Jono Krikštytojo	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
438	Telšių	Šilalės	Kvėdarnos Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX. 5-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
439	Telšių	Šilalės	Laukuvos Šv. Kryžiaus Atradimo	XIX. 6-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
440	Telšių	Šilalės	Pajūralio Šv. Joakimo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
441	Telšių	Šilalės	Pajūrio Švč. Trejybės	XIX. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
442	Telšių	Šilalės	Požerės Kristaus Atsimainymo	XVIII. 8-as	dažytas medis	pilka
443	Telšių	Šilalės	Šilalės Šv. Pranciškaus Asyžiečio	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
444	Telšių	Šilalės	Tenenių Šv. Barbaros	XVIII. 9-as	dažytas medis	pilka
445	Telšių	Šilalės	Tūbinių Dievo Apvaizdos	XX. 3-as	dažytas medis	rausva

1	2	3	4	5	6	7
446	Telšių	Šilalės	Upynos Švč. Mergelės Marijos Vardo	XX. 4-as	dažytas medis	rausva
447	Telšių	Šilalės	Varsėdžių Šv. Roko	XIX. 2-as	dažytas medis	rausva
448	Telšių	Šilalės	Žvingių Šv. Kryžiaus Išaukstinimo	XX. 4-as	dažytas medis	ochra
449	Telšių	Šilutės	Degučių Šv. Vincento Ferero	XVIII. 6-as	dažytas medis	gelsva
450	Telšių	Šilutės	Gardamo Šv. Roko	XX. 4-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
451	Telšių	Šilutės	Pagėgių Šv. Kryžiaus	XX. 4-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
452	Telšių	Šilutės	Ropkojų Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 7-as	dažytas medis	pilka
453	Telšių	Šilutės	Rukų Šv. Antano Paduviečio	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
454	Telšių	Šilutės	Stemplių Šv. Aloyzo	XX. 5-as	dažytas medis	ochra
455	Telšių	Šilutės	Šilutės Šv. Kryžiaus	XIX. 6-as	plytų mūras	raudona
456	Telšių	Šilutės	Švėkšnos Šv. apaštalo Jokūbo	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
457	Telšių	Šilutės	Vainuto Šv. Jono Krikštytojo	XIX. 7-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
458	Telšių	Šilutės	Vilkyčių Šv. Brunono Kverfurtiečio	XXI. 1-as	dažytas tinkas	pilka
459	Telšių	Šilutės	Vilkyškių Šv. Onos	XX. 6-as	dažytas tinkas	pilka
460	Telšių	Šilutės	Žemaičių Naumiesčio Šv. arkangelo Mykolo	XVIII. 9-as	dažytas medis	rausva
461	Telšių	Tauragės	Adakavo Šv. Jono Krikštytojo	XVIII. 10-as	dažytas medis	geltona
462	Telšių	Tauragės	Batakių Šv. Onos	XX. 10-as	dažytas medis	gelsva
463	Telšių	Tauragės	Dauglaukio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XXI. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
464	Telšių	Tauragės	Gaurės Šv. arkangelo Mykolo	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
465	Telšių	Tauragės	Lomių Kristaus Atsimainymo	XIX. 5-as	dažytas medis	rausva
466	Telšių	Tauragės	Nemakščių Švč. Trejybės	XXI. 1-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
467	Telšių	Tauragės	Pagramančio Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XVIII. 8-as	dažytas medis	ochra
468	Telšių	Tauragės	Pašaltuonio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 9-as	dažytas medis	ochra

1	2	3	4	5	6	7
469	Telšių	Tauragės	Sartininkų Šv. Jurgio	XVIII. 9-as	dažytas medis	rusva
470	Telšių	Tauragės	Skaidvilės Šv. Kryžiaus	XVIII. 10-as	dažytas medis	ochra
471	Telšių	Tauragės	Smalininkų Šv. Juozapo	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
472	Telšių	Tauragės	Tauragės Švč. Trejybės	XX. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
473	Telšių	Tauragės	Vaitimėnų Šv. Kryžiaus Išaukštinimo	XX. 4-as	dažytas medis	rusva
474	Telšių	Tauragės	Varlaukio Švč. Trejybės	XIX. 9-as	dažytas medis	geltona
475	Telšių	Tauragės	Viešvilės Kristaus Atsimainymo	XXI. 2-as	dažytas tinkas	rausva
476	Telšių	Tauragės	Žygaičių Šv. apaštalo Petro ir Pauliaus	XIX. 7-as	dažytas tinkas	gelsva
477	Telšių	Telšių	Degaičių Šv. apaštalo Petro ir Pauliaus	XXI. 2-as	dažytas medis	ruda
478	Telšių	Telšių	Eigirdžių Dievo Apvaizdos	XVIII. 10-as	dažytas medis	rausva
479	Telšių	Telšių	Gadūnavo Švč. Jėzaus Širdies	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
480	Telšių	Telšių	Janapolės Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 2-as	dažytas medis	pilka
481	Telšių	Telšių	Kaunatavos Dievo Apvaizdos	XX. 3-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
482	Telšių	Telšių	Lauko Sodos Šv. Joakimo	XIX. 9-as	dažytas medis	pilka
483	Telšių	Telšių	Lieplaukės Šv. Jurgio	XIX. 7-as	dažytas medis	rusva
484	Telšių	Telšių	Luokės Visų Šventųjų	XVIII. 8-as	dažytas medis	geltona
485	Telšių	Telšių	Mitkaičių Švč. Mergelės Marijos	XIX. 3-as	dažytas medis	ruda
486	Telšių	Telšių	Nerimdaičių Šv. apaštalo Baltramiejaus	XIX. 6-as	dažytas tinkas	balta
487	Telšių	Telšių	Nevarėnų Nukryžiuotojo Jėzaus	XVIII. 9-as	dažytas medis	ruda
488	Telšių	Telšių	Pavandenės Šv. Onos	XIX. 1-as	dažytas medis	gelsva
489	Telšių	Telšių	Telšių Šv. Antano Paduviečio	XVIII. 10-as	dažytas tinkas	balta
490	Telšių	Telšių	Telšių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 7-as	dažytas tinkas	balta
491	Telšių	Telšių	Tryškių Švč. Trejybės	XVIII. 6-as	dažytas medis	ochra
492	Telšių	Telšių	Ubiškės Angelų Sargų	XIX. 6-as	dažytas medis	ochra
493	Telšių	Telšių	Upynos Šv. Jono Labdario	XIX. 1-as	dažytas medis	geltona

1	2	3	4	5	6	7
494	Telšių	Telšių	Varnių Šv. Aleksandro	XIX. 1-as	dažytas medis	geltona
495	Telšių	Telšių	Varnių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus	XVII. 10-as	dažytas tinkas	balta
496	Telšių	Telšių	Viekšnalių Švč. Mergelės Marijos Globos	XX. 2-as	dažytas medis	geltona
497	Telšių	Telšių	Viešvėnų Švč. Trejybės	XIX. 6-as	dažytas medis	geltona
498	Telšių	Telšių	Žarėnų Šv. vyskupo Stanislovo	XX. 2-as	dažytas medis	geltona
499	Vilkaviškio	Aleksoto	Aleksoto Šv. Kazimiero	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
500	Vilkaviškio	Aleksoto	Aukštosios Panemunės Švč. Mergelės Marijos Vardo	XIX. 6-as	dažytas tinkas	balta
501	Vilkaviškio	Aleksoto	Braziūkų Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX. 4-as	dažytas medis	pilka
502	Vilkaviškio	Aleksoto	Ežerėlio Šv. Antano Paduviečio	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
503	Vilkaviškio	Aleksoto	Garliavos Švč. Trejybės	XIX. 1-as	dažytas tinkas	balta
504	Vilkaviškio	Aleksoto	Margininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XIX. 8-as	dažytas medis	geltona
505	Vilkaviškio	Aleksoto	Pažerų Švč. Jėzaus Širdies	XX. 10-as	plytų mūras	raudona
506	Vilkaviškio	Aleksoto	Rokų Šv. Antano Paduviečio	XX.10-as	dažytas tinkas	gelsva
507	Vilkaviškio	Aleksoto	Šlienavos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XX. 6-as	dažytas medis	gelsva
508	Vilkaviškio	Aleksoto	Tabariškių Kristaus Karaliaus	XX. 3-as	dažytas medis	rusva
509	Vilkaviškio	Aleksoto	Viršužiglio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XX. 10-as	dažytas medis	ruda
510	Vilkaviškio	Aleksoto	Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo	XX. 5-as	plytų mūras	raudona
511	Vilkaviškio	Alytaus	Alytaus Šv. Angelų Sargų	XIX. 8-as	dažytas medis	žalsva
512	Vilkaviškio	Alytaus	Alytaus Šv. Kazimiero	XIX. 9-as	dažytas tinkas	balta
513	Vilkaviškio	Alytaus	Alytaus Švč. M. Marijos Krikščionių Pagalbos	XXI. 1-as	plytų mūras	žalsva
514	Vilkaviškio	Alytaus	Krokialaukio Kristas Atsimainymo	XIX. 8-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
515	Vilkaviškio	Alytaus	Miroslavo Švč. Trejybės	XX. 2-as	dažytas tinkas	balta
516	Vilkaviškio	Alytaus	Rumbonių Švč. Trejybės	XVIII. 10-as	dažytas medis	ochra
517	Vilkaviškio	Alytaus	Santaikos Kristaus Karaliaus	XX. 3-as	dažytas medis	raudona

1	2	3	4	5	6	7
518	Vilkaviškio	Alytaus	Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XVI. 2-as	dažytas tinkas	balta
519	Vilkaviškio	Alytaus	Ūdrijos Švč. Jėzaus Širdies	XX. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
520	Vilkaviškio	Lazdijų	Būdviečio Jėzaus Nazariečio	XX. 1-as	dažytas medis	pilka
521	Vilkaviškio	Lazdijų	Gerdašių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX. 4-as	dažytas medis	gelsva
522	Vilkaviškio	Lazdijų	Kapčiamiesčio Dievo Apvaizdos	XX. 6-as	dažytas medis	ochra
523	Vilkaviškio	Lazdijų	Krikštonių Kristaus Karaliaus	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
524	Vilkaviškio	Lazdijų	Krosnos Šv. apaštalo evangelisto Mato	XIX. 5-as	dažytas tinkas	rausva
525	Vilkaviškio	Lazdijų	Kučiūnų Šv. Kazimiero	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
526	Vilkaviškio	Lazdijų	Lazdijų Šv. Onos	XIX. 10-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
527	Vilkaviškio	Lazdijų	Leipalingio Švč Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 3-as	dažytas tinkas	balta
528	Vilkaviškio	Lazdijų	Liškiavos Švč. Trejybės	XVIII. 2-as	dažytas tinkas	rausva
529	Vilkaviškio	Lazdijų	Metelių Kristaus Atsimainymo	XIX. 3-as	dažytas tinkas	balta
530	Vilkaviškio	Lazdijų	Paveisininkų Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės	XIX. 4-as	dažytas medis	ruda
531	Vilkaviškio	Lazdijų	Rudaminos Švč. Trejybės	XX. 1-as	dažytas medis	rusva
532	Vilkaviškio	Lazdijų	Seirijų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XVI. 9-as	dažytas tinkas	balta
533	Vilkaviškio	Lazdijų	Šeštokų Švč. Mergelės Marijos, Nuolatinės Gelbėtojos	XX. 3-as	dažytas medis	rusva
534	Vilkaviškio	Lazdijų	Šlavantų Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai	XX. 3-as	dažytas medis	gelsva
535	Vilkaviškio	Lazdijų	Šventežerio Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XIX. 9-as	dažytas medis	geltona
536	Vilkaviškio	Lazdijų	Veisiejų Šv. Jurgio	XIX. 2-as	dažytas tinkas	balta
537	Vilkaviškio	Marijampolės	akmenų Šv. Roko	XX. 10-as	dažytas medis	gelsva
538	Vilkaviškio	Marijampolės	Ažuolų Būdos Šv. Antano Paduviečio	XX. 4-as	dažytas medis	rusva
539	Vilkaviškio	Marijampolės	Bagotosios Šv. Antano Paduviečio	XX. 2-as	dažytas medis	ochra

1	2	3	4	5	6	7
540	Vilkaviškio	Marijampolės	Daukšių Šv. Jurgio	XIX. 7-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
541	Vilkaviškio	Marijampolės	Gudelių Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XIX. 10-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
542	Vilkaviškio	Marijampolės	Igliaukos Šv. Kazimiero	XIX. 9-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
543	Vilkaviškio	Marijampolės	Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Vardo	XIX. 4-as	dažytas tinkas	gelsva
544	Vilkaviškio	Marijampolės	Kazlų Rūdos Švč. Jėzaus Širdies	XX. 3-as	dažytas medis	rusva
545	Vilkaviškio	Marijampolės	Liubavo Švč. Trejybės	XX. 6-as	akmenų mūras, dažytas medis	pilka, balta
546	Vilkaviškio	Marijampolės	Liudvino Šv. Liudviko	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
547	Vilkaviškio	Marijampolės	Marijampolės Palaimintojo popiežiaus Jono Pauliaus II	XIX. 10-as	dažytas medis	ruda
548	Vilkaviškio	Marijampolės	Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo mažoji bazilika	XIX. 3-as	dažytas tinkas	balta
549	Vilkaviškio	Marijampolės	Marijampolės Šv. Vincento Pauliečio	XXI. 2-as	dažytas medis	ruda
550	Vilkaviškio	Marijampolės	Mindaugų Šv. Mykolo	XIX. 5-as	dažytas medis	ruda
551	Vilkaviškio	Marijampolės	Patašinės Šv. Kryžiaus	XX. 10-as	plytų mūras, dažytas medis	raudona, ochra
552	Vilkaviškio	Marijampolės	Patilčių Šv. Petro Išvadavimo	XXI. 10-as	plytų mūras	raudona
553	Vilkaviškio	Marijampolės	Plutiškių Šv. Juozapo	XIX. 4-as	dažytas medis	balta
554	Vilkaviškio	Marijampolės	Riečių Švč. Trejybės	XX. 2-as	dažytas medis	pilka
555	Vilkaviškio	Marijampolės	Sangrūdos Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės	XX. 10-as	dažytas tinkas	gelsva, balta
556	Vilkaviškio	Marijampolės	Sasnavos Švč. Mergelės Marijos Vardo	XX. 4-as	plytų mūras	raudona
557	Vilkaviškio	Marijampolės	Skardupių Švč. Mergelės Marijos, Krikščionių Pagalbos	XX. 5-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
558	Vilkaviškio	Marijampolės	Šunskų Šv. Marijos Magdaliėtės	XIX. 7-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
559	Vilkaviškio	Marijampolės	Viškio Rūdos Šv. vyskupo Stanislovo	XIX. 9-as	dažytas medis	gelsva
560	Vilkaviškio	Prienu	Balbieriškio Švč. Mergelės Marijos Rožančiaus	XXI. 2-as	plytų mūras	ruda
561	Vilkaviškio	Prienu	Išlaužo Švč. Mergelės Marijos, Krikščionių Pagalbos	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta

1	2	3	4	5	6	7
562	Vilkaviškio	Prienu	Naujosios Ūtos Šv. Vincento Pauliečio	XX. 3-as	dažytas medis	ochra
563	Vilkaviškio	Prienu	Pakuonio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX. 9-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, balta
564	Vilkaviškio	Prienu	Prienu Kristaus Apsireiškimo	XVIII. 5-as	dažytas medis	žalsva
565	Vilkaviškio	Prienu	Skriaudžių Šv. Lauryno	XIX. 4-as	dažytas tinkas	balta
566	Vilkaviškio	Prienu	Šilavoto Švč. Jėzaus Širdies	XX. 1-as	plytų mūras	raudona
567	Vilkaviškio	Prienu	Veiverių Šv. Liudviko	XIX. 6-as	dažytas tinkas	gelsva
568	Vilkaviškio	Šakių	Barzdų Kristaus Karaliaus	XX. 4-as	dažytas tinkas	balta
569	Vilkaviškio	Šakių	Gelgaudiškio Šv. Kryžiaus Išaukstinimo	XIX. 7-as	plytų mūras	raudona
570	Vilkaviškio	Šakių	Griškabūdžio Kristaus Atsimainymo	XVIII. 10-as	dažytas medis	pilka
571	Vilkaviškio	Šakių	Ilguvos Šv. Kryžiaus Atradimo	XIX. 2-as	dažytas medis	geltona
572	Vilkaviškio	Šakių	Kaimelio Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 6-as	dažytas medis	pilka
573	Vilkaviškio	Šakių	Kretkampio Šv. diakono Stepono	XX. 2-as	dažytas medis	gelsva
574	Vilkaviškio	Šakių	Kudirkos Naumiesčio Šv. Kryžiaus Atradimo	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
575	Vilkaviškio	Šakių	Lekėčių Šv. Kazimiero	XIX. 5-as	dažytas medis	rusva
576	Vilkaviškio	Šakių	Lukšių Šv. Juozapo	XIX. 8-as	dažytas tinkas	balta
577	Vilkaviškio	Šakių	Paežerėlių Šv. Angelų Sargų	XIX. 6-as	plytų mūras	raudona
578	Vilkaviškio	Šakių	Paluobių Šv. Angelų Sargų	XX. 2-as	dažytas medis	geltona
579	Vilkaviškio	Šakių	Plokščių Švč. Mergelės Marijos Vardo	XIX. 7-as	dažytas medis	gelsva
580	Vilkaviškio	Šakių	Sintautų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 10-as	dažytas tinkas	balta
581	Vilkaviškio	Šakių	Slavikų Šv. Onos	XIX. 4-as	dažytas medis	ochra
582	Vilkaviškio	Šakių	Sudargo Šv. Jono Krikštytojo	XX. 5-as	dažytas medis	balta
583	Vilkaviškio	Šakių	Sutkų Švč. Mergelės Marijos, Belaisvių Vaduotojos	XIX. 3-as	dažytas medis	geltona
584	Vilkaviškio	Šakių	Šakių Šv. Jono Krikštytojo	XX. 8-as	dažytas tinkas	ruda

1	2	3	4	5	6	7
585	Vilkaviškio	Šakių	Valakbūdžio Švč. Mergelės Marijos, Angelų Karalienės	XX. 5-as	dažytas medis	ochra
586	Vilkaviškio	Šakių	Žemosios Panemunės Šv. Vincento Pauliečio	XIX. 8-as	dažytas tinkas	balta
587	Vilkaviškio	Šakių	Žvirgždaičių Švč. Jėzaus Širdies	XXI. 2-as	dažytas tinkas	balta
588	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Alksnėnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX. 3-as	dažytas medis	geltona
589	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Alksninės Kristaus Atsimainymo	XX. 4-as	dažytas tinkas	pilka
590	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Alvito Šv. Onos	XXI. 2-as	plytų mūras	raudona
591	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Bartinkų Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XX. 5-as	dažytas medis	rusva
592	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Didvyžių Šv. popiežiaus Leono II	XIX. 9-as	plytų mūras	raudona
593	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Gižų Šv. Antano Paduviečio	XIX. 5-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
594	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Gražiškių Šv. arkangelo Mykolo	XIX. 9-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
595	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Keturvalakių Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XX. 5-as	plytų mūras	geltona
596	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Kybartų Eucharistinio Išganymo	XX. 3-as	dažytas tinkas	balta
597	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Lankeliškių Švč. Trejybės	XX. 5-as	dažytas medis	ochra
598	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Pajevonio Šv. Jono Krikštytojo	XX. 3-as	akmenų, plytų mūras, dažytas tinkas	pilka, raudona
599	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Pilviškių Švč. Trejybės	XX. 10-as	dažytas tinkas	pilka
600	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Vilkaviškio Šv. Kryžiaus	XIX. 10-as	dažytas tinkas	balta
601	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Vilkaviškio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX. 10-as	dažytas tinkas	balta
602	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Virbalio Šv. arkangelo Mykolo	XVIII. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
603	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Vištyčio Švč. Trejybės	XIX. 3-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
604	Vilkaviškio	Vilkaviškio	Žaliosios Šv. Roko	XX. 5-as	dažytas tinkas	pilka
605	Vilniaus ark.	Ignalinos	Ceikinių Švč. Mergelės Marijos	XVIII a. 8-as	dažytas medis	geltona
606	Vilniaus ark.	Ignalinos	Dūkšto Šv. Stanislovo Kostkos	XX a. 4-as	dažytas medis	balta
607	Vilniaus ark.	Ignalinos	Gaidės Nukryžiuotojo Jėzaus	XX a. 4-as	dažytas medis	gelsva

1	2	3	4	5	6	7
608	Vilniaus ark.	Ignalinos	Gedžiūnėlių Švč. Mergelės Marijos Sopulingosios	XX a. 3-as	dažytas medis	ochra
609	Vilniaus ark.	Ignalinos	Ignalinos Švč. Mergelės Marijos Gimimo	XX a. 10-as	dažytas tinkas	pilka
610	Vilniaus ark.	Ignalinos	Kačerginės Šv. Jono Krikštytojo	XX a. 10-as	dažytas medis, stiklas	žalsva
611	Vilniaus ark.	Ignalinos	Kazitiškio Šv. vyskupo Stanislovo	XX a. 1-as	plytų mūras	geltona
612	Vilniaus ark.	Ignalinos	Linkmenų Švč. Trejybės	XIX a. 9-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
613	Vilniaus ark.	Ignalinos	Mielagėnų Šv. Jono Krikštytojo	XVIII a. 10-as	dažytas tinkas	gelsva
614	Vilniaus ark.	Ignalinos	Naujojo Daugėlišio Šv. Joakimo ir Onos	XIX a. 9-as	dažytas medis	ochra
615	Vilniaus ark.	Ignalinos	Palūšės Šv. Juozapo	XVIII a. 6-as	dažytas medis	pilka
616	Vilniaus ark.	Ignalinos	Paringio Švč. Jėzaus Širdies	XIX a. 2-as	akmenų mūras	pilka
617	Vilniaus ark.	Ignalinos	Pušų Švč. Mergelės Marijos Gailestingumo Motinos	XIX a. 5-as	dažytas medis	ochra
618	Vilniaus ark.	Ignalinos	Rimšės Švč. Trejybės	XIX a. 1-as	dažytas medis	gelsva
619	Vilniaus ark.	Ignalinos	Smalvų Švč. Mergelės Marijos Rožančinės	XIX a. 6-as	dažytas medis	ruda
620	Vilniaus ark.	Ignalinos	Tilžės Švč. Mergelės Marijos Karalienės	XX a. 3-as	dažytas medis	ruda
621	Vilniaus ark.	Ignalinos	Turmanto Šv. Jėzaus Širdies	XX a. 3-as	dažytas medis	gelsva
622	Vilniaus ark.	Ignalinos	Tverečiaus Švč. Trejybės	XX a. 1-as	plytų mūras	raudona
623	Vilniaus ark.	Ignalinos	Vidiškių Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XX a. 1-as	plytų mūras	raudona
624	Vilniaus ark.	Ignalinos	Visagino Šv. apaštalo Pauliaus	XX a. 10-as	dažytas tinkas	pilka
625	Vilniaus ark.	Ignalinos	Vosiūnų Švč. Mergelės Marijos	XX a. 3-as	dažytas medis	geltona
626	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Alionių Švč. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX a. 4-as	dažytas medis	pilka
627	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Dūkštų Šv. Onos	XIX a. 6-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
628	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Eitminiškių Šv. Antano Paduviečio	XX a. 3-as	dažytas medis	geltona
629	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Karvio Šv. Juozapo	XIX a. 7-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
630	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Maišiagalos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX a. 7-as	dažytas tinkas	gelsva

1	2	3	4	5	6	7
631	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Paberžės Švč. Jėzaus Širdies	XX a. 4-as	plytų mūras	raudona
632	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Riešės Šv. vysk. Stanislovo	XX a. 4-as	dažytas tinkas	gelsva
633	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Sudervės Švč. Trejybės	XIX a. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
634	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Šilėnų Švč. Mergelės Marijos	XVIII a. 3-as	dažytas medis	geltona
635	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo	XVIII a. 8-as	dažytas tinkas	balta
636	Vilniaus ark.	Kalvarijų	Vilniaus Švč. Trejybės (Trinapolio)	XVIII a. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
637	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Balingrado Dievo Apvaizdos	XIX a. 3-as	dažytas tinkas	pilka
638	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Bezdonių Švč. M. Marijos Aušros Vartų Gailestingumo Motinos	XX a. 4-as	dažytas medis	geltona
639	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Buivydžių Šv. Jurgio	XX a. 9-as	dažytas tinkas	pilka
640	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Juodšilių Palaimintojo Mykolo Sopočkos	XXI a.	dažytas tinkas	ochra
641	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Kalvelių Dievo Gailestingumo	XXI a.	dažytas tinkas	pilka
642	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Kenos Švč. Aušros Vartų Dievo Motinos	XX a. 4-as	dažytas medis	pilka
643	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Lavoriškių Šv. Jono Krikštytojo	XX a. 1-as	plytų mūras	geltona
644	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Medininkų Švč. Trejybės ir Šv. Kazimiero	XX a. 4-as	dažytas medis	ruda
645	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Mickūnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX a. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
646	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Naujosios Vilnios Švč. Mergelės Marijos Taikos Karalienės	XXI a.	dažytas tinkas	gelsva
647	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Nemenčinės Šv. arkangelo Mykolo	XIX a. 6-as	dažytas tinkas	pilka
648	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Nemėžio Šv. Rapolo Kalinausko	XXI a.	plytų mūras	raudona
649	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Rudaminos Švč. Mergelės Marijos Gerosios Patarėjos	XX a. 1-as	dažytas medis	rusva
650	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Rukainių Šv. arkangelo Mykolo	XIX a. 3-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, gelsva
651	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Sužionių Šv. Felikso Valua	XVIII a. 10-as	dažytas tinkas	rausva
652	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Šumsko Šv. arkangelo Mykolo	XVIII a. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
653	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Vilniaus Naujosios Vilnios Šv. Kazimiero	XX a. 2-as	plytų mūras	geltona

1	2	3	4	5	6	7
654	Vilniaus ark.	Nauj. Vilnios	Vilniaus Pavilnio K. Karaliaus ir Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės	XX a. 4-as	dažytas medis	gelsva
655	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Akmenynės Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės	XX a. 3-as	dažytas medis	ruda
656	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Butrimonių Šv. arkangelo Mykolo	XVIII a. 10-as	dažytas medis	ochra
657	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Dieveniškų Švč. Mergelės Marijos Rožančinės	XVIII a. 9-as	dažytas medis	geltona
658	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Eišiškių Kristaus Žengimo į dangų	XIX a. 6-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
659	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Jašiūnų Šv. Onos	XX a. 7-as	dažytas medis, dažytas tinkas	balta
660	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Norviliškių Švč. Mergelės Marijos Gailestingumo Motinos	XX a. 3-as	dažytas medis	žalia
661	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Pabarės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX a. 4-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
662	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Rūdinkų Švč. Trejybės	XIX a. 9-as	dažytas medis	ochra
663	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Šalčininkėlių Šv. Jurgio	XIX a. 4-as	dažytas medis	gelsva
664	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Šalčininkų Šv. apaštalo Petro	XIX a. 4-as	dažytas tinkas	gelsva
665	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Tabariškių Šv. arkangelo Mykolo	XVIII a. 8-as	dažytas medis	ochra
666	Vilniaus ark.	Šalčininkų	Turgelių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XIX a. 4-as	akmenų, plytų mūras	ruda, raudona
667	Vilniaus ark.	Švenčionių	Adutiškio Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XX a. 2-as	plytų mūras	raudona
668	Vilniaus ark.	Švenčionių	Kaltanėnų Švč. Mergelės Marijos Angeliškosios	XX a. 1-as	plytų mūras	raudona
669	Vilniaus ark.	Švenčionių	Karkažiškės Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XX a. 2-as	plytų mūras	raudona
670	Vilniaus ark.	Švenčionių	Pabradės Švč. Mergelės Marijos Šeimos Karalienės	XXI a.	dažytas tinkas	balta
671	Vilniaus ark.	Švenčionių	Pavoverės Šv. Kazimiero	XVIII a. 8-as	dažytas medis	žalsva
672	Vilniaus ark.	Švenčionių	Reškutėnų Šv. Izidoriaus	XX a. 3-as	dažytas medis	raudona
673	Vilniaus ark.	Švenčionių	Strūnaičio Šv. apaštalo Petro ir Povilo	XIX a. 5-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
674	Vilniaus ark.	Švenčionių	Švenčionėlių Šv. Edvardo	XX a. 6-as	plytų mūras	geltona, pilka
675	Vilniaus ark.	Švenčionių	Švenčionių Visų Šventųjų	XIX a. 10-as	dažytas tinkas	gelsva
676	Vilniaus ark.	Trakų	Grigiškių Šv. Dvasios	XXI a.	plytų mūras, dažytas tinkas	rusva

1	2	3	4	5	6	7
677	Vilniaus ark.	Trakų	Lentvario Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelės Marijos	XX a. 3-as	akmenų, plytų mūras	pilka, raudona
678	Vilniaus ark.	Trakų	Paluknio Šv. Jono Krikštytojo	XX a. 5-as	dažytas medis	gelsva
679	Vilniaus ark.	Trakų	Parudaminio Kristaus Atsimainymo	XX a. 1-as	plytų mūras	raudona, geltona
680	Vilniaus ark.	Trakų	Rykantų Švč. Trejybės	XVI a. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
681	Vilniaus ark.	Trakų	Rūdiškių Švč. Jėzaus Širdies	XX a. 4-as	akmenų mūras	pilka
682	Vilniaus ark.	Trakų	Senųjų Trakų Viešpaties Apreiškimo Švč. M. Marijai ir Šv. Benedikto	XIX a. 10-as	dažytas tinkas	balta
683	Vilniaus ark.	Trakų	Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika	XV a. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
684	Vilniaus ark.	Trakų	Vaidotų Šv. apaštalo Pauliaus Atsivertimo	XX a. 2-as	plytų mūras	geltona
685	Vilniaus ark.	Varėnos	Druskininkų (Ratnyčios) Šv. apaštalo Baltramiejaus	XX a. 2-as	plytų mūras	geltona
686	Vilniaus ark.	Varėnos	Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės	XX a. 4-as	plytų mūras	raudona
687	Vilniaus ark.	Varėnos	Dubičių Švč. Jėzaus Širdies	XX a. 1-as	dažytas medis	pilka
688	Vilniaus ark.	Varėnos	Kabelių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XX a. 2-as	dažytas medis	geltona
689	Vilniaus ark.	Varėnos	Kalesninkų Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX a. 4-as	plytų mūras	raudona
690	Vilniaus ark.	Varėnos	Marcinkonių Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado	XIX a. 9-as	dažytas medis	geltona
691	Vilniaus ark.	Varėnos	Rudnios Švč. Mergelės Marijos Nuolatinės Globėjos	XX a. 2-as	dažytas medis	balta
692	Vilniaus ark.	Varėnos	Valkininkų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo	XIX a. 4-as	akmenų mūras, dažytas tinkas	pilka, balta
693	Vilniaus ark.	Varėnos	Varėnos Šv. arkangelo Mykolo	XX a. 4-as	dažytas medis	ochra
694	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Lietuvos kariuomenės Šv. Ignoto	XVII a. 5-as	dažytas tinkas	rusva
695	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Dievo Gailestingumo	XVI a. 1-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, gelsva
696	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Išganytojo (Joanitų)	XVIII a. 2-as	dažytas tinkas	gelsva
697	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. apaštalo Baltramiejaus	XIX a. 3-as	dažytas tinkas	gelsva

1	2	3	4	5	6	7
698	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. apaštalų Petro ir Povilo	XVII a. 7-as	dažytas tinkas	ochra
699	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo	XVIII a. 3-as	dažytas tinkas	raudona
700	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Jono Krikštytojo ir Šv. Jono apaštalo ir Evangelisto	XV a. 3-as	dažytas tinkas	gelsva
701	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Kazimiero	XVII a. 2-as	dažytas tinkas	rausva
702	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Kryžiaus	XVII a. 4-as	dažytas tinkas	rausva
703	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Onos	XV a. 10-as	plytų mūras	raudona
704	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Pranciškaus ir Šv. Bernardino	XV a. 10-as	plytų mūras	raudona
705	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Teresės	XVII a. 6-as	dažytas tinkas	rusva
706	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus katedra	XIX a. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
707	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų	XV a. 3-as	plytų mūras, dažytas tinkas	raudona, pilka
708	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ramintojos	XVIII a. 7-as	dažytas tinkas	gelsva
709	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų	XVI a. 2-as	dažytas tinkas	gelsva
710	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šventosios Dvasios	XVII a. 9-as	dažytas tinkas	gelsva
711	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Visų Šventųjų	XVII a. 4-as	dažytas tinkas	rausva
712	Vilniaus ark.	Vilniaus I	Vilniaus Šv. Mikalojaus	XIV a. 3-as	plytų mūras	raudona
713	Vilniaus ark.	Vilniaus II	Vilniaus Dievo Apvaizdos	XX a. 2-as	dažytas tinkas	gelsva
714	Vilniaus ark.	Vilniaus II	Vilniaus Pal. Jurgio Matulaičio	XX a. 10-as	dažytas tinkas	balta
715	Vilniaus ark.	Vilniaus II	Vilniaus Šv. arkangelo Rapolo	XVIII a. 1-as	dažytas tinkas	gelsva
716	Vilniaus ark.	Vilniaus II	Vilniaus Šv. Jono Bosko	XXI a.	dažytas tinkas	balta
717	Vilniaus ark.	Vilniaus II	Vilniaus Šv. Juozapo	XXI a.	dažytas tinkas	pilka
718	Vilniaus ark.	Vilniaus II	Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo	XX a. 6-as	plytų mūras	geltona

2 priedas. Interviu su Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos l.e.p. Teritorijų planavimo ir paveldo tyrimų organizavimo skyriaus vedėja Indre Baliulyte.

Kaip pasirenkama bažnyčia, kurią restauruojate?

Bažnyčios valdytojas yra klebonas. Jei jis nusprendžia, kad reikia remontuoti bažnyčią, kreipiasi į Vyskupą, kad įrašytų į prioritetus. Yra tokia Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl bendradarbiavimo kultūros ir švietimo srityje, pagal ją Valstybė yra įsipareigojusi restauruoti kilnojamąsias ir nekilnojamąsias vertybes. Toje sutartyje yra ir apibrėžta tam tikra lėšų suma, skirta vertybėms restauruoti pagal vyskupijas. Restauruojamos tik į paveldo registrą įtrauktos bažnyčios, tačiau nuo praeitų metų Kultūros paveldo departamentas turi inventorių, į kurį įtrauktos bažnyčios turi potencialią galimybę tapti kultūros vertybėmis. Metų pabaigoje sprendžiama, ar įrašyti į kultūros vertybių registro sąrašą.

Kodėl bažnyčių inventoriuose neįrašyta fasado spalva?

Esu dariusi istorinius tyrimus ir nesu radusi, kad būtų įrašyta spalva. Būna įrašyta, kad šviežiai nudažyta arba dažyta seniai. Spalva pasirenkama: ateina projektuotojas, atsiveda polichromijų specialistą, kuris sudaro stratigrafijų - buvusių spalvų lentelę. Pagal tai ir parenkama spalva.

Kaip perdažomos medinės bažnyčios?

Pavyzdžiui, Prienų bažnyčia sovietmečiu buvo geltona. Klebonas kokius dažus nusipirkdavo, tokia ir būdavo. Atlikus istorinius ir polichrominius tyrimus paaiškėjo, kad ankstesnioji bažnyčios fasado spalva buvo žalia. Šiuo metu ji nudažyta žaliai.

Kartais klebonai pasikviečia menotyrininkus, stengiasi fasado spalvą nustatyti pagal laikotarpį. Laikotarpio spalvų katalogo neturime.

Blogiausia, kad dabar labai lengvai galima suklysti techniškai parenkant spalvą: dažniausiai parenkama kompiuteryje, o kompiuteris keičia spalvą ir gaunasi neaišku kas.

Anksčiau, buvusiam restauravimo institute (privatizuotas 1995 m.), padarydavo mėginius su guašu, parengdavo spalvas. (Kai buvo restauravimo institutas, atlikdavo kompleksinius tyrimus ir tada restauruodavo, o dabar, kol viename gale paremontuoja sieną, kitame bėga stogas).

Kaip dažė bažnyčias sovietmečiu?

Viskas buvo dažoma atsitiktinai, atskirai lipdiniai, atskirai paauskavimas. Klebonas patylikais nusipirkdavo dažų ir patylikais nudažydavo. Dabar jau stengiamasi polichromijos pagalba surasti fasado spalvą.

Šiandien bažnyčios restauruojamos pagal kultūros ministro parengtą tvarką.

Pavyzdžiui, Vilniaus Šv. arkangelo Rapolo bažnyčia ilgai stovėjo apleista, kadangi ji lenkiškos parapijos, joms būdavo truputį prasčiau, skirdavo mažiau lėšų bažnyčių priežiūrai. Atėjus dabartiniam vyskupui, jau nebeskirstoma. Bažnyčia dalį restauravimo darbų atliko savo lėšomis, o paskui departamentas kompensavo. Pirminis Šv. Rapolo bažnyčios fasado spalvos parinkimas buvo nesėkmingas - pradėta dažyti rausvai, gavosi šaltibarščių spalva, tačiau pritrūkus lėšų, darbai buvo sustabdyti. Vyskupas parašė prašymą darbams užbaigti. Buvo atlikta fasado polichromija ir pasirinkta dabartinė fasado spalva.

Dabar pirmiausia atliekami istoriniai, renkant medžiagą išlikusiuose istoriniuose šaltiniuose, ir polichromijos tyrimai, o tik po to pasirenkama fasado spalva. Šie darbai atliekami prieš dažant paveldosaugines bažnyčias. XIX a. (klasicizmas) bažnyčias dažė monochromiškai, daugiausia baltai.

Nuo kada pradėjo dažyti medines bažnyčias? Iš kur gaudavo dažų?

XIX a. jau tikrai pradėjo dažyti. Tikslių duomenų neturiu. Vizitacijos aktuose tokios informacijos nėra. Jei seniai dažyta, įrašo nėra, jei šviežiai dažyta, tada taip ir parašo.

3 priedas. Interviu su Kultūros infrastruktūros centro projektavimo priežiūros tarnybos projektavimo vadove, polichromijos tyrėja, architektė Elena Kazlauskaitė, 2023-03-31, Vilnius,

Kada pradėtos dažyti medinės bažnyčios?

Įdomus klausimas, net nesusimąščiau niekada.

Kurį laiką bažnyčios net nebuvo apkalamos, buvo rąstinės. Kai pradėjo apkalinėti, manau, ir pradėjo dažyti. Pirmiausia langų apvadus ir duris.

Dažų istorija Lietuvoje yra visiška žinių skylė. Net neįsivaizduoju, kas ją galėtų pradėti pildyti. Reikia fiksuoti ir aprašyti buvusias ir esamas fasadų spalvas, nes tos žinios visiškai dings.

Ar turime fasadų spalvų katalogus pagal laikotarpius?

Lietuvių kalba mes neturime jokių apibendrinimų. Esu radus vokiečių pramonės dažų aprašus. Vokiečių chemijos, dažų pramonė ir pigmentų gamyba daug anksčiau pradėjo vystytis. Savo istoriją irgi pradėjo anksčiau nagrinėti. Kitas šaltinis yra lenkai – šitie mums yra jau artimesni, bet vėlgi, kai jų pramonė pradėjo vystytis, carinės Rusijos valdoma Lietuva nebuvo turtingas kraštas. Iš lietuvių žinių, tiesą sakant, man pačiai visada trūksta. Kaip bandyti tai apibendrinti? Reikia ieškoti inventoriuose ir žiūrėti istorines nuotraukas.

Po karo tie patys staliai, kaip ir prieškarį, tokiais pačiais įrankiais taisė langus, duris, lopė skylės sienose ir dažė tokiais dažais, kokius turėjo. Dabar darant polichromijos tyrimą randamų fasado dažų liekanas, tenka atiduoti ištirti chemikams, vizualiai nebeįmanoma atskirti.

Europoje yra praktika, kai fasadų spalvos yra fiksuojamos ir daromos išvados, ir duodamos rekomendacijos senamiesčio dažymams. Pavyzdžiui: vokiečių dažų gamintojas „Kaparol“ yra išsileidęs katalogą pagal istorinius laikotarpius, Austrijoje irgi buvo toks – dabar nežinau.

Skandinavams svarbu natūrali medžiaga (kalkės), o mes labai velkamės su suvokimu, keičiamės, bet labai atsilikame. Pastatą norime nori turėti kaip ledą, kaip veidrodį.

Ar dažant fasadus buvo gilintasi į liturgines spalvas?

Lietuvoje laikmečių spalvų standarto nėra. Fasadų spalvos su liturginėmis spalvomis nelabai susiję.

Ar visi dažydami fasadus ar interjerus žinojo simbolinę prasmę? Kad dalis domėjosi, kad naudojo – taip. Kad 100 proc. nepataikydavo, gal ir aš pati esu 5 procentus nepataikius, bet būdavo ir tokių, kurie nubėgdavo, nusipirkdavo, kurios atseit dera ir gerai atrodo, suveikia momentas: ar man gražu, ar negražu. Buvo ir to, ir to, o kad simbolių turėjo, tai taip.

Tarp karų buvo laikas, kai bažnyčias labiau puošdavo, o buvo, kad tik perdažydavo. Priklausau ir nuo to, kiek laiko statė bažnyčią. Pavyzdžiui, Šv. arkangelo Rapolo bažnyčia statė apie 50

metų. Ilgai ji stovėjo tik su vienu bokštu, antrą pastatė po kiek metų, tada uždėjo vienijantį frizą, ir tik tada atsiranda paspalvinimas.

Norint daryti spalvų fasadų apibendrinimus, reikia išstudijuoti daug konkrečių bažnyčių ir tik tada galima bandyti, atkreipiant dėmesį į laikotarpius, ar medinė, ar mūrinė. Pavyzdys – Šv. arkangelo Rapolo bažnyčia. Mes ją dabar matome pagal seniausius rastus dažų sluoksnius, o man dar kyla klausimas, ar tai yra vienas sluoksnis, ar du. Ir negaliu įrodyti. Ar tai būtų vieno laikotarpio, ar iš karto vienas po kito, jie tiesiog susijungia. Bet mes dar buvom radę septynis spalvų variantus ir atkūrėme juos. Pasirinkome esamą.

Sovietmečiu būdavo, kokius pigmentų maišus atveža, tokios spalvos dažus ir makaluojame. Tada Vilniuje fasadus dažydavom išsklotinėmis, fragmentais, kiek namų papuola į tą fragmentą, taip ir dažome: kur trys, o kur ir devyni pastatai. Prisigalvodavom, pasityrinėdavom spalvų, pasiderindavom, o paima ir atveža raudoną, geltoną ar dar kažkokią. Tai kaip mums maišyti? Visokių cirkų būdavo.

XX a. ne tik bažnyčios, bet ir visos trobos buvo nugeltoniję. O todėl, kad ochros pigmentas buvo nebrangus, ir jo visada buvo galima gauti. Vienu metu buvo užvežta šlykščiai mėlynos, bet ji neišpopuliarėjo, nes buvo baisi. Teko matyti „genialių“ violetinių sprendimų. Buvo skurdo laikas...

Kas yra stratigrafija?

Stratigrafija – dažų bandymukų pavyzdžiai suklijuojami nuo paskutinio iki seniausio. Nuo paviršiaus gilyn. Taip suvedus tarp plokštumų, išsiaiškini vieno laikotarpio spalvas. Kartais sekasi, kartais dėl dažų išlikimo nesiseka.

Ant vienos bažnyčios gali rasti tris, ant kitos - trylika sluoksnių dažų. Tada reikia apsispręsti, kokį spalvinį derinį pasirinkti, net ir tarptautiniuose dokumentuose nėra pasakyta, kad būtinai turi imti seniausią. Tariamės su Vyskupu, su kunigais. Galėtų ir mažiau kai kurie kištis. Pas mus yra taip, kad visi dalyvauja prie spalvų. Jei atėjo specialistas, tai jis ir turėtų spręsti. O pas mus visi ekspertai. Tai klebonas priestatą nusidažo kaip jam norisi. Nors priestatas tik mažas šašelis, o reikia garsiau už visą pastatą. Neduoda tau dirbti, nes spalvą visi išmano. Tai kam tada samdai? Tada pabandyk pats.

Ar turėjome ir turime savo medžiagų fasadams dažyti?

Turėjome linų sėmenų aliejų, kad ir langų rėmų dažymui. Aliejiniai dažai ne taip senai pasirodė, XIX a. mediniai balti pasipylė Vokietijoje, taip ėjo, balo, balo ir nubalo iki mūsų. O prieš tai buvo kalkės. Aliejiniai dažai ir vadinami aliejiniais, nes į juos, kaip pagrindinę medžiagą dėjo aliejų ir kalkes. O dabar mes naudojame sintetinius dažus.

Medį impregnuodavo aliejumi, jis senėdavo ir tamsėdavo natūraliai, baltai padažydavo tik išskirtines detales - langų rėmus, duris.

Vartant Žemaitijos inventorių, tai teko rasti įrašų, kad visa bažnyčia medinė, o tik bokštas žaliai nudažytas. Kažin ką dabar man pasakytų, jei taip nudažyčiau. Dažydavo kaip išskirtinį elementą, skirtą dėmesiui atkreipti.

4 priedas. Interviu su kunigu Dariumi Augliu, 2021-10-03, Jurbarkas

Kada buvo nudažyta medinė Vertimų bažnyčia? Kodėl pasirinkta šviesiai geltona spalva?

Jau šešerius metus kunigauju šioje bažnyčioje. Prie manęs bažnyčia nebuvo dažyta. Kada paskutinį kartą buvo nudažyta, duomenų nėra. Perimant parapiją, skaičiau perdavimo dokumentus, ten įrašų irgi nebuvo. Galiu tik spėlioti, gal dažyta buvo prie kunigo Gražulio (jis tarnavo nuo 1994 iki 2003 m.). Iš dokumentų irgi nematyti. Neturime nurodymo saugoti išlaidų dokumentus. Bažnyčia neturi relikvijų. Nesaugoma valstybės. Viską darome savo jėgomis. Net signalizaciją patys įsirengėme. Visi dokumentai apie bažnyčia saugojami kurijoje.

5 priedas. Interviu su kunigu Gediminu Miežoniu, 2023-03-02, telefonu

Biežonių bažnyčią nudažiau antracito (tamsiai pilka) spalva. Renkant spalvą, neatsižvelgiau į liturgines spalvas.

(Iš pokalbio supratau, kad kunigas mažai su kuo tarėsi. Tik man paminėjus bažnyčios bendruomenę, lyg ir sutiko, kad tarėsi su bendruomene dėl spalvos.)

6 priedas. Interviu su kunigu Sauliumi Pavalkiu, 2022-09-11, Girdžiai

Kokia buvo pirmoji medinės Girdžių bažnyčios spalva?

Spėju, kad pirmoji spalva, kuria buvo nudažyta bažnyčia buvo kaulo spalva, tokia šviesi kakavinė. Įrašų apie bažnyčios spalvą nėra, yra tik įrašai apie aukas ir dotaciją.

2008 m. bažnyčia buvo perdažyta dabartine spalva – šviesiai gelsva.

Norėjau nudažyti tokia pačia spalva, viskas buvo sutarta. Atvažiavo tokie *chalturščikai* ir pradėjo dažyti. Pamačiau, kad spalva kita ir sakau: ką jūs darot?, o jie: nepergyvenk, matysis, kad perdažyta. Na, ir ką gali jiems pasakyti? Likau nepatenkintas spalva, ji tapo tokia kaip visos, dauguma geltonos Lietuvoje, na tik tiek gerai, kad ji ne kiaušininės spalvos. Be to, sakė, kad dažai vokiški, o pasirodo - lenkiški. Gerai ir lenkiški, bet kam meluoti? Bažnyčios dažymo darbai neatlikti kokybiškai, bet viskas atsiremia į pinigus, ir nieko nepadarysi.

Aš stengiausi visada bažnyčias dažyti ta pačia spalva, kad besilupant dažams, bažnyčia neaptų marga. Girdžių bažnyčios visos buvusios fasado spalvos panašaus atspalvio.

O pavyzdžiui, dažiau Eržvilko bažnyčią – kiaušininės spalva, tokia spalva, kokia ir buvo, tačiau pakrapštęs radau tokią šviesią pilkai melsvą spalvą. Kreipiausi į paveldosaugininkus, bet jie nesutiko gražinti jai pirminę spalvą, nes remontas būtų kainavęs kokius penkis kartus daugiau. Norėjau jai gražinti pirminę spalvą, ji būtų buvusi daug gražesnė.

Kaip pasirenkama bažnyčios spalva?

Dažai anksčiau buvo deficitas. Kas kokius gaudavo, tokiais ir dažydavo. Spalvų per daug nepasirinksi. Pirmoji priežastis buvo praktinė, o ne idėjinė. Gal orientyras buvo, kad nebūtų juoda ar raudona. Gal turėtų būti labiau dangaus, aukso spalvos. Dažant bažnyčias daug buvo kunigų asmeniškumų. Didelė beskonybė yra. Pavyzdžiui, Kėdainių Juozapo bažnyčia dabar yra beveik juoda - tamsiai ruda, o buvo natūralaus medžio. Bet kunigas pasirinkęs spalvą sugalvojo impregnuoti kažkokia „atrabotke“ ir sugadino bažnyčią, taip ir nenudažė. Liko tokia baisi juoda. Paveldosauga išrašė baudą, bet tik tiek, objektas liko sugadintas.

Dažant visgi reikėtų atsižvelgti į kanonus. O anksčiau dažė tokia spalva, kokia buvo mada. Netikiu, kad siejo su religija. Dažė, kaip norėjo. Nudažyta bažnyčia reiškė prabangą, prašmatnumą.

7 priedas. Interviu su Pabarčių Šv. vyskupo Stanislovo ir Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčios kunigu Algiu Ananiu, 2023-04-19, telefonu

Kodėl bažnyčių nudažėte balta spalva (buvo ochra)?

Bažnyčia perdažyta Švč. Mergelės Marijos garbei. Bažnyčioje yra pagrindinis altorius, skirtas Švč. Mergelei Marijai Snieginei. Todėl ir išdažėme bažnyčia baltai. Taip pat pagal rastą bažnyčios projektą perkalėme fasado lentas: išilginį apkalą pakeitėme skersiniu, kaip ir buvo projekte. Bažnyčia restauruota už suaukotas lėšas.

8 priedas. Interviu su Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiste, nekilnojamojo kultūros paveldo taikomųjų mokslinių ir ardomųjų darbų eksperte, Kauno arkivyskupijos bažnytinio meno komisijos nare Asta Prikockiene ir Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialistu, nekilnojamojo kultūros paveldo taikomųjų mokslinių ir ardomųjų darbų ekspertu Gintaru Prikockiu, 2023-04-04, Kaunas

Kaip parenkate bažnyčių fasadų spalvas?

Kadangi mes dirbame su paveldinėmis bažnyčiomis, nėra taip paprasta nustatyti spalvinį sprendimą.

Jei mūrinė bažnyčia, tai viskas aišku – konkreti plytų spalva, bet žaidžiame labai daug su skiedinio spalvomis, mūro siūlių spalvomis. Mūro siūlė yra smulki detalė, kintamas dalykas, bet duoda nuotaiką bažnyčiai.

Pradedant XV a. pab. - XVI a. pr., nuo mūrinės architektūros, skiedinys buvo labai gražus iš savęs, labai gerai matėsi jo sudėtis, struktūra, praktiškai visas skiedinys buvo maišomas iš plauto žvyriuko, kasamo iš upės, siojamo ir tada pagal tam tikras frakcijas dedamo į skiedinį. Maišoma su vietoje gesintomis kalkėmis.

Tame skiedinyje mes randame mažyčių kriauklyčių, neišsimaišiusių kalkių gabaliukų ir labai gražiai matosi patys akmenukai, visa jų spalvinė gama.

Vėliau, XVII – XVIII a., skiedinys vis prastėjo. Kauno pavyzdžiu galiu pasakyti, kad skiedinyje atsirado papildomų priemaišų, nes jau XVII a. Kaune pradėjo tinkuoti pastatus. Mūro kokybė prastėjo, prastėjo skiedinio vaizdas, jo atsirado daug, nes išmoko jį daryti daug greičiau ir paprasčiau.

XVIII a. jau statė iš „šiukšlių“ - ir plytos, ir skiedinys buvo bet kokio. Labai prastos kokybės plytos ir skiedinys su moliu. Žvyras naudotas bet koks, tiesiog pasikasta iš bet kur, specialiai nebe-ruošiamas, tiesiog sumaišomas ir mūrijama.

Statybos laikotarpį datuojame ne tik pagal plytas, bet ir pagal skiedinį.

Restauruojant pastatus, labai svarbu atitaikyti skiedinį. XVIII a. pastatas negali būti vaizduojamas su XVI a. skiediniu ir atvirkščiai. Restauruodami pastatus mes ir žaidžiame su tomis gradacijomis.

Su plytomis irgi yra sudėtinga. Kaune yra raudonas, tamsus molis. Vilniaus krašte į geltonumą, plytos yra šviesesnės, spalva nėra tokia intensyvi. Plytų spalva priklauso nuo molio karjerų, kokio yra šalia, tai vėlgi yra svarbu, kadangi tai yra to regiono savitumas. Seniau nevažinėdavo po pasaulį, neatsiveždavo plytų iš Vokietijos, ar akmens iš Švedijos. Jei mes Kaune restauruodami pastatą randame nors mažiausią fragmentą akmens, tai jau vien tas faktas reiškia, kad pastatas yra išskirtinis, nes šeiminkai galėjo sau leisti atsivežti kažkokį akmenį apdailai. Ne vietines medžiagas naudoti, bet atsivežti.

Pavyzdžiui, pas mus yra plytinė architektūra, o Gotlando saloje yra tik vienas mūrinis pastatas, raudonų plytų, ir jis yra pats pačiausias pastatas toje saloje, nes viskas statyta iš medžio ir vietinio smiltainio, o įvežtinės medžiagos panaudojimas pastato architektūroje rodo jo išskirtinumą.

Pavelde svarbu ne tiek įvaizdis, bet ką tas įvaizdis sako, ir mes neturime teisės to įvaizdžio paslėpti arba išnaikinti. Mes turime jį puoselėti, saugoti ir palikti ateičiai, nes jis yra informacija. Grožis yra kintamas dalykas, kas pusę amžiaus jis apsiverčiau aukštyne kojom, ir čia mažiausia bėda. Tame vaizde mes randam informaciją, kuri yra labai svarbi.

Ar yra Lietuvoje bažnyčių iš smiltainio?

Iš smiltainio Kaune mes turime tik vieną palangę, likučius palangės, Dailės akademijos lange, Rotušės aikštėje. Spėjame, kad tai buvo pirmoji Rotušė. Nes per pirmus pusantro šimto metų ten buvo trys rimtos rekonstrukcijos. Kai kiti pastatai tik pradėjo statytis, ten jau rekonstravo ir vis puošniau. Ir vieta yra tokia išskirtinė, tiesiai nuo išsilaiplinimo uoste į Rotušės aikštę.

Pažaislio bažnyčios apvadai - iš smiltainio. Gal todėl, kad statyta Pacų giminės (XVII a. pab). Jų ryšiai su pasauliu ir Europa tuo metu jau buvo stiprūs.

Gotika pas mus atėjo iš akmeninių kraštų per Lenkiją ir Vokietiją, kur jau atsirado plytos, bet pradžia gotikinės architektūros visgi buvo mūras ir minkštas smiltainis. Iš smiltainio darė įvairiausius reljefus ir struktūras. Į juos krintanti besikeičianti saulės šviesa labai gražiai šešėliuoja ir labiau išryškina architektūrinės detales. Todėl mūsų mūrinėse bažnyčiose portalas ir angokraščiai buvo mūrijami iš profilinių plytų, nudažomi kalkiniu pienu. Dažydavo kalkėmis, nes tinkuoti dar nemokėjo. Gražų išlankstytą profilį dažydavo baltai, kad jis mestų šešėlį, kad imituotų akmeninį portalą. Tai mūrinės architektūros savitumas susietas su spalva.

XV – XVI a. mūrinė architektūra, mes tokią ir turime. Bažnyčių fasadai buvo tiesiog padailinti frizinėmis juostos, nišomis, saulutėmis, jų dugnai tinkuojami, faktūra pabalinama – vyko žaidimas raudona – balta spalvomis.

XVII a., kai išmoko daryti tinką, pradėjo ieškoti tinko spalvų. Jų gamyba prasidėjo panaudojant natūralias medžiagas, pirmiausia pelenus ir anglį. Gaudavosi tamsus, bet plonas sluoksnis. Pilkai dažytų bažnyčių neatsimenu, bet Kauno Šv. Jurgio kankinio bažnyčioje turime visa vidų, dažytą pilkai ir beveik juodai dažytą zakristiją. Iš gabaliukų ten rado apie 20 polichrominių sluoksnių. Pats pirmasis - kalkių spalva ir Jėzaus ir Marijos vainikai, paskui tamsiai pilkos spalvos su užrašais.

Kalkės būdavo neišvalomos iki visiško baltumo, bet natūralios, Jurginėje bažnyčioje radome net rausvos spalvos skiedinio likučių. Gal per laiką pakeitė spalvą? Pagal istorines žinias kalkės tiesiog buvo atvežamos ir užkasamos į duobę, kol išsiburbuliudavo. Po kontakto su žeme jose atsiradavo ne tik molio, bet ir kitų medžiagų priemaišų, darančių įtaką skiedinio spalvai. Taip iš natūralių medžiagų ir dėlėjosi viskas.

Lietuvos respublikos teritorijoje, mūsų gyvenamoje zonoje, labai gražių natūralių spalvų medžiagų gamtoje nėra. Viskas ką turime – žemės spalvos ir pigmentai iš pelenų.

Vėliau atsirado atvežtinės spalvos. Yra informacijos, kad XVIII a. pr. iš Švedijos vežė marmurą grindų plytelėms, bet jis buvo labai neišvaizdus: tamsiai pilkas, bordinis. Iš kur pigmentus veždavo fasadų spalvoms, pasakyti negaliu. Mėlyna spalva, kaip pietų kraštuose, pas mus nėra populiarūs. Pas mus daugiau žemės spalvos, mėlynos nėra. Brangus pigmentas. Brangūs pigmentai nebuvo populiarūs, jie buvo naudojami tik išskirtiniais atvejais.

Kauno Dominikonų bažnyčia buvo dažoma visada šviesiai, tik kai pavertė cerkve, perdažė ryškiau - pageltonino. Carinės Rusijos laikais buvo labai mėgiama geltona spalva. Nežinau, iš kur ji, bet masiškai buvo dažomi pastatai, tame tarpe ir bažnyčios. Nuo šviesios iki tamsios, visi geltoni atspalviai.

Kaip vyksta restauravimo darbai?

Pirmiausia eina polichromijos specialistai. Skutinėdami savo peiliukais, atkrapšto iki pirmųjų fasado sluoksnių. Jų išvadomis ir naudojamės, katalogų laikotarpiams neturime.

Galiu pasakyti, kad Kauno bažnyčios nėra spalvotos, taip, kaip Vilniuje. Vilniuje barokas yra spalvotas, rėkia iš toli.

Kaune viskas švelnu, tik XIX a. gelsva spalva. Senamiestyje tik XVI- XVII a. bažnyčios. Barokinės - jėzuitų, dominikonų, Švč. Trejybės, o Jurginė, Vytautinė, Katedra ir benediktinių – gotikinės (mūrinės).

Kaip pakomentuosite šiuolaikinių bažnyčių architektūrą?

Gotikos, baroko, klasicizmo bažnyčios turėjo savo taisykles, kaime medinės ir akmeninės irgi grupuojamos į struktūras, sistemines grupes. Per 50-ies sovietinės okupacijos metų buvo nutrūkusi bažnyčių statybų tradicija. Devyniasdešimtaisiais požiūris turėjo susiformuoti iš naujo, mano manymu, jis tik pradeda formotis. Tarybiniais metais turėjome tipinį, standartinį mąstymą. Išėję į laisvę norėjome galvoti, kurti individualiai. Kiekvienas architektas bažnyčią norėjo parodyti per savo individualumą. Bažnyčia pati savaime nėra individuali, ji yra tradicijų saugotoja, tesėja ir tradicijų perdavėja ateičiai. Tradicijos buvimas ir yra Bažnyčia. Jau apie du tūkstančius metų ji yra vienintelė institucija, kuri saugo tradicijas, labai lėtai ten viskas keičiasi. Kol Vatikane priimama kokia bulė, labai daug praeina laiko, bet tai ir yra jos savitumas ir gerumas. Žmogui reikia turėti kažką tokio, kur galėtų rasti pastovumą. Nes dabartinis gyvenimas verčiasi kūliais, viskas labai greitai keičiasi, žmonija yra pasimetusi tame bėgime, ir bažnyčia tampa ta vieta, kur galima ateiti nusiraminti. 50 metų ji

buvo paniekinta, nepriklausomybės pradžioje pradėjo atsigauti, o dabar jau iš tikrųjų randa savo paskirtį, žmonėms ji tampa reikalinga. Kiekvienam architektui, be noro atsiskleisti, reikėtų žinoti bažnytinės taisyklės, ypač menė. Bažnytiniai kanonai yra labai svarbu, jų negalima ignoruoti.

Apie Krekenavos bažnyčią

Norėjosi suderinti, kad bažnyčios eksterjeras derėtų su interjeru. Kad įžengiant į bažnyčią viskas suderėtų. Krekenavos bažnyčia – neogotika. Buvo restauruotas fasadas. Visos bažnyčios siūlės tarybiniais laikais buvo užteptos pilku cementu. Geltonos plytos ir pilkas, murzinas cementinis skiedinys. Mes visas siūles nukapojome ir prisikasėme prie autentiškų, bažnyčia buvo nuplauta, nuimtos purvo apnašos, ir dabar ji šviečia. Atsirado bažnyčios fasado grafika. Mūrinės bažnyčios irgi turi savo spalvas ir spalvinius niuansus.

Papasakokite, kodėl reikia išsaugoti istorinius pastatus?

Istoriniams pastatams labai svarbu gyvenimas. Restauruojant pastatus, labai svarbu parodyti, kad jis ne vakar gimęs, tad turi istoriją, kad istorija šneka, pasakoja, čia ir yra visas įdomumas. Pastato fasade mes atrandame laikotarpius. Dirbant su paveldiniais objektais, mums svarbu atrasti detales ir jas išsaugoti. Jei dirbsi vien pagal taisyklės, pamirši, darbo tikslas yra atskleisti pastatą, kad jis galėtų pasakoti savo istoriją ir galėtų gyventi.

Ką galite pasakyti apie medinių bažnyčių fasadų dažymą?

Kai į kaimo parduotuvę atveždavo dažų, žiūrėk, visi ir nusidažo viena spalva. Tai irgi yra žinutė: pamatyti, kas tuo laiku darėsi. Čia nėra blogai.

Pavyzdžiui, skandinavai nuo senų laikų gamino dažą iš dervos, aliejų ir rūdos ir dažė pastatus. Šis mišinys leido medžiui kvėpuoti ir išsilaikyti ilgus šimtmečius. Jis yra bordo spalvos. Ne spalva yra statybos tradicija, o dažo sudėties parinkimas.

Dirbdamas su senais pastatais, visada ieškome priežasties, kai randame, viskas sustoja į savo vietas.

9 Priedas. Interviu su Daunorių krašto bendruomenės AŽU TAURAGNA pirmininke Edita Daniulevičiene, 2023-04-18, telefonu

Kas parinko Daunorių Šv. Jėzaus Širdies bažnyčios spalvą?

Mūsų bažnyčia yra nepaveldosauginė. Pastebėjusi bažnyčios bėdas, bendruomenė ėmėsi iniciatyvos savo jėgomis restauruoti bažnyčią. Bendruomenėje turime nusimanančių žmonių, todėl parengiamuosius darbus stengėmės atlikti kuo kruopščiau ir tiksliau. Pati esu baigusi menotyros studijas VDA, dar keli bendruomenės nariai yra susiję su restauravimo darbais ir architektūra, todėl atsakingai ėmėmės darbo. Tai man labai svarbu ir dėl to, kad mano seneliai ir pažįstami statė šią bažnytelę.

Pirmiausia pasikvietėme net kelis architektus (Algirdas Beinoraitis, Skaidra Savickas), kad parengtų bažnyčios fasado restauravimo projektą. Atkreipėme dėmesį į tai, kad bažnyčios fasado lentos yra labai nelygios, todėl būtina parinkti kuo tinkamesnę fasado spalvą, kad nelygumai neišryškėtų. Lankėmės paveldosaugos departamente. Tarėmės. Spalva buvo parinkta bendruomenės susirinkime, dalyvaujant parapijos kunigui Rimantui Rimkui. Bendru susitarimu buvo pasirinkta fasado spalva pagal architekto Algirdo Bendoraičio projektą. Perkant dažus, nepavyko išgauti tiksliai norimos spalvos, tačiau įsigijome artimiausią projektinei.

Dar noriu paminėti, kad dėl neapdairaus vieno kunigo elgesio, buvo iškirsti ir nugėnėti medžiai, ilgus dešimtmečius saugoję bažnyčią nuo tiesioginių saulės spindulių, o ir bažnyčia apkalta vidaus apdailos lentelėmis. Dėl tos priežasties, bažnyčios fasado spalva greitai nublunka. Jau ir dabar matomi fasado spalvos pakitimai ir fiziniai pažeidimai. Tačiau bendruomenė nariai nenuleidžia rankų ir puoselėja savo bažnyčią. Ruošiamės atlikti inventorizaciją, kad užkirstume kelią nekompetetingiems architektūriniais sprendimais.

Bažnyčia prieš fasado dažymą, Editos Danilevičiūtės nuotrauka.

Pasirinktas fasado projektas, archit. Algirdas Beinoraitis

Bažnyčia po fasado dažymo, Editos Danilevičiūtės nuotrauka

Bažnyčios fasado dažymo projektų pavyzdžiai:

Architekto Algirdo Beinoraičio bažnyčios fasado spalvos parinkimo projektai:

Architekto Skaidros Savicko bažnyčios fasado parinkimo projektai:

10 Priedas. Kaišiadorių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Kaišiadorių vyskupija	Medžiagiškumas				
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	Iš viso
Balta		2	12		14
Gelsva		8	5		13
Geltona		2		3	5
Ochra		3			3
Pilka	4	3		1	8
Pilka, balta	3				3
Pilka, gelsva	1				1
Pilka, raudona	2				2
Raudona	1	1		6	8
Rausva		1			1
Ruda		4			4
Rusva		3	3		6
Žalsva		1			1
Iš viso	11	28	20	10	69

11 Priedas. Kauno arkivyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Kauno arkivyskupija	Medžiagiškumas				
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	Iš viso
Balta		2	18		20
Gelsva		5	7		12
Gelsva, balta		1			1
Geltona		7		2	9
Ochra		2			2
Pilka	2	5	8	1	16
Pilka, balta	2				2
Pilka, balta, geltona	1				1
Pilka, raudona, balta	1				1
Pilka, rausva			1		1
Raudona				19	19
Raudona, balta				1	1
Raudona, balta, geltona				1	1
Raudona, pilka				2	2
Rausva		2	3		5
Ruda		3			3
Rusva		1	1		2
Žalia		2			2
Žalsva		1			1
Iš viso	6	31	38	26	101

12 Priedas. Panevėžio vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Panevėžio vyskupija	Medžiagiškumas				Iš viso
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	
Balta			17		17
Gelsva		11	9		20
Geltona		5		2	7
Ochra		5			5
Pilka	8		3	3	14
Pilka, balta	2				2
Pilka, raudona	6				6
Pilka, raudona, balta	1				1
Raudona				19	19
Raudona, balta				1	1
Rausva		5	3		8
Ruda		5			5
Rusva		5			5
Žalia		1			1
Žalsva		3			3
Iš viso	17	40	32	25	114

13 Priedas. Šiaulių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Šiaulių vyskupija	Medžiagiškumas				Iš viso
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	
Balta			20		20
Gelsva		4	5		9
Geltona		5		1	6
Melsva		1			1
Melsva, ruda		1			1
Ochra		7			7
Pilka	5	1	1		7
Pilka, balta	4				4
Pilka, raudona	1				1
Raudona		2		6	8
Raudona, balta				2	2
Rausva		1			1
Ruda		2			2
Rusva		1			1
Žalsva		1			1
Iš viso	10	26	26	9	71

14 Priedas. Telšių vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Telšių vyskupija	Medžiagiškumas				Iš viso
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	
Balta			14		14
Gelsva		12	5		17
Geltona		10			10
Ochra		16			16
Pilka	3	15	9	4	31
Pilka, balta	6				6
Pilka, raudona	5				5
Pilka, raudona, rusva	1				1
Raudona				16	16
Raudona, balta				2	2
Rausva		7	3		10
Ruda		6		1	7
Rusva		5	2		7
Žalsva		1			1
Iš viso	15	72	33	23	143

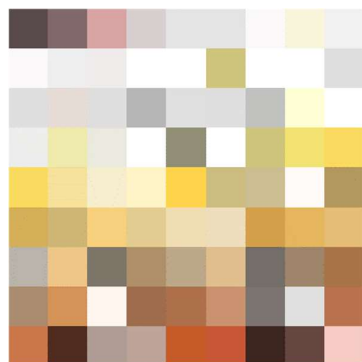
15 Priedas. Vilkaviškio vyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Vilkaviškio vyskupija	Medžiagiškumas				Iš viso
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	
Balta		2	22		24
Gelsva		7	6		13
Gelsva, balta			1		1
Geltona		6		1	7
Ochra		7			7
Pilka		5	6		11
Pilka, balta	2				2
Pilka, raudona	9				9
Raudona		1		9	10
Raudona, balta				2	2
Raudona, ochra				1	1
Rausva			2		2
Ruda		5	1	1	7
Rusva		7			7
Žalsva		2		1	3
Iš viso	11	42	38	15	106

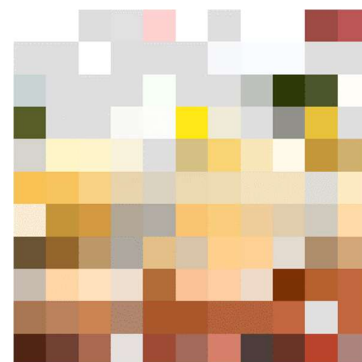
16 Priedas. Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių fasadų spalvos pagal medžiagiškumą

Vilniaus arkivyskupija	Medžiagiškumas				Iš viso
	Akmenų mūras	Dažytas medis	Dažytas tinkas	Plytų mūras	
Balta		3	5		8
Gelsva		6	21		27
Geltona		8		6	14
Geltona, pilka				1	1
Ochra		7	2		9
Pilka	2	4	7		13
Pilka, balta	4				4
Pilka, gelsva	1				1
Pilka, raudona	4				4
Raudona		1	1	12	14
Raudona, gelsva				1	1
Raudona, geltona				1	1
Raudona, pilka				1	1
Rausva			4		4
Ruda		4			4
Ruda, raudona	1				1
Rusva		1	2	1	4
Žalia		1			1
Žalsva		2			2
Iš viso	12	37	42	23	114

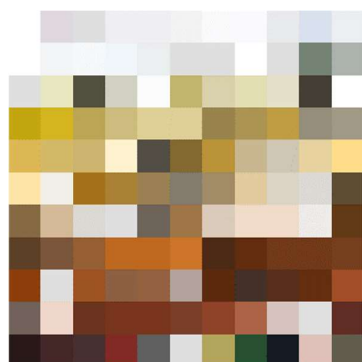
17 priedas. Kūrybinio darbo projektas – vitražas

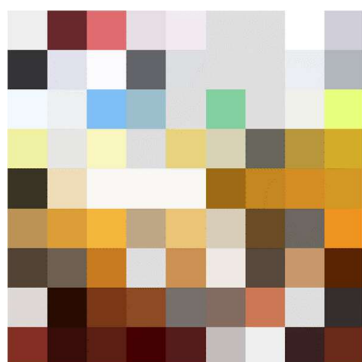
Kaišiadorių vyskupija

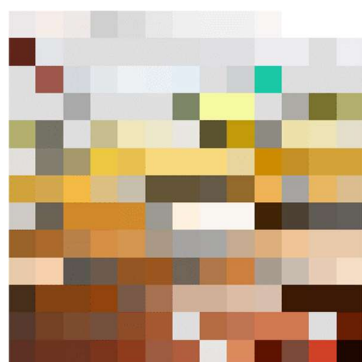
Kauno arkivyskupija

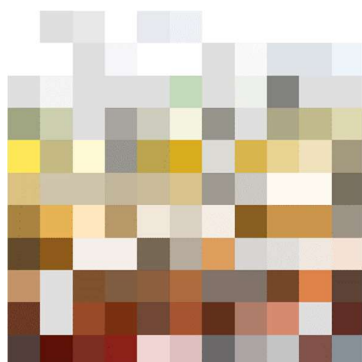
Panevėžio vyskupija

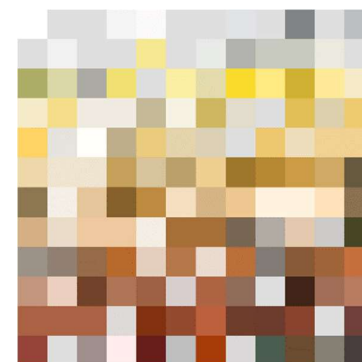
Šiaulių vyskupija

Telšių vyskupija

Vilkaviškio vyskupija

Vilniaus vyskupija

Lietuva

SANTRAUKA

Tyrimas gimė iš asmeninio smalsumo. Įstojus į Vilniaus dailės akademijos magistro studijų Įvietinto meno programą, šis pomėgis įgavo meninio tyrimo pavidalą. Tai inspiravo sukurti meninį projektą – vitražą, per kurį išgyvenu savo asmeninį santykį su bažnyčia. Atskirų Lietuvos bažnyčių fasadų medžiagiškumas, spalvingumas, jų kaita amžių bėgyje buvo aptarti atskirais atvejais tiriant bažnyčių grupes ar pavienes bažnyčias. Tyrėjai aptardami Lietuvos mūro ar medžio architektūros raidą netiesiogiai palietė ir bažnyčių fasadų spalvų klausimą. Visgi Lietuvos bažnyčių fasadų spalvų visuma tirta nebuvo, todėl šis tyrimas yra naujas. Taigi šio meninio tyrimo objektas yra 718 Lietuvos katalikų bažnyčių (toliau – bažnyčia) fasadų spalvos dabartinės Lietuvos Respublikos teritorijoje. Meninio tyrimo tikslas – identifikuoti šiuo metu esančias 718 bažnyčios fasadų spalvas, įvardinti jų kilmės priežastis ir gautą informaciją pasitelkti kuriant meno kūrinį – vitražą. Atkreipti dėmesį į besikeičiančias bažnyčių fasadų spalvas, siekiant kiek galima ilgiau išsaugoti sakralinių pastatų autentiškumą ir unikalumą. Todėl darbe aptariami veiksniai lemiantys Europos ir Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus ir išskiriami ir lyginami bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų ypatumai pagal medžiagiškumą ir vyskupijas (arkivyskupijas). Svarbiausias tyrimo šaltinis yra 718 šiuo metu veikiančių Lietuvos katalikų bažnyčių fasadų spalvos. Kadangi tiriami natūroje išlikę objektai, jų spalviniai sprendimai, pirmiausia pasitelkiamas vizualijų tyrimo metodas. Taikant šį metodą buvo identifikuotos 718 bažnyčių fasadų spalvos. Pagrindinis tyrimo metodas yra XXI a. pradžioje veikiančių 718 Lietuvos katalikų bažnyčių sudaryto duomenų rinkinio lyginamoji analizė. Siekiant surinkti tyrimui naudingą informaciją, naudotas interviu metodas.

Darbą sudaro trys dalys. Pirmoje dalyje aptariami fasadų spalviniai sprendimai katalikų bažnytinėje tradicijoje Europoje. Pradedama nuo pirmosios judėjų Susirinkimams skirtos palapinės, vadinamo tabernakulio (lot. *Tabernaculum*), spalvų ir medžiagos. Toliau skyriuje aptariama Europos bažnyčių statybinės tradicijos įtaka bažnyčių fasadų medžiagiškumui ir spalvai. Atkreipiamas dėmesys, kad vienas iš reikšmingiausių įvykių, turėjusių įtakos sakralinės architektūros statybinei tradicijai XX–XXI a., laikomas Antrasis Vatikano susirinkimas (1963 m.), dėl jo priimtų naujų taisyklių ir normų įtvirtinimo šalia tradicinio požiūrio į bažnyčių vis dažniau sakralinių pastatų architektūroje atsiranda minimalistinių sprendimų. Antroje dalyje aptariami veiksniai lemiantys katalikų bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus Lietuvoje. Vienas iš veiksnių lėmusių sakralinių pastatų fasadų spalvinius sprendimus yra katalikų bažnyčių užsakovai ir architektai, jie pirmiausiai ir aptariami šioje dalyje. Dar vienas veiksnys, lėmęs bažnyčių fasadų spalvinius sprendimus, yra statybinė tradicija. Todėl aptariamos Lietuvos teritorijoje vyravusios statybinės tradicijos nuo gotikos iki šių dienų. Lietuva patenka į medžio, akmens ir plytų statybinės tradicijos kraštą, čia dirbo architektai tiek iš Europos šiaurės kraštų, tiek iš Pietų. Šios priežastys darė įtaką ir fasadų sprendimams. Apžvelgus Lietuvos katalikų bažnyčių statybinės tradicijos raidą, galime teigti, kad kaip ir Europos, taip ir Lietuvos sakralinių

pastatų fasadų spalviniams sprendimams įtakos turėjo per amžius kintanti bažnyčių statybinė tradicija, tiesiogiai susijusi su naudojamomis statybinėmis medžiagomis (medžiagiškumu).

Trečiojoje dalyje analizuojami duomenys gauti ištyrus 718 šiuo metu Lietuvoje veikiančių bažnyčių fasadus. Spalvų priklausomumas nuo medžiagiškumo taip pat lygintas pagal vyskupijas, atkreipiant dėmesį į regioniškumą. Pagal pagrindinę fasadų statybos ar apdailos medžiagą ir skirstomos į keturias tipus: dažyto medžio, dažyto tinko, plytų mūro ir akmenų mūro fasadai. Gauti duomenys atskleidžia, kad Lietuvoje daugiau nei pusė (62 proc.) bažnyčių yra mūrinės (442 vnt.), jos yra plytų, akmenų mūro, bet dažniausiai tinkuotos. Kitos bažnyčios (38 proc.) yra medinės (276 vnt.), jų fasadai yra dažniausiai apkalti apdailos lentelėmis. Fasadų statybos ar apdailos medžiagiškumas ketvirtosios (Akmenų mūro fasadai) ir trečiosios (Plytų mūro fasadai) grupių atvejais tiesiogiai lemia ir fasado koloritą (213 objektų). Taigi beveik trečdalis (29,66 proc.) bažnyčių tiesiogiai atspindi lokalinę (dažniausiai) statybinę medžiagą (plyta, vietinis akmuo). Visgi didžioji dalis bažnyčių (pirmoji ir antroji grupė) turi dažytus fasadus (61,34 proc.). Tokios bažnyčios yra tiek mūro, tiek medžio architektūros. Atlikus bažnyčių fasadų medžiagiškumo pasiskirstymo pagal tipą ir vyskupijas analizę, galima konstatuoti, kad visose vyskupijose dominuoja dažyti mediniai ir tinkuoti bažnyčių fasadai, o akmenų mūro bažnyčių fasadų yra mažiausiai. Visgi tam tikrus regioninius ypatumus galima išvelgti, pavyzdžiui, Telšių vyskupijoje dominuoja medinės architektūros bažnyčios, todėl čia dažnesnis dažytas medinis fasadas. Panaši tendencija ir kitose atokesniuose regioninėse vyskupijose: Kaišiadorių, Vilkaviškio, Panevėžio – jose taip pat dominuoja medinės bažnyčios. Tačiau Vilniaus ir Kauno vyskupijose tinkuoto mūro fasadai pirmauja ir tik Šiaulių vyskupijoje šie rezultatai panašūs. Lietuvoje yra 276 dažyto medžio fasadų bažnyčios. Sugrupavus juos pagal spalviškumą gauname, kad Lietuvoje yra 14 rūšių dažyto medžio fasadų spalvinių sprendimų variantų. Atlikus bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų pasiskirstymo pagal vyskupijas analizę, galima išvelgti tam tikrus regioninius ypatumus. Visoje Lietuvos teritorijoje yra geltonų, rausvų, rusvų ir žalsvų atspalvių bažnyčių fasadų. Pilkų atspalvių bažnyčių nėra tik šiaurės rytų Lietuvoje (Panevėžio vyskupija), o baltų – vakarų ir šiaurės Lietuvoje (Panevėžio, Šiaulių ir Telšių vyskupijos). Melsvų fasadų bažnyčios sutinkamos tik Lietuvos šiaurėje (Šiaulių vyskupija). Lietuvoje yra 229 dažyto tinko fasadų bažnyčios. Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 10 rūšių dažyto tinko fasadų spalvinių sprendimų variantų.

Atlikus bažnyčių tinkuotų fasadų spalvinių sprendimų pasiskirstymo pagal vyskupijas (lent. 3.4) analizę, galima išvelgti tam tikrus regioninius ypatumus. Visoje Lietuvos teritorijoje yra daug baltai tinkuotų bažnyčių fasadų. Visgi, jų skaičius vyskupijose pasiskirstęs labai skirtingai, pavyzdžiui: Šiaulių vyskupijoje net 77%, Kauno arkivyskupijoje arti 50%, o Vilniaus arkivyskupijoje tik apie 12%. jame yra apie 55 % geltonos spalvos (įskaitant gelsvą ir ochrą) ir apie 12 % rausvai tinkuotų

bažnyčios fasadų. Dažyto medžio ir dažyto tinko bažnyčių fasadai yra patys spalvingiausi ir turi tendenciją keistis dėl nusidėvėjimo, estetinių nuostatų pokyčių, o taip pat dėl žmonių, atsakingų už sakralinių pastatų remontą ir renovaciją, kompetencijų, dėl paveldosaugos specialistų priimtų sprendimų, kai objektai yra įtraukti į kultūros vertybių registrą. Lietuvoje yra 131 plytų mūro fasadų bažnyčios. Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 13 rūšių plytų mūro bažnyčių fasadai, tačiau tik keturi spalviniai šio tipo fasadų sprendimai daro įtaką bendrai Lietuvos bažnyčių spalvų paletei. Net 77% visų plytų mūro fasadų yra šviesesnių ar tamsesnių raudonų plytų atspalvių. Apie 11% yra geltonų plytų ir mažiau nei 1% sudaro pilkų (silikatinių) plytų fasadai. Lietuvoje yra 82 akmenų mūro fasadų bažnyčios. Pagal spalviškumą susisteminti bažnyčių fasadų duomenis rodo, kad Lietuvoje yra 9 rūšių akmenų mūro bažnyčių fasadai, tačiau tik trys spalviniai šio tipo sprendimai, tai yra apie 80%, daro įtaką bendrai Lietuvos bažnyčių spalvų paletei. Tarpusavyje jie yra pasiskirstę beveik tolygiai. Kitų spalvų akmeninių fasadų bažnyčių yra vos po vieną ar dvi ir įtakos bendram akmenų mūro fasadų koloritui beveik neturi. Spalvingiausios pagal akmenų mūro fasadų spalvinius sprendimus yra Lietuvos rytuose esančios bažnyčios. Apibendrinant galima teigti, kad daugiausia yra baltų atspalvių bažnyčių fasadų – 117. Nedaug nusileidžia gelsvų (111), pilkų (100), raudonų (94), spalvų fasadai. Toliau rikiuojasi geltonų (58), ochros (49), rusvų (32), rudų (32), rausvų (31), pilkų-raudonų (27), pilkų-baltų (23). Mažiausia paplitę žalsvų (12), raudonų-baltų (8), žalių (4), raudonų-pilkų (3), gelsvų-baltų (2), pilkų-gelsvų (2) ir pilkų-raudonų-baltų (2), ir po vieną pavyzdį geltonų-pilkų, melsvų, melsvų-rudų, pilkų-baltų-geltonų, pilkų-gelsvų, pilkų-raudonų-rusvų, pilkų-rausvų, raudonų-baltų-geltonų, raudonų-gelsvų, raudonų-geltonų, raudonų-ochros ir rudų-raudonų atspalvių bažnyčių fasadai.

Lietuvą istorikai dažnai įvardina kaip šalį tarp Rytų ir Vakarų. Atliktas tyrimas leidžia teigti, kad Lietuva gali būti vadinama ir šalimi tarp Šiaurės ir Pietų: tarp šiaurietiškos Vokietijos (plytų mūras) ir pietietiškos Italijos (tinkuotas mūras) statybinių tradicijų įtakų bažnyčių fasadų spalviniams sprendimams. Tačiau ir lokali statybinė tradicija (medis, lauko rieduliai) formuoja savitą Lietuvos bažnyčių fasadų spalvinių sprendimų paletę ir subtiliai prabyla vietos kalba.

SUMMARY

The research was born out of personal curiosity. After enrolling in the Applied Art program of the Vilnius Academy of Fine Arts master studies, this interest took the form of artistic research. It inspired me to create the artistic project a stained glass through which I experience my relationship with the church. The materiality, colour and change of individual church facades in Lithuania over the centuries were discussed in individual cases when studying groups of churches or individual churches. When discussing the development of Lithuanian masonry or wood architecture, the researchers indirectly touched on the issue of the colours of church facades. The colours of church facades in Lithuania have not been studied, so this research is new. Thus, the object of this artistic study is the colour of the facades of 718 Lithuanian Catholic churches (from now on referred to as "the church") in the current Republic of Lithuania territory. The artistic research aims at identifying the currently existing colours of 718 church facades, names the reasons of their origin and uses the information obtained to create the work of art-stained glass. Attention is paid to the changing colours of church facades achieving to preserve the authenticity and uniqueness of sacred buildings as long as possible. Therefore, the paper discusses the factors determining the colour decisions of the facades of European and Lithuanian Catholic churches and distinguishes and compares the features of the colour decisions of church facades according to materiality and dioceses (archdiocese). The most important source of the research is the colours of the facades of 718 currently functioning Lithuanian Catholic churches. The visual research method is primarily used since the objects preserved in nature and their colour solutions are studied. I have identified 718 church facade colors using this method. The primary research method is the comparative analysis of the dataset of 718 Lithuanian Catholic churches operating at the beginning of the 21st century. I have used the interview method in order to collect the valuable information for the study.

The thesis consists of three parts. The first part discusses the colour solutions of facades in the European Catholic church tradition. It begins with the colours and materials of the first tent of the Jewish Congregation, called the Tabernacle (Latin *tabernaculum*). The second chapter discusses the influence of the European church-building tradition on the materiality and colour of church facades. It is noted that one of the most significant events that influenced the building tradition of sacred architecture in the 20th - 21st centuries is considered the Second Vatican Council (1963) due to the consolidation of new rules and norms adopted by it. Next to the traditional approach to the church, minimalist solutions appear more and more often in the architecture of sacred buildings. The second part discusses the factors determining the colour decisions of the facades of Catholic churches in Lithuania. One of the factors that determined the colour decisions of the facades of sacred buildings is the clients and architects of Catholic churches, and they are primarily discussed in this section. Another factor that led to the colour decisions of church facades is the building tradition. Therefore,

the construction traditions that prevailed in the territory of Lithuania from the Gothic period to the present day are discussed. Lithuania falls into the land of wood, stone, and brick building tradition. Northern and southern European architects worked here. These reasons also influenced the decisions of the facades. After reviewing the development of the building tradition of Lithuanian Catholic churches, it can be stated that, just like in Europe, the colour decisions of the facades of sacred buildings in Lithuania were influenced by the changing church-building tradition over the centuries, which is directly related to the building materials (materiality) used.

The third part analyzes the data received after examining the facades of 718 churches currently operating in Lithuania. The dependence of colours on materiality is also compared by diocese, paying attention to regionality. In accordance with the main facade construction or decoration material, they are divided into four types: facades of painted wood, painted plaster, brickwork, and stonework. The data reveal that more than half (62%) of the churches in Lithuania are masonry (442 units) made of brick and stone but mostly plastered. Other churches (38%) are wooden (276 churches), and their facades are usually covered with finishing boards. In the cases of the fourth (Stonemasonry facades) and third (Brick masonry facades) groups, the materiality of the facade construction or decoration directly determines the colour of the facade (213 objects). Thus, almost a third (29.66%) of churches directly reflect the local (mostly) building material (brick, local stone). However, most churches (first and second groups) have painted facades (61.34%). Such churches are of both masonry and wooden architecture. After analyzing the materiality distribution of church facades by type and diocese, it can be concluded that painted wooden and plastered church facades dominate all dioceses, while stone masonry church facades are the fewest. However, certain regional features can be discerned, for example, in the diocese of Telšiai, churches of wooden architecture dominate, so painted wooden facades are more common here. A similar trend is also observed in other far-off regional dioceses: Kaišiadorių, Vilkaviškio, and Panevėžio wooden churches also dominate there. However, plastered masonry facades are leading in the dioceses of Vilnius and Kaunas, and only similar results are in the diocese of Šiauliai. There are 276 churches of painted wooden facades in Lithuania. After grouping them regarding the colour, 14 colour solutions of painted wood facades in Lithuania are received. After analyzing the distribution of colour solutions for church facades according to dioceses, certain regional features can be foreseen. Throughout the territory of Lithuania, there are church facades of yellow, pink, brownish and greenish shades. There are no grey churches only in north-eastern Lithuania (Panevėžys diocese), and white churches in western and northern Lithuania (Panevėžys, Šiauliai, and Telšiai dioceses). Churches with blue facades are found only in the north of Lithuania (Diocese of Šiauliai). There are 229 churches having painted plaster facades in Lithuania. Systematizing the data of church facades in regard with the colour shows ten color solutions for painted plaster facades in Lithuania.

After analyzing the distribution of colour solutions for plastered church facades by the dioceses (Table 3.4), certain regional features can be distinguished. There are many white-plastered church facades throughout the territory of Lithuania. However, their number is distributed very differently in the dioceses. For example, there is 77% in the diocese of Šiauliai and close to 50% in the archdiocese of Kaunas, and in the archdiocese of Vilnius, only about 12%, but it has about 55% in yellow (in that including yellowish and ochre) and about 12% of pink plastered church facades. Facades of painted wood and painted plaster churches are the most colourful and have a tendency to change due to wear, changes in aesthetic preferences, as well as the competencies of people responsible for the repair and renovation of sacred buildings, as a result of decisions taken by heritage conservation specialists when the objects are included in the list of cultural values register. There are 131 churches of brick facades in Lithuania. The data on church facades organized by colour shows 13 types of brick masonry church facades in Lithuania. Only four colour solutions of this type of facade influence the overall color palette of Lithuanian churches. Even 77% of all brickwork facades have lighter or darker shades of red brick. About 11% are yellow bricks, and less than 1% are gray (silicate) brick facades. There are 82 churches of stone facades in Lithuania. The data on church facades systematized in accordance with the colour shows that Lithuania has nine types of stone masonry church facades. However, only three colour solutions of this type, about 80%, influence the overall color palette of Lithuanian churches. They are distributed almost evenly among themselves. There are only one or two churches by stone facades of other colours and they have practically no influence on the overall colour of the stone masonry facades. The churches in the east side of Lithuania are the most colourful in terms of the colour solutions of the stone masonry facades. To sum up, it can be stated that there are mostly white church facades - 117. Facades of yellowish (111), grey (100) and red (94) colors are not far behind. Yellow (58), ochre (49), brownish (32), brown (32), pink (31), gray-red (27), and gray-white (23) are next in line. The least common are greenish (12), red-white (8), green (4), red-gray (3), yellowish-white (2), gray-yellow (2), and gray-red-white (2), and one sample each of yellow-gray, bluish, bluish-brown, gray-white-yellow, gray-yellow, gray-red-brown, gray-pink, red-white-yellow, red-yellow, red-yellow, red-ochre and brown-red church facades.

Historians often identify Lithuania as a country between East and West, and this research allows to claim that considering the colours of church facades, Lithuania can be called a country between North and South. The study confirmed the influence of construction traditions of northern Germany (brick masonry) and southern Italy (plastered masonry) on the colour decisions of the facades of Lithuanian churches. However, the local construction tradition (wood, outdoor boulders) forms the unique palette of colour solutions for the facades of Lithuanian churches and subtly speaks the local language.